

Програма на Европската унија-Помош во транзицијата и институционалниот развој 2009

ИЗВЕШТАЈ ЗА СТРАТЕГИСКА ОЦЕНА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА ЗА СТРАТЕГИЈАТА ЗА СЕКТОРОТ ЖИВОТНА СРЕДИНА И КЛИМАТСКИ ПРОМЕНИ (2014-2020)

Јануари, 2015

ИПА/ТАИБ2009/4.2/СЕРИЈА6/05

Овој проект е финансиран од ЕУ

Проект спроведен од
Particip GmbH

Содржината на овој извештај е одговорност единствено на Партицип ГмБХ и нивните конзорциски партнери и во никој случај не смее да се смета дека ги одразува ставовите на Европската унија.

Податоци за проектот

Име на програмата	FWC Корисници 2009 – Серија 6: Животна средина		
Име на проектот	Помош за изработка на Стратегија за секторот животна средина и климатски промени(2014-2020 година)		
Референтен број:	ИПА/ТАИБ2009/4.2/СЕРИЈА6/05		
Број на договор:	10-39806/1		
Времетраење на проектот:	Девет месеци		
Датум на почеток на проектот:	17 јануари 2014 година		
Датум на завршување на проектот:	16 јануари 2015 година		
Организација:	МЖСПП	МФ/ЦФЦД	Партицип ГмбХ
Улога:	Корисник	Договорен орган	Изведувач
Адреса:	Бул. „Гоце Делчев“ 18 МК-1000 Скопје	„Даме Груев“ 14 МК-1000 Скопје	„Мерцхаузер Штрассе“ 183 Д-79100 Фрајбург
Телефон:	+389 (75) 250234	+389 (2) 3106 691	+49 (761) 79074 0
Факс:		+389 (2) 3231 219	+49 (761) 79074 90
E-mail:	j.ivanova@ moepp.gov.mk	biljana.petrovska@ finance.gov.mk	joerg.boehringер@ particip.de
Лице за контакт:	Јадранка Иванова	Билјана Петровска	Јорг Берингер
Општа цел:	Општата цел на проектот е да постигне целокупно подобрување на стратегијата за квалитет на животната средина и климатски промени (2014-2020).		
Намена:	Намената на оваа задача е да помогне на институцијата корисник во подготовката на стратегија за секторот животна средина и климатски промени 2014-2020.		
Очекувани резултати:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Завршена нацрт-СЖСКП (2014-2020 година) 2. Завршена Стратешка оцена на животната средина (СОЖС) за СЖСКП (2014-2020 година), во согласност со македонското законодавство. 		
Клучни активности:	<p>Резултат 1: Завршена нацрт-СЖСКП (2014-2020 година)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Детална оцена на секторот • Акциски план за справување со пропустите при спроведувањето • Механизам за спроведување на Акцискиот план • Претставување на нацрт-СЖСКП на три работилници • Завршување на СЖСКП <p>Резултат 2: Завршена Стратешка оцена на животната средина (СОЖС) за СЖСКП</p> <ul style="list-style-type: none"> • Подготовка на СОЖС • Процес на консултации • Завршување на СОЖС 		
Клучни засегнати страни:	МЖСПП, централната влада, општини		
Целни групи Период на известување Име на извештајот Автори на извештајот	<p>МЖСПП</p> <p>Фаза на спроведување</p> <p>Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Стратегија за секторот животна средина и климатски промени</p> <p>Менка Спиrowsка</p> <ul style="list-style-type: none"> • Нацрт Верзија 		

ДЕКОНС-ЕМА | Друштво за Еколошки Консалтинг

бул. „Метрополит Теодосиј Гологанов“ бр. 44/4, 1000 Скопје

Тел/фах 02 3246 402,

e-mail: office@ema.com.mk

Проект: FWC Корисници 2009 – Серија 6: Животна средина
Помош за изработка на стратегија за секторот животна средина и
климатски промени (2014-20)
ИПА/ТАИБ2009/4.2/СЕРИЈА6/05
**Стратегија за секторот животна средина и климатски
промени**

Документ: **Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за
Стратегија за секторот животна средина и климатски
промени (2014-2020)**

Клиент: Министерство за животна средина и просторно планирање
(МЖСПП)

Статус: Нацрт верзија

Подготвено од: **Менка Спијровска**, Дипломиран биолог и овластен експерт за
СОЖС
Јулијана Никова, Дипломиран инженер-технолог и овластен
експерт за СОЖС
Искра Стојанова, Дипломиран правник, Правен консултант

Потписник на
Извештајот за СОЖС: **Менка Спијровска**

Датум: 12/01/2015

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ

ПОТВРДА

за положен стручен испит за стекнување на статус експерт за
стратегиска оцена на животната средина

СПИРОВСКА АРИТОН МЕНКА

дипломиран биолог од Скопје, родена на 28.12.1951 година, во Скопје, Република Македонија, на ден 04.06.2009 година, го положи **стручниот испит за стекнување на професионално знаење за стратегиска оцена на животната средина**, пред Комисијата за полагање на стручен испит за стратегиска оцена на животна средина, при Министерството за животна средина и просторно планирање, и се стекна со **статус на експерт за стратегиска оцена на животната средина** и ги исполнува условите утврдени во член 68 од Законот за животна средина, со тоа се стекнува со право да биде вклучена во Листата на експерти за стратегиска оцена на животната средина што ја води Министерството за животна средина и просторно планирање на Република Македонија.

Оваа потврда се издава врз основа на член 68 од Законот за животната средина ("Службен весник на Република Македонија" број 53/05, 81/05, 24/07 и 159/08).

Министерство за животна средина
и просторно планирање

Министер,
Др. Неџати Јакупи

Комисија за полагање на стручен испит за
стратегиска оцена на животната средина

Претседател,
М-р Јадранка Иванова

Број 07-2031/35
29.06.2009, година

СОДРЖИНА

Податоци за проектот	1
1 ВОВЕД.....	6
2 ВОВЕД ВО СТРАТЕГИСКАТА ОЦЕНА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА (СОЖС).....	7
2.1 Цели на Стратегиската оцена на животната средина	7
2.2 Придобивки од спроведување на СОЖС.....	7
2.3 Правна рамка со која се регулира СОЖС постапката	8
2.4 Интегрирање на постапките за подготовка на планскиот документ и СОЖС	8
2.5 Методологија за СОЖС	9
2.5.1 Постапка за СОЖС.....	9
2.5.2 Определување на потребата и обемот на СОЖС и учество на јавноста.....	11
2.5.2.1 Учество на јавноста.....	12
2.5.3 Клучни елементи/информации во Извештајот за стратегиска оцена на животната средина	13
2.6 Спроведени СОЖС активности	14
3 РЕЗИМЕ/КРАТОК ПРЕГЛЕД НА СОДРЖИНАТА, ГЛАВНИТЕ ЦЕЛИ НА ПЛАНСКИОТ ДОКУМЕНТ И ВРСКАТА СО ДРУГИ РЕЛЕВАНТНИ ПЛАНОВИ И ПРОГРАМИ/ПЛАНСКИ ДОКУМЕНТИ	15
3.1 КРАТОК ПРЕГЛЕД НА СОДРЖИНАТА НА СТРАТЕГИЈАТА	15
3.2 ПРЕДМЕТ И ГЛАВНИ ЦЕЛИ НА СТРАТЕГИЈАТА	18
3.3 КОРЕЛАЦИЈА НА ЦЕЛИТЕ НА ПЛАНСКИОТ ДОКУМЕНТ СО ДРУГИ РЕЛЕВАНТНИ ПЛАНОВИ, ПРОГРАМИ/ПЛАНСКИ ДОКУМЕНТИ	19
4 РЕЛЕВАНТНИ АСПЕКТИ ЗА МОМЕНТАЛНАТА СОСТОЈБА ВО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА	29
4.1 НАСЕЛЕНИЕ И ЧОВЕЧКО ЗДРАВЈЕ.....	29
4.2 КЛИМАТСКИ КАРАКТЕРИСТИКИ И КВАЛИТЕТ НА ВОЗДУХОТ	31
4.2.1 Климатски карактеристики.....	31
4.2.2 Квалитет на воздухот	32
4.2.3 Климатски промени	34
4.2.4 Бучава.....	36
4.3 ВОДА.....	36
4.3.1 Хидрологија	36
4.3.2 Управување со водни ресурси	39
4.4 ПОЧВА.....	39
4.5 БИОЛОШКА РАЗНОВИДНОСТ.....	41
4.6 КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО	43
4.7 МАТЕРИЈАЛНИ ДОБРА	44
4.8 УПРАВУВАЊЕ СО ХЕМИКАЛИИ.....	46
5 КАРАКТЕРИСТИКИ НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА ВО ПОДРАЧЈАТА КОИ БИ БИЛЕ ЗНАЧАЈНО ЗАСЕГНАТИ И СОСТОЈБА БЕЗ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА СТРАТЕГИЈАТА.....	47
6 ОБЛАСТИ КОИ СЕ ОД ПОСЕБНО ЗНАЧЕЊЕ ЗА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА, ОД АСПЕКТ НА ЗАШТИТА НА ДИВИТЕ ПТИЦИ И ХАБИТАТИТЕ.....	66
6.1 Систем на заштитени подрачја во Македонија	66
6.2 Значајни орнитолошки локалитети (ЗОЛ) (Значајни подрачја за птици)	69
6.3 Закани за биолошката разновидност	69
7 ЦЕЛИ ЗА ЗАШТИТА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА УТВРДЕНИ НА НАЦИОНАЛНО И МЕЃУНАРОДНО НИВО	72
7.1 Цели на Стратегиската оцена на животната средина	73
8 ВЕРОЈАТНИ ЗНАЧАЈНИ ВЛИЈАНИЈА ВРЗ ЖИВОТНАТА СРЕДИНА И МЕРКИ ЗА НАМАЛУВАЊЕ	79
8.1 Влијанија предизвикани од имплементација на Стратегијата и мерки за намалување.....	80
9 АНАЛИЗА НА АЛТЕРНАТИВИ	99
10 ПЛАН ЗА МОНИТОРИНГ ВРЗ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА СТРАТЕГИЈАТА ОД АСПЕКТ НА ЖИВОТНА СРЕДИНА	100

11 ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ	107
11.1 Заклучоци	107
11.2 ПРЕПОРАКИ	109
12 КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА	110

ЛИСТА НА ТАБЕЛИ

Табела 1 Клучни учесници во постапката за стратегиска оцена на животната средина	9
Табела 2 Чекорите/фазите на постапката за СОЖС	10
Табела 3 Предвидени мерки и активности во акциониот план од Стратегијата	15
Табела 4 Корелација на целите на Стратегијата со целите на релевантните национални плански документи	19
Табела 5 Мерни места на реките	37
Табела 6 Технички и искористен хидроенергетски потенцијал	39
Табела 7 Категоризација на заштитени подрачја	66
Табела 8 Број на заштитени подрачја/категија на заштита-постојна состојба	67
Табела 9 Врска меѓу целите на СОЖС и целите на Стратегијата	74
Табела 10 План за мониторинг	101

ЛИСТА НА СЛИКИ

Слика 1 Чекори/фази на СОЖС	11
Слика 2 Природен прираст и миграционо салдо 2013	30
Слика 3 Најчести причини за смртност, 2013	31
Слика 4 Државен автоматски мониторинг систем за квалитет на амбиентен воздух	32
Слика 5 Секторски удел во вкупните емисии на директни стакленички гасови за период од 2003–2009	35
Слика 6 Удел на директните стакленички гасови во вкупните емисии за период од 2003–2009	35
Слика 7 Удел на секој гас во вкупните индиректни емисии на стакленички гасови за период 2003-2009	36
Слика 8 Индустриски контаминирани локалитети-жаришта	40
Слика 9 Употреба на земјиштето во согласност со Номенклатурата CORINE Land COVER	41
Слика 10 Заштитени подрачја	43
Слика 11 Културно наследство во Република Македонија	44
Слика 12 Резиме на годишните емисии на PCDD/PCDF за периодот 2005-2011 година	46
Слика 13 Мапа на репрезентативни заштитени подрачја во Република Македонија	67
Слика 14 Мапа на предложени репрезентативни заштитени подрачја во Република Македонија	68
Слика 15 Значајни растителни подрачја (IPA)	68
Слика 16 Значајни подрачја за птици (IBA)	69
Слика 17 Предвидени локации за изградба на мали хидроелектрани	70

ЛИСТА НА ПРИЛОЗИ

Прилог 1 Мислења од надлежни органи	111
Прилог 2 Национална и меѓународна правна рамка од областа на животната средина	113

ЛИСТА НА КРАТЕНКИ

CDM - Механизам за чист развој
CFCD - Сектор за Централно Финансирање и Склучување Договори
ДЕУ - Делегација на Европската Унија
ЕУ - Европска Унија
БДП - Бруто Домашен Производ
ДИЕ - Директива за емисии од индустрија/индустриски емисии
EMAS - Шеми за управување со животната средина и за ревизија
GHG - Стакленички гасови
ЗОЛ - Значајни Орнитолошки Локалитети
ИПА - Инструмент за претпристапна помош
ИСКЗ - Интегрирано спречување и контрола на загадување

ЗРП - Значајни Растителни Подрачја

ИСКЗ - Интегрирано спречување и контрола на загадување

ЛЕАП - Локален Еколошки Акционен План

ЗЕЕООЕЕО - Закон за електрична и електронска опрема и отпад од електрична и електронска опрема

МЗ - Министерство за здравство

МЛС - Министерство за локална самоуправа

МЖСПП - Министерство за животна средина и просторно планирање

МТВ - Министерство за транспорт и врски

НЕАП - Национален еколошки акционен план

НПУО - Национален план за управување со отпад

НСУО - Национална стратегија за управување со отпад

ОВЖС - Оцена на влијанија врз животната средина

ОЕЕО - Отпад од електрична и електронска опрема

ОИЕ - Обновливи извори на енергија

ПУРС - План за управување со речен слив

ПХБ - Полихлорирани бифенили

POPs - Перзистентни органски загадувачи

РКОНКП - Рамковна Конвенција на Обединетите Нации за климатски промени

СЖСКП - Стратегија за секторот животна средина и климатски промени

СОЖС - Стратегиска оцена на животната средина

ЗЕЛС - Заедница на единици на локална самоуправа

ЗОЛ - Значајни орнитолошки локалитети

1 ВОВЕД

Во согласност со Националната Програма за усвојување на правото на Европската Унија, ревизија 2014-2016 година, подготвена 2013 година од Владата на Република Македонија, Секретаријат за европски прашања, во однос на обврските за членство во ЕУ, во подрачјето хоризонтално законодавство од поглавјето животна средина, предвидено е да се изработи Стратегија за секторот животна средина и климатски промени.

Во согласност со Програмата, Стратегијата, покрај другото го зема во предвид ИПА програмскиот период 2014-2020, дефинирајќи цели кои треба да се постигнат во наведениот период во областа животна средина и клима.

Целта на Стратегијата е да се предложат активности насочени кон зајакнување на капацитетите на централно и локално ниво за спроведување на законодавството од животната средина, исполнување на барањата на ЕУ законодавството, како и подобрување на мониторингот во животната средина.

Република Македонија е земја кандидат за полноправно членство во ЕУ од 2005 година. Во согласност со достигнувањата во процесот на европските интеграции, државата го очекува датумот на отворање преговори за приклучување во ЕУ. Во оваа смисла, Република Македонија како врвен приоритет треба да ги мобилизира сите свои напори во обезбедување на поголем степен на усогласување на домашното со законодавството на ЕУ и негова имплементација.

Секторот животна средина, односно „Поглавјето 27“ е едно од најкомплексните поглавја за преговори, кое бара исклучителни напори за координација, инвестиции и големи одговорности на централно и локално ниво. Поглавјето бара вклучување на многу владини институции, единиците на локалната самоуправа, научни институции, здруженија на граѓани, како и бизнис секторот за исполнување на националните барања за заштита на животната средина.

Главната одговорност ја има Министерството за животна средина и просторно планирање (МЖСПП), заедно со органите во состав, а особено значајна улога има и независниот инспекциски орган, односно Државниот инспекторат за животна средина. Институциите на централно и локално ниво активно работат на транспонирање и спроведување за законите од областа животна средина и прават напори за спроведување на голем број проекти финансиски поддржани од Буџетот на РМ и меѓународни фондови.

Истовремено, во согласност со член 15 (начело за почисто производство) од Законот за животната средина („Службен весник на Република Македонија“ бр. 53/05, 81/05, 24/07, 159/08, 83/09, 48/10, 124/10, 51/11, 123/12, 93/13, 187/13 и 42/14), а со цел да се намалат ризиците за животот и здравјето на луѓето и за животната средина, како и да се зголеми економската и еколошката ефикасност, се поддржува примената на сеопфатна стратегија за заштита на животната средина и тоа во поглед на суровините, производствените процеси, производите и услугите.

Од аспект на климатските промени, Република Македонија, со кандидатскиот статус за влез во ЕУ и полноправното членство во Рамковната Конвенција за Климатски Промени на Обединетите Нации (УНФЦЦЦ) од 1998 година, своите политики за климатските промени ги базира и усогласува со генералните политики на ниво на Европската Унија. Врз основа на барањата на Конвенцијата за климатските промени и националното законодавство подготвен е Третиот Национален План кон Рамковната Конвенција на ОН за климатски промени.

Со цел да се промовираат и дефинираат конкретни мерки за подобрување на институционалните капацитети за спроведување на националното законодавство и надминување на проблемите во животната средина и климатските промени, како и да се обезбедат соодветни домашни и странски финансиски средства, се изработува Стратегија за секторот животна средина и климатски промени. Подготовката на Стратегијата е во рамките на задача 3 од проектот „Помош за изработка на Стратегија за секторот животна средина и климатски промени 2014 -2020“, *FWC Beneficiaries 2009 LOT 6: EuropeAid/127044/C/SER/multi*. Предмет на анализа во Извештајот за Стратегиска

оцена на животната средина (СОЖС) е предлог Стратегијата за секторот животна средина и климатски промени.

2 ВОВЕД ВО СТРАТЕГИСКАТА ОЦЕНА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА (СОЖС)

Стратегиската оцена на животната средина (СОЖС) е систематски процес во кој се земаат предвид одредени превентивни мерки, кои овозможуваат заштита на животната средина од сите можни аспекти, во процесот на планирање или донесување на одлуки на ниво на „стратегиски акции“ или политики, планови и програми.

2.1 Цели на Стратегиската оцена на животната средина

Целта на СОЖС е да се осигура дека информациите за значајните влијанија врз животната средина од планскиот документ се собрани и се достапни до донесувачите на одлуките, во текот на подготовката на планскиот документ и пред неговото донесување. Заради тоа, СОЖС е клучна компонента во одржливиот развој, фокусирана на заштитата на животната средина. СОЖС овозможува и учество на јавноста во донесувањето на одлуки и ја подобрува транспарентноста на тој процес, што се постигнува преку:

- Систематска оцена, намалување и мониторинг на значајните влијанија врз животната средина;
- Обезбедување дека експертизата и размислувањата на надлежните органи за животна средина, здруженијата на граѓани и јавноста се земени предвид во текот на процесот и во кој степен резултатите од оцената на животната средина и коментарите од консултациите се земени предвид во Стратегијата.

Главни цели на СОЖС се:

- Да се обезбеди механизам за идентификација, опис, евалуација и известување за влијанијата/ефектите на планскиот документ врз животната средина;
- Одговорните органи (донесувачите на планскиот документ) да подготват извештај за можните значајни влијанија на планскиот документ врз животната средина и анализа на реални алтернативи;
- Да се спречат, намалат и неутрализираат негативните влијанија врз животната средина. Зголемувањето на позитивните влијанија може исто така да биде придобивка од СОЖС процесот;
- Да се обезбедат пообемни консултации и ангажирање на заинтересираните страни, други одговорни тела, органи на власта и јавноста уште во раната и ефективна фаза на подготовка на планскиот документ;
- Да се обезбеди мислење од јавноста (извештаи од консултации со јавноста) со која ќе се прикаже како резултатите од оцената на животната средина и мислењата, презентирани за време на СОЖС процесот, се земени предвид во конечната верзија на планскиот документ;
- Да обезбеди следење на значајните влијанија врз животната средина од имплементацијата на планскиот документ од страна на надлежните органи, обезбедувајќи на тој начин идентификација на непредвидените негативни влијанија во рана фаза на имплементација на планскиот документ и преземање мерки за подобрување на состојбата, кога тоа е потребно.

2.2 Придобивки од спроведување на СОЖС

Придобивките од спроведување на стратегиската оцена на животната средина се:

- Флексибилност и консензус во процесот на планирање;

- Интегрирање на социјалните, економските и аспектите на животната средина;
- Меѓусекторска соработка;
- Земање предвид на националните, регионалните и локалните потреби и цели;
- Земање предвид на целите за заштита на животната средина;
- Конзистентност со стратешките определби за одржлив развој;
- Добивање вистинити и реални информации, кои ќе им помогнат на носителите на одлуки на повисоко ниво во донесување на истите.

2.3 Правна рамка со која се регулира СОЖС постапката

Постапката за спроведување стратегиска оцена на животната средина е дефинирана во **поглавје X од Законот за животната средина** („Службен весник на Република Македонија“ бр. 53/05, 81/05, 24/07, 159/08, 83/09, 48/10, 124/10, 51/11, 123/12, 93/13, 187/13 и 42/14), при што стратегиска оцена се спроведува на плански документи кои се подготвуваат во областа на земјоделството, шумарството, рибарството, енергетиката, индустријата, рударството, транспортот, регионалниот развој, телекомуникациите, управувањето со отпадот, управувањето со водите, туризмот, просторното и урбанистичкото планирање и користење на земјиштето, на Националниот акционен план за животната средина и на локалните акциони планови за животната средина, како и врз сите стратегиски, плански и програмски документи со кои се планира изведување на проекти за кои се врши оцена на влијанието од проектот врз животната средина.

Подзаконски акти кои ја регулираат постапката за СОЖС се:

- Уредба за стратегиите и програмите, вклучувајќи ги и промените на тие стратегии, планови и програми, за кои задолжително се спроведува постапка за оцена на нивното влијание врз животната средина и врз животот и здравјето на луѓето („Службен весник на Република Македонија“ бр. 153/07 и 45/11);
- Уредба за критериумите врз основа на кои се донесуваат одлуките дали определени плански документи би можеле да имаат значително влијание врз животната средина и здравјето на луѓето („Службен весник на Република Македонија“ бр. 144/07);
- Уредба за содржината на извештајот за стратегиска оцена на животната средина („Службен весник на Република Македонија“ бр. 153/07);
- Уредба за учество на јавноста во текот на изработката на прописи и други акти, како и планови и програми од областа на животната средина („Службен весник на Република Македонија“ бр. 147/08 и 45/11);
- Правилник за формата, содржината и образецот на Одлуката за спроведување, односно неспроведување на стратегиска оцена и на формуларите за потребата од спроведување, односно неспроведување на стратегиска оцена („Службен весник на Република Македонија“ бр.122/11).

При подготовка на Извештајот за стратегиска оцена на животната средина е земена предвид и Директивата за стратегиска оцена на животната средина на Европската комисија (2001/42/ЕС), која е транспонирана во македонското законодавство, како и искуствата на некои од земјите членки на ЕУ.

2.4 Интегрирање на постапките за подготовка на планскиот документ и СОЖС

Постапката за СОЖС се спроведува паралелно со подготовката на планскиот документ, односно во текот на подготовката на Стратегија за секторот животна средина и климатски промени и пред нејзиното донесување. Во табелата подолу се идентификувани клучните учесници во постапката за подготовка на Нацрт Стратегијата и спроведувањето на СОЖС.

Табела 1 Клучни учесници во постапката за стратегиска оцена на животната средина

Целни групи	<ul style="list-style-type: none"> - Генерален секретаријат на Владата на РМ; - Секретаријат за европски прашања, Влада на Република Македонија; - Национален совет за одржлив развој, Влада на Република Македонија; - Министерство за финансии; - Министерство за култура; - Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство; - Министерство за економија; - Министерство за транспорт и врски; - Министерство за локална самоуправа (Сектор за рамномерен регионален развој); - Министерство за здравство (Институт за јавно здравје); - Министерство за надворешни работи; - Министерство за внатрешни работи; - Дирекција за радијациона сигурност; - Агенција за катастар на недвижности; - Заедница на единици на локалната самоуправа (ЗЕЛС); - Агенција за цивилно воздухопловство; 	<ul style="list-style-type: none"> - Управа за хидрометеоролошки работи; - Управа за водостопанство; - Центар за управување на кризи; - Државен пазарен инспекторат; - Агенција за храна и ветеринарство - ветерина; - Фитосанитарна управа; - Биро за лекови; - Државен санитарен и здравствен инспекторат; - Дирекција за заштита и спасување; - Државен инспекторат за труд; - Државен инспекторат за шумарство и ловство; - Управа за семе и саден материјал; - Институт за стандардизација; - Државен завод за статистика; - Институт за акредитација; - Град Скопје; - Стопанска комора на Македонија; - Научни институции; - Македонска Академија за Науките и Уметностите (МАНУ); - Здруженија на граѓани и др.
--------------------	---	---

Договорен орган	Сектор за централно финансирање и склучување договори (CFCD) во рамките на Министерството за финансии
Надлежен орган за техничка имплементација на проектот	Министерство за животна средина и просторно планирање (МЖСПП) преку ИПА Координатор/ИПА одделение
Надзорен одбор	Претставници од Министерството за животна средина и просторно планирање
	Претставници од Договорниот орган - Сектор за централно финансирање и склучување договори (CFCD) во рамките на Министерството за финансии
	Претставници од Секретаријатот за европски прашања (СЕП) Во функција на набљудувачи се двајца претставници од Делегацијата на ЕУ во Македонија.

2.5 Методологија за СОЖС

2.5.1 Постапка за СОЖС

Постапката за СОЖС се спроведува во неколку фази/чекори:

Проверка: утврдување дали планскиот документ ќе има значителни влијанија врз животната средина и дали е потребно спроведување на СОЖС.

Определување на обемот: определување на обемот на информации и нивото на детали кои ќе бидат содржани во Извештајот за СОЖС.

Извештај за СОЖС е главниот механизам за известување во врска со описот и евалуацијата на значителните влијанија (позитивни и негативни) врз животната средина од имплементација на планскиот документ. Исто така, отсликани се влијанијата од алтернативите презентирани во

планскиот документ, како и активностите за спречување, намалување и колку што е можно повеќе, неутрализирање на значителните негативни влијанија.

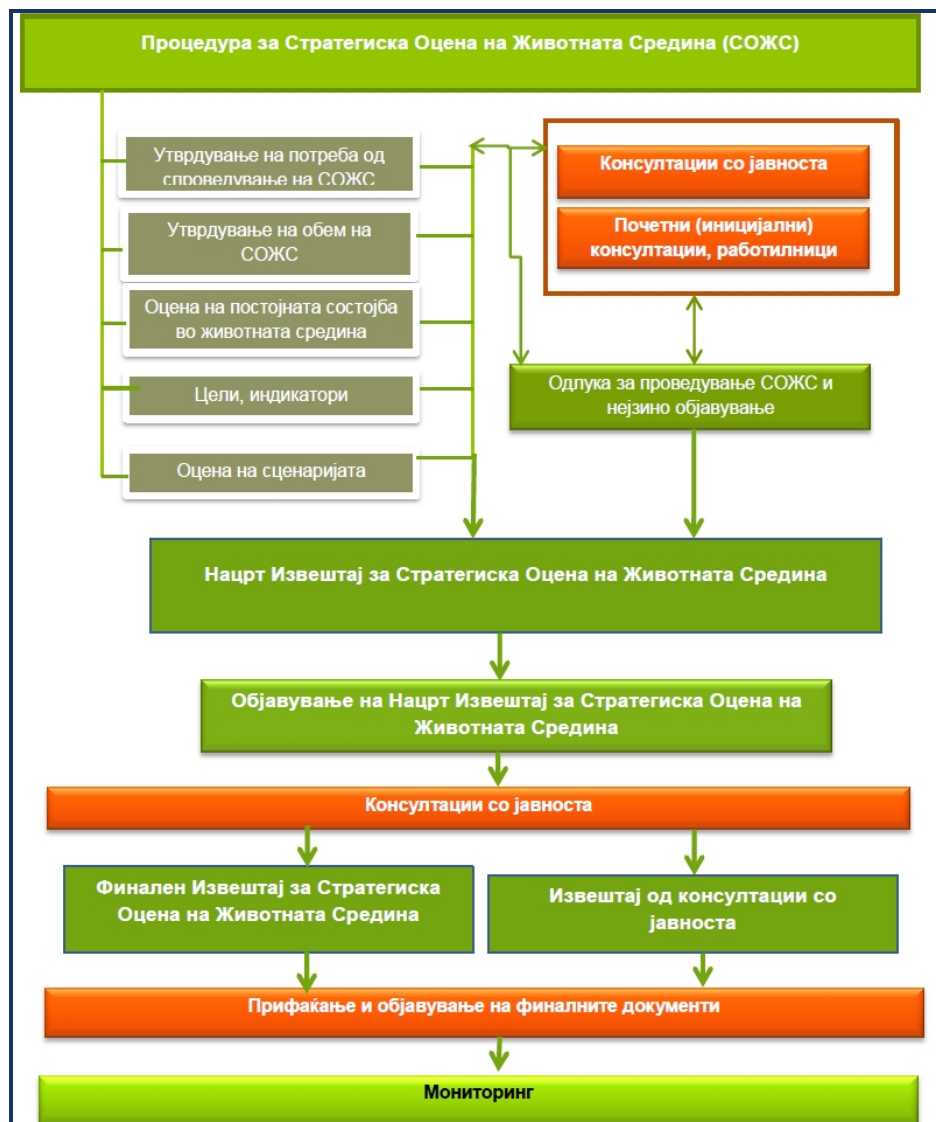
Консултации со јавноста: опфаќа консултација со страните и засегнатата јавност во текот на определувањето на обемот на СОЖС, нацрт Извештајот за СОЖС и ставање на истите на јавен увид (објавување).

Прифаќање: обезбедување информации за одобриениот плански документ, односно колку од коментарите добиени во текот на консултациите биле земени предвид и методите за мониторинг на значителните влијанија од имплементацијата на планскиот документ.

Мониторинг на значајните влијанија врз животната средина во рана фаза за да им се овозможи на одговорните власти да преземат мерки за подобрување во текот на имплементацијата на планските документи.

Табела 2 Чекорите/фазите на постапката за СОЖС

Постапка за спроведување СОЖС		
Чекори на СОЖС	Консултации	
	Засегнати органи	Јавност
Утврдување на потреба од спроведување СОЖС (проверка)	X	X
Определување на обем на СОЖС	X	
Подготовка на Нацрт Извештај за СОЖС	X	
Објавување на Нацрт Извештајот за СОЖС	X	
Консултации со јавноста (јавен увид и јавна расправа)	X	X
Подготовка на финален Извештај за СОЖС	X	
Прифаќање и објавување на финалниот Извештај за СОЖС	X	X
Мониторинг	X	

Слика 1 Чекори/фази на СОЖС

2.5.2 Определување на потребата и обемот на СОЖС и учество на јавноста

Во согласност со Националната Програма за усвојување на правото на Европската Унија, ревизија 2014-2016 година, подготвена од Владата на Република Македонија, Секретаријат за европски прашања, во однос на обврските за членство во ЕУ, во подрачјето хоризонтално законодавство од поглавјето животна средина, предвидено е да се изработи Стратегија за секторот животна средина и климатски промени со која ќе се дефинираат целите кои ќе треба да се постигнат во период од 2014-2020 година во областа на животната средина и клима.

Целта на Стратегијата е да се предложат активности кои ќе бидат насочени кон зајакнување на капацитетите на централно и локално ниво за спроведување на законодавството од животната средина, исполнување на барањата на ЕУ законодавството, како и за подобрување на мониторингот во животната средина.

Имајќи ја предвид основата за донесување на Стратегијата, се пристапува кон утврдување на потребата за спроведување на СОЖС. Иако со Уредбата за стратегиите, плановите и програмите, вклучувајќи ги и промените на тие стратегии, планови и програми, за кои задолжително се

спроведува постапка за оцена на нивното влијание врз животната средина и врз животот и здравјето на луѓето, не е прецизно дефинирано дека за стратешки документ кој се однесува на животната средина и климатските промени треба да се спроведе стратегиска оцена на животната средина, имајќи предвид дека Стратегијата за секторот животна средина и климатски промени, ги опфаќа повеќето сектори, дефинирани во Уредбата како што се: шумарство, индустрија, управување со отпад, управување со води и сл., се утврди дека за оваа Стратегија е потребно спроведување на постапка за стратегиска оцена на животната средина.

По фазата на определувањето на потребата за спроведување СОЖС, следува фаза на подготовка на документи на чија основа МЖСПП ќе донесе Одлука за утврдување на обемот на СОЖС.

Целта на фазата за определување на обемот е идентификација на клучните прашања за животната средина кои треба да бидат опфатени со оцена на влијанијата на Стратегијата врз животната средина. Оваа фаза од СОЖС процесот вклучува преглед на други релевантни планови, програми и цели на животната средина, основни информации за животната средина и предложени активности и политики разработени во Стратегијата. Сите споменати информации овозможуваат утврдување на обемот на СОЖС и идентификување на прашања од областа на животната средина кои треба да бидат опфатени со Стратегијата.

Нивото на детали содржано во СОЖС е определено од:

- Местото на Стратегијата во хиерархијата на планирање и донесување одлуки, како и нивото на детали на политиките утврдени со истата. Обемот и степенот на влијание на Стратегијата е до одреден степен претходно утврдено од други цели, планови и стратегии;
- Степенот до кој Стратегијата утврдува влијание врз животната средина;
- Достапноста на постоечки информации при подготовката на СОЖС.

Сите теми на животната средина, опфатени со Директивата за СОЖС, се опфатени и во обемот на оцена во Извештајот за СОЖС и Стратегијата, односно население и човечко здравје, биолошка разновидност, воздух и клима, води, почви, културно наследство, материјални добра и предел.

Во текот на стратегиската оцена на животната средина, земени се предвид веќе донесените политики, стратегии и планови на национално ниво. Релевантните цели од споменатите документи се инкорпорирани во Стратегијата која ќе се имплементира на национално ниво.

2.5.2.1 Учество на јавноста

Во согласност со барањата, дефинирани со Законот за животната средина и Уредбата за учество на јавноста во текот на изработката на прописи и други акти, како и планови и програми кои се однесуваат на животната средина, фазите на СОЖС за определување на потребата и обемот, изразени преку подготовка на Формуларите и Одлуката за спроведување на постапката за СОЖС и обемот на Извештајот за СОЖС се изготвени во консултација со засегнатите органи.

Во фазата на определување на потребата за спроведување СОЖС, Министерството за животна средина и просторно планирање (МЖСПП) ги идентификуваше органите засегнати од имплементација на Стратегијата и истите се дадени во Табела 1 од овој Извештај. Во насока на определување на обемот на СОЖС беа спроведени неколку состаноци во просториите на МЖСПП со претставници од засегнатите органи/страни. На овие состаноци беа утврдени клучните прашања, цели и индикатори за животна средина кои треба да бидат опфатени со Извештајот за СОЖС.

Коментарите и препораките од овие консултации се земени предвид при подготовка на Одлуката за спроведување на постапката за СОЖС, обемот на СОЖС и Извештајот за СОЖС. Подготвената Одлука за спроведување на постапката за СОЖС, Формуларот и Документот за главните цели на Стратегијата со целите на релевантни национални плански документи беа објавени на веб-страницата на МЖСПП 31.10.2014 година и беа јавно достапни за увид во период од 15 дена. Во

овој период, не беа поднесени коментари, предлози, ниту жалби на објавената одлука и придружните документи.

2.5.3 Клучни елементи/информации во Извештајот за стратегиска оцена на животната средина

Во согласност со барањата на Уредбата за содржината на извештајот за СОЖС и Директивата за СОЖС, овој Извештај содржи:

- Краток преглед на содржината, главни цели на Стратегијата и поврзаност со други релевантни планови или програми;
- Информации за моменталната состојба на животната средина и што најверојатно би се случило без имплементација на Стратегијата;
- Карактеристики на животната средина во областите кои би биле значително засегнати;
- Постојни проблеми во животната средина, кои се релевантни за Стратегијата, вклучувајќи ги оние кои се од особено значење за животната средина од аспект на заштита на дивите птици и живеалиштата;
- Целите на заштита на животната средина одредени на национално или меѓународно ниво, релевантни за Стратегијата и начинот на кој тие цели се земени предвид при неговата изработка;
- Веројатни значајни влијанија врз животната средина, вклучувајќи и прашања, како што се биолошка разновидност, население, човеково здравје, фауна, флора, климатски фактори, материјални добра, културно наследство, вклучувајќи архитектонско и археолошко наследство, предел, како и меѓузависност на овие фактори;
- Мерки за заштита, намалување и колку што е можно повеќе, неутрализирање на значајните негативни влијанија врз животната средина од имплементацијата на Стратегијата;
- Преглед на причините за избор на алтернативи и опис на начинот за спроведување на оцената, вклучувајќи и каква било потешкотија (како што се технички потешкотии или недостаток на знаење/вештини) при собирање на потребните информации;
- Опис на предвидените мерки во врска со мониторингот, а во согласност со законските обврски

Извештајот за стратегиска оцена ги содржи заклучоците од оцената на можните значителни влијанија врз животната средина од предложената Стратегија.

Анализата на влијанијата врз животната средина е главно насочена кон идентификување на потенцијалните проблеми, рационализација на трошоци и правење оптимален избор на мерки за заштита на животната средина (мерки за намалување).

Ако се предвидат мерки за спречување, ублажување и неутрализација во раната фаза на подготовка на планскиот документ, влијанијата врз специфични/одредени медиуми на животната средина ќе се намалат или ефективно подобрат. При идентификување на влијанијата, се користи квалитативна оцена, односно тие се оценети како позитивни и негативни влијанија.

Исто така, Извештајот за СОЖС содржи и План за мониторинг на животната средина, чија главна цел е следење на резултатите од применетите мерки за ублажување во текот на спроведувањето на планскиот документ и дали во текот на имплементацијата на планските цели, се имплементирани и целите за заштита на животната средина и соодветното делегирање на надлежностите.

2.6 Спроведени СОЖС активности

Период	Степен на подготовка/фаза
септември, 2014	Подготовка на Формулари и Одлука за спроведување постапка за СОЖС
октомври, 2014	Донесување Одлука за спроведување СОЖС и нејзино објавување на веб страната на МЖСПП бр. 15-10531/3 од 31.10.2014
	Објавување на нацрт Стратегијата и нацрт Извештајот за СОЖС на веб страната на МЖСПП
	Консултации со јавноста и заинтересираните страни во однос на нацрт Стратегијата и нацрт Извештајот за СОЖС
	Одржана јавна расправа за нацрт Стратегијата и нацрт Извештајот за СОЖС
	Мислење од МЖСПП за усогласеност на нацрт Извештајот за СОЖС со барањата на националното законодавство, бр.
	Завршени консултации со јавноста
	Анализа на пристигнатите забелешки од јавноста
	Ревизија на нацрт Стратегијата, врз основа на информациите од консултациите
	Финализирање на Извештајот за СОЖС
	Финално мислење по Извештајот за СОЖС - негово објавување
	Прифаќање на Планскиот документ

3 РЕЗИМЕ/КРАТОК ПРЕГЛЕД НА СОДРЖИНАТА, ГЛАВНИТЕ ЦЕЛИ НА ПЛАНСКИОТ ДОКУМЕНТ И ВРСКАТА СО ДРУГИ РЕЛЕВАНТНИ ПЛАНОВИ И ПРОГРАМИ/ПЛАНСКИ ДОКУМЕНТИ

3.1 Краток преглед на содржината на Стратегијата

Во Стратегијата за секторот животна средина и климатски промени, се опфатени сите области кои се дел од „Поглавје 27“ од политиката на ЕУ за животна средина, вклучувајќи ги и климатските промени. Презентацијата на приоритетите кореспондира со законодавството на ЕУ за животна средина.

Стратегијата дава преглед на состојбите од животната средина во Република Македонија, каде главен акцент е ставен на хоризонталното законодавство, квалитетот на воздухот, управувањето со отпад, управувањето со водите, заштита на природата и биолошката разновидност, контрола на индустриското загадување и управување со ризици, хемикалии, бучава, шумарство и клима.

Покрај тоа, во Стратегијата се идентификувани недостатоци и пропусти во специфичните области и потреба од подобрување на нивниот статус, како и целите кои треба да се постигнат со приоритетите за развој на политиките за животна средина и климатски промени за периодот 2014-2020 година. Овој документ содржи и акционен план кој опфаќа мерки, активности и индикатори за следење на имплементацијата на мерките одредени во поделни сектори, поделени во три категории: а) техничка помош, б) директни инвестиции во животната средина и в) грант шеми. Во следната табела се прикажани мерките и активностите предвидени во акциониот план од Стратегијата.

Табела 3 Предвидени мерки и активности во акциониот план од Стратегијата

1. ТЕХНИЧКА ПОМОШ (2014-2020 година)
<p>МЕРКА 1.1. Поддршка во процесот на пристапување кон ЕУ во областа животна средина</p> <p>Оваа мерка опфаќа активности за изработка на плански документи кои ќе обезбедат долгорочна рамка за планирање на инвестициите во животната средина и за управување со истите, како и за воспоставување на административна структура подготвена да ги води преговорите и да ги преземе обврските од членството во ЕУ.</p>
<p>Активности</p> <ul style="list-style-type: none"> • Усогласување на законодавството во областа животна средина, • Идентификување и изработка на посебни планови за имплементација на директивите (ППИД) за кои ќе се бараат преодни периоди со проектна низа, проценка на трошоците и утврдување на финансиски инструменти за имплементација на директивите (Директива за урбани отпадни води, Директива за вода за пиење, Директива за депонии, Директива за индустриски емисии, Директива за испарливи органски соединенија од бензински пумпи, Директива INSPIRE, итн.) (2015-2018 год.), • Изработка на Стратегијата за инвестиции и финансирање во животната средина, која ќе ги сумира сите резултати од посебните планови за имплементација на директивите (ППИД) (2017 год.), • Управување со проекти - зајакнување на административниот систем, воспоставување на постапки за планирање, подготвување и спроведување на проекти, зајакнување на капацитетите за управување со средствата (2016-2018 год.), • Изработка на план за развој на институционалните капацитети за управување со животната средина и поддршка на политики (2015-2016 год.).
<p>МЕРКА 1.2. Спроведување на законската регулатива во областите во кои се потребни значителни промени во процесот на усогласување</p> <p>Оваа мерка опфаќа активности кои имаат за цел да го забрзаат процесот на транспонирање и спроведување во областите во кои не се дозволени преодни периоди или истите се многу ограничени, како и да го поддржат спроведувањето на законодавството во оние области во кои се потребни значителни промени во постапувањето.</p>
<p>Активности - Природа</p>

- Изработка на планови за управување со заштитени подрачја и спроведување на процесот за воспоставување на мрежата на заштитени подрачја (Натура 2000) (2017-2020 год.),
- Избор на посебни подрачја за заштита кои содржат целосен опсег на автохтони видови, особени типови на живеалишта од Анекс I и живеалишта на видовите од Анекс II,
- Воведување мониторинг на природни живеалишта и видови и утврдување на заштитените видови во Македонија (2020-2022 год.).

Активности - Води

- Изработка на планови за управување со речните сливови во согласност со Рамковната директива за води (со мерки за спроведување) (2014-2018 год.),
- Изработка на планови за управување со ризик од поплави во согласност со Директивата за процена и управување со ризик од поплави (со мерки за спроведување) (2016-2018 год.),
- Зајакнување на административните капацитети за управување со водите преку телата за управување со речните сливови (систем за издавање дозволи и надзор) (2016-2020 год.),
- Изработка на студии за изводливост и техничка документација за инфраструктурни проекти (2014-2020 год.).

Активности - Климатски промени

- Зајакнување на административните капацитети за управување со климатските промени и транспонирање на законодавството (2016-2018 год.),
- Воспоставување на систем за инвентаризација на стакленички гасови (2016-2020 год.),
- Воспоставување на систем за мониторинг и процена на емисиите и за известување за истите (2018-2020 год.),
- Зголемување на капацитетот за приспособување на ранливите сектори кон климатските промени (2016-2022 год.).

МЕРКА 1.3 Преземање мерки и активности во областите во кои се потребни значителни промени во постапувањето, односно спроведувањето на законодавството

Оваа мерка опфаќа активности кои имаат за цел да го подобрат спроведувањето на законодавството во приоритетните области,

Активности - Управување со отпад

- Транспонирање на новата Рамковна директива за отпад (2017 год.),
- Ревизија на регулативата за постапување со стари возила и со другите посебни текови отпад (2017 год.),
- Ревидирање на Националната стратегија и Националниот план за управување со отпад во согласност со новата Рамковна директива за отпад и надградување на Планот за управување со електрична и електронска опрема (2017 год.),
- Изработка на регионални планови за управување со отпад (2014-2016 год.),
- Поддршка во управувањето со посебните текови отпад (селектирање, сепарирање, рециклирање и сл.) (постапување со стари возила, отпадни масла и сл.) и донесување на планови за постапување со посебните текови отпад (2016-2020 год.),
- Изработка на студии за изводливост и техничка документација за инфраструктурни проекти (депонии, воспоставување на системи за собирање, селектирање и рециклирање на отпадот) (2014-2017 год.).

Активности - Интегрирано спречување и контрола на загадувањето

- Поддршка во управувањето со емисиите од индустријата, спроведување на барањата од Директивата за индустриски емисии,
- Зајакнување на инспекцискиот надзор на инсталациите со ИСКЗ (2016-2020 год.),
- Поддршка во изработката на планови за спречување хаварии и обезбедување на интегриран пристап во нивната евалуација и во вршењето на инспекција (2016-2018 год.),
- Поддршка за воведување на еколошкото означување и EMAS (2017-2020 год.).

МЕРКА 1.4. Преземање мерки и активности за транспонирање и спроведување во други области (2015-2020 година)

Оваа мерка опфаќа активности кои имаат за цел да го подобрат спроведувањето на законодавството во другите области на животната средина.

Активности - Управување со квалитетот на воздухот

- Изработка на Национален план за заштита на воздухот 2017-2022 година и ревидирање на Националната програма за постепена редукција на емисиите на загадувачки супстанции во воздухот (2016-2017 год.).

Активности - Заштита од бучава

- Изработка на стратешки карти за бучава и акциони планови со програми на мерки за намалување на негативното влијание на бучавата (2018-2019 год.).

МЕРКА 1.5. Преземање мерки и активности за зајакнување на капацитетите за управување со информативните системи и системите за мониторинг и за пристап до информации (2017-2019 година)

Оваа мерка опфаќа активности во насока на подобрување на состојбата со собирање и размена на информации од областа животна средина, како и пристап до информации и зајакнување на капацитетите за користење на овие информации во процесот на донесување на одлуки.

Активности

- Изработка и/или надградување на програмите за мониторинг во приоритетни области на животната средина во согласност со барањата на ЕУ (2016-2020 год.),
- Надградување на Информативниот систем за животна средина за сите медиуми на животната средина (2019-2022 год.),
- Воспоставување на ефикасен систем на просторни податоци преку GEOPORTAL (2019-2022 год.).

МЕРКА 1.6. Преземање мерки и активности во другите области кои ќе се воведат со законодавството на ЕУ од областа животна средина (2017-2020 година)

Оваа мерка опфаќа активности од другите области од Поглавјето 27 - Животна средина.

Активности

- Шумарство (инвентаризација на шумите во Македонија, воспоставување на шумарски информативен систем, спроведување активности во шумите кои се поврзани со Натура 2000 и сл.) (2018-2020 год.),
- Хемикалии (воспоставување регистар на хемикалии) (2018 год.).

2. ИНВЕСТИЦИИ ВО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА (2014-2020 година)

Мерките за поддршка и спроведување на директни инвестиции во животната средина најмногу ќе бидат фокусирани во областите на управување со води и со отпад за приоритетни проекти, утврдени врз основа на критериуми за оцена на приоритетноста

Активности - Вода

- Утврдување листа на проекти кои се потребни за целосно спроведување на барањата од Директивите, вклучувајќи и воспоставување на институционален систем за управување на ниво на речен слив (Преземени од ППИД) (2017 год.),
- Изградба на системи за собирање и третман на отпадни води заради имплементирање на Директивата за третман на урбани отпадни води (ќе се бара преоден период и затоа е неопходно да се изработи ППИД) (согласно ППИД) (2014-2024 год.),
- Изградба на системи за водоснабдување заради имплементација на Директивата за вода за пиење (ќе се бара преоден период и затоа е неопходно да се изработи ППИД) (Преземени од ППИД) (2014-2020 год.).

Активности - Отпад

- Изградба на интегриран и финансиски самоодржлив систем за управување со отпад заради имплементација на Директивата за депонии - изградба на избрани инфраструктурни објекти, затворање на неусогласените/дивите депонии и набавка на опрема за собирање и транспорт на отпадот,
- Подготовка на план за депониите кои треба да бидат затворени во согласност со барањата на Директивата и проекти за нивното затворање и реализирање на затворањето (2016-2017 год.).

Активности - Други области за инвестирање

- Отстранување на историското загадување на локации во Република Македонија (2014-2018 год.).

3. ШЕМИ ЗА НЕПОВРАТНА ПОМОШ (2014-2020 година)

- Шема за неповратна помош за спроведување пилот мерки за одржливо управување со природните ресурси,
- Шема за неповратна помош за спроведување пилот мерки за климатски промени и енергетска ефикасност.

3.2 Предмет и главни цели на Стратегијата

Стратегијата за секторот животна средина и климатски промени дава преглед на моменталната состојба на животната средина и климатските промени и евидентирани притисоци, насоки кои ќе придонесат за надминување на истите, а утврдени се и приоритети и цели во насока на подобрување на квалитетот на живот и состојбите во животната средина.

Визија на Стратегијата е да се зачува, заштити и унапреди квалитетот на животната средина и квалитетот на живеење на луѓето, со цел да се обезбеди одржлив развој што ќе придонесе за остварување на глобалните цели за заштита на животната средина.

Од аспект на одржлив развој, главната цел на Стратегијата е насочена кон подобрување на целокупниот квалитет на живот и избегнување на трајни штети врз животната средина.

Од аспект на заштита на животната средина, целта е да се зачува и подобри квалитетот на водата, воздухот и почвата во Република Македонија, да се зачува постојната биолошка разновидност и природните ресурси.

Од аспект на климатските промени целта на Стратегијата е да се намалат нивните негативни влијанија.

Оперативни цели за заштита на животната средина и климатски промени се:

- Целосно усогласено законодавство со законодавството на ЕУ;
- Усвојување плански документи кои овозможуваат преземање мерки и активности за имплементација на законодавството во рамките на одреден временски период;
- Воспоставување и зајакнување на административна структура која е во состојба да обезбеди спроведување на законодавството и да го води процесот на пристапување кон ЕУ;
- Имплементација на законодавството за животната средина на ниво што овозможува исполнување на условите за членство во ЕУ и обврските од меѓународните договори;
- Интегрирање на прашањата за заштита на животната средина во секторите кои имаат влијание врз истата;
- Мониторинг, анализа, процена и известување за состојбите во животната средина;
- Подигнување на свеста за прашањата поврзани со животната средина;
- Намалување на негативните влијанија од климатските промени и воспоставување систем на мерки за ограничување на емисиите на стакленички гасови;
- Зголемување на капацитетите за прилагодување на најранливите сектори на климатските промени;
- Поддршка за „чисти“ технологии и промени насочени кон користење на обновливи извори енергија и намалување на потрошувачката на енергија.

Секторските аспекти на животната средина и климатските промени 2014-2020 ќе придонесат за интеграција на економските и социјалните аспекти во областа на животната средина, земајќи ги предвид националното законодавство, финансиите и инвестициите кои се потребни,

административниот капацитет и улогите на сите релевантни партнери во процесот. Стратегијата ќе служи како основен инструмент, преку кој политиката за заштита на животната средина и климатските промени ќе се претворат во изводливи цели и мерки, а ќе ги содржат и основните податоци потребни за ефективна имплементација.

3.3 Корелација на целите на планскиот документ со други релевантни планови, програми/плански документи

Како што веќе беше споменато, визијата на Стратегијата е да се зачува, заштити и унапреди квалитетот на животната средина и квалитетот на живеење на луѓето, со цел да се обезбеди одржлив развој што ќе придонесе за остварување на глобалните цели за заштита на животната средина. Преку анализа на областите животна средина и климатски промени, Стратегијата има за цел да дефинира специфични мерки за зајакнување на институционалните капацитети за спроведување на националното законодавство и надминување на проблемите во животната средина и климатските промени, при тоа обезбедувајќи доволно финансиски средства достапни за таа намена.

Стратегијата ќе придонесе кон интегрирање на економските и социјалните аспекти во животната средина, земајќи го при тоа предвид националното законодавство, потребните финансии и инвестиции, достапните административни капацитети и улогата за сите партнери во овој процес.

За потребите на овој документ, анализирани се бројни национални стратегии, планови и програми, односно нивните цели во корелација со целите на Стратегијата за секторот животна средина и климатски промени и активностите кои ќе придонесат за имплементација на поставените цели. Истите се дадени во табелата приложена подолу во текстот.

Исто така, во Прилог 2 од овој документ е даден краток преглед на целите на други релевантни национални плански документи, релевантните ЕУ Директиви и обврските кои произлегуваат за Република Македонија од некои меѓународни договори, во корелација со целите и активностите кои ги предвидува Стратегијата за секторот животна средина и климатски промени.

Табела 4 Корелација на целите на Стратегијата со целите на релевантните национални плански документи

Релевантен национален плански документ	Цели или барања утврдени со националниот плански документ	Како целите на националниот плански документ се вградени во Стратегијата или како истите ќе се постигнат со имплементација
Просторен План на Република Македонија (2002-2020)	<p>Меѓу главните цели во областа на заштитата и унапредувањето на животната средина, природното и културното наследство, Планот ги наведува:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Реализација на активностите за санација и ревитализација на подрачјата со загрозен квалитет на животната средина, преку посебни програми за заштита на водите, воздухот, почвата, шумите, биолошката разновидност, заштита од бучава и управување со цврстиот отпад; -Утврдување на вредноста на просторот и еко-системите и нивното вклучување во планирањето со помош на економски параметри и сл.; -Утврдување на програмски индикатори и мониторинг за следење на здравствената 	<p>Еден од условите за пристапување кон ЕУ е целосна хармонизација на националното со законодавството на ЕУ.</p> <p>Од друга страна, со исполнување на одредбите пропишани со домашните закони и подзаконски акти, како и со имплементација на активностите кои се предвидени со Стратегијата за секторот животна средина и климатски промени, директно ќе се влијае на реализација на целите од областа животната средина идентификувани со Просторниот План на Република Македонија.</p> <p>При тоа, предвидено е да се имплементираат активности кои ќе влијаат позитивно на квалитетот на областите и медиумите во животната средина, што од друга страна позитивно ќе влијае на здравјето и</p>

Релевантен национален плански документ	Цели или барања утврдени со националниот плански документ	Како целите на националниот плански документ се вградени во Стратегијата или како истите ќе се постигнат со имплементација
	<p>состојба на населението, во релација со квалитетот на средината;</p> <p>-Создавање инфраструктура што сеопфатно ќе ги поврзе загадувачите, субјектите за контрола, надзор и мониторинг, како и институциите каде се планира развојот, во законски определени рамки;</p> <p>-Заштеди на енергија во индустриското производство, аграрот, енергетиката и комуналните дејности, користење на депониски и биогаз и рециклажа како заштеда на суровини, природни ресурси и енергија; заштеда на водни ресурси преку глобално управување со водостопанските системи;</p> <p>-Управувањето со животната средина во регионите да се заснова на сеопфатен мониторинг, воспоставување стандарди и мерки за заштита во зависност од претходно одредениот капацитет на одделните подрачја и во согласност со законските рамки.</p>	<p>животот на луѓето, ќе се постават индикатори за мониторинг на состојбите во животната средина, ќе се имплементира интегриран информативен систем, ќе се подобри меѓусекторската соработка и сл.</p>
<p>Втор Национален Еколошки Акционен План на Република Македонија (2006)</p>	<p>Дефинирање на проблемите на животната средина и мерките и активностите потребни за нивно надминување за шест годишен период и создавање на флексибилна рамка за продолжување на процесот на приближување кон политиката на ЕУ во областа на животната средина, вклучување на целите на животната средина во секторските политики и насоки за еколошки одржлив пристап, зголемување на степенот на исполнување на обврските од регионалните и глобалните договори и отворање на нови перспективи и вклучувања во меѓународните системи за заштита на животната средина се основните цели на НЕАП 2.</p>	<p>Утврдувањето на тековните состојби и идентификација на главните недостатоци во примената на <i>acquis</i> во животната средина и климатските промени е една од специфичните цели на СЖСКП.</p> <p>Други цели кои се во корелација со целите на НЕАП 2 се:</p> <p>-Воспоставување и зајакнување на административните капацитети со цел да се обезбеди спроведување на законодавството и водење на процесот на пристапување кон ЕУ;</p> <p>-Имплементација на законодавството за животната средина на ниво што овозможува исполнување на условите за членство во ЕУ и обврските од меѓународните договори;</p> <p>-Интегрирање на прашањата за заштита на животната средина во секторите и политиките кои имаат влијание врз истата;</p> <p>-Подигнување на свеста за прашањата поврзани со животната средина и сл.</p>
<p>Трет Национален План на Република</p>	<p>Главната цел на овој документ е да се зајакне базата на информации,</p>	<p>Идентификуваните цели на Стратегијата кои се во корелација со</p>

Релевантен национален плански документ	Цели или барања утврдени со националниот плански документ	Како целите на националниот плански документ се вградени во Стратегијата или како истите ќе се постигнат со имплементација
<p>Македонија кон Рамковната конвенција на ОН за климатски промени (2014)</p>	<p>аналитичкиот и институционалниот капацитет на клучните национални институции за интегрирање на приоритетите за климатските промени во националните стратегии за развој и релевантните секторски програми со обезбедување финансиска и техничка поддршка.</p> <p>Целите на Планот значат вклучување на Република Македонија во глобалните напори за ублажување на климатските промени и спроведување на обврските преземени од членството во Рамковната конвенција на Обединетите Нации за климатски промени и Кјото Протоколот.</p>	<p>целите на Третиот Национален План се:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Постепено изменување и хармонизација на законодавството од областа климатски промени; -Воспоставување на систем за регистар на емисии на стакленички гасови; -Воспоставување на систем за мониторинг, процена и известување за емисиите; -Зајакнување на можноста за прилагодување на ранливите сектори на климатските промени; -Подигнување на свеста и зајакнување на соработката со засегнатите страни.
<p>Национална стратегија за Механизмот за чист развој (2008-2012)</p>	<p>Една од целите на Националната стратегија за Механизмот за чист развој е олеснување на трансферот на инвестиции и технологии преку механизмот за чист развој за имплементација на проекти кои ги намалуваат емисиите на стакленички гасови (ревитализација на големи електрани, замена на гориво со природен гас, когенеративна постројка за централно греење, хидроцентрали, геотермална енергија).</p>	<p>Целта на СЖСКП е да се направи преглед на моменталната состојба во животната средина и климатските промени, врз основа на утврдени и имплементирани приоритети и да се обезбеди преглед на насоката за државата за начините на користење на националниот финансиски пакет и странската финансиска поддршка со што ќе се разгледаат приоритетите во процесот на пристап во ЕУ.</p> <p>Врз основа на овој документ ќе се идентификуваат и предложат низа проекти и проектни активности, во насока на исполнување на целите за заштита на животната средина.</p>
<p>Стратегија за приспособување на здравствениот сектор кон климатските промени (2011-2015)</p>	<p>Општата цел на оваа Стратегија е да се планираат мерки за адаптација кон климатските промени во здравствениот систем, со цел да се спречат и/или надминат постојните и идните ризици и веднаш да се одговори на ризиците и проблемите за здравјето и благосостојбата на луѓето кои се очекуваат како резултат на климатските промени во државата.</p>	<p>СЖСКП директно не се занимава со прашањето за адаптација на здравствениот систем кон климатските промени. Од друга страна, бројните активности кои се идентификувани со Стратегијата ќе придонесат кон подобрување на животот и здравјето на луѓето, преку имплементација и на мерки за адаптација кон климатските промени.</p>
<p>Национален план за заштита на амбиентниот воздух (2013-2019)</p>	<p>Националниот план за заштита на амбиентниот воздух ја прикажува состојбата со емисиите на загадувачките супстанции и квалитетот на воздухот и ги дефинира мерките за подобрување на квалитетот на воздухот на целата територија на Република Македонија. Истовремено, ги наведува и сите</p>	<p>Главните цели на Стратегијата во областа заштита на амбиентниот воздух се:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Ефикасен и функционален систем за мониторинг на квалитетот на воздухот и информативен систем за управување со податоци за квалитет на воздухот;

Релевантен национален плански документ	Цели или барања утврдени со националниот плански документ	Како целите на националниот плански документ се вградени во Стратегијата или како истите ќе се постигнат со имплементација
	<p>релевантни институции одговорни за имплементација на мерките со цел подобрување на квалитетот на воздухот на локално и глобално ниво. Направена е проценка на финансиските средства за имплементација на Планот со вклучување на модернизација на енергетските и индустриски производните процеси, воведување мерки за енергетска ефикасност и користење на обновливи извори, воведување на најдобро достапните техники, подобрување на квалитетот на горивата и спроведување кампањи за подигнување на јавната свест за квалитетот на воздухот.</p>	<p>-Имплементација на мерките утврдени со планските документи со цел да не се надминат граничните вредности за заштита на амбиентниот воздух; -Зајакнување на административните капацитети, соработката и континуирано подигнување на јавната свест во врска со улогата на квалитетот на воздухот во социо-економските аспекти и благосостојбата на луѓето; -Национално законодавство целосно усогласено со ЕУ законодавството и соодветните меѓународни стандарди. Истите се во корелација со целите на Националниот план за заштита на амбиентниот воздух.</p>
<p>Национална стратегија за управување со отпад (2008-2020)</p>	<p>Развојот на Република Македонија кон одржлив систем за управување со отпадот ќе бара понатамошно усогласување на домашното законодавство со она на ЕУ, промени во институционалната организација и големи промени во општата практика на управување со отпадот.</p> <p>Подетално, целокупните општи и посебни стратешки цели во управувањето со отпадот се:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Усогласување на политиката и законодавството во доменот на управувањето со отпадот; -Воспоставување на ефективна институционална и организациска поставеност во сите фази на реализацијата на новиот интегриран систем за управување со отпадот; -Зајакнување на човечките ресурси и капацитети во јавниот и во приватниот сектор; -Воведување на стабилни финансиски ресурси и соодветни економски механизми за обезбедување на целосно покривање на трошоците за одржување на интегрираниот систем за управување со отпад; -Подигнување на свеста на јавноста и свеста на сите инволвирани субјекти во општеството; -Воспоставување на систем за собирање податоци/информации за изворите, 	<p>Една од главните цели на Стратегијата за секторот животна средина и климатски промени е воспоставување институционални капацитети и соодветни инфраструктурни објекти за регионално управување со отпад и имплементација на мерки за посебни видови отпад.</p> <p>Специфични цели во секторот отпад:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Целосна усогласеност на законодавството; -Воспоставување регионални центри за управување со отпад во сите региони преку усвојување и имплементација на регионални планови за управување со отпад; -Поддршка за имплементација на регионалните планови за управување со отпад; -Усвоени планови за управување со посебни текови отпад и имплементација на идентификувани мерки за овие видови отпад; -Утврдена листа на инфраструктурни проекти која содржи прецизно утврдени мерки за изградба на нови и затворање на неусогласените депонии, како и изградба на инфраструктура за собирање, селекција и рециклирање на отпадот и намалување на количините на биоразградлив отпад; -Воспоставен систем за управување со

Релевантен национален плански документ	Цели или барања утврдени со националниот плански документ	Како целите на националниот плански документ се вградени во Стратегијата или како истите ќе се постигнат со имплементација
	<p>природата, количествата и судбината на тековите на отпадот, како и за капацитетите за обнова на материјали/енергија и за депонирање на отпадот и обезбедување на потребниот пристап на јавноста до истиот;</p> <p>-Воспоставување на технички современ систем за управување со отпад;</p> <p>-Примена на ефикасни и исплатливи техники за управување со посебните текови отпад;</p> <p>-Воведување на депонии за опасен и за неопасен отпад и други капацитети за депонирање на отпадот во согласност со современите стандарди;</p> <p>-постапно затворање и/или санирање на постојните комунални одлагалишта за отпад и/или индустриски еколошки жаришта.</p>	<p>опасен отпад.</p> <p>Овие цели се во согласност со целите кои ги поставуваат Националната Стратегија и Националниот План за управување со отпад.</p>
<p>Национален план за управување со отпад (2009-2015)</p>	<p>Основната цел на Националниот план за управување со отпад е да се обезбеди соодветна политика за заштита на животната средина, рамка за одлучување, економска основа, учество на јавноста и постепено воспоставување на техничка инфраструктура за спроведување на активностите на управување со отпад, со цел да се реализира системот за управување со отпад во согласност со законската регулатива на ЕУ и со Акционата програма за животна средина на ЕУ, земајќи ги предвид нејзините приоритети во управувањето со отпадот. Планот ги наведува основните, меѓусебно поврзани мерки за сопирање или за ублажување на последиците врз животната средина предизвикани од сегашното управување со отпадот, од една страна и за изградба на рамка за постепено воспоставување на современ и одржлив систем за управување со отпад, преку оптимална комбинација на различни законски, економски и комуникациски механизми и инструменти, од друга страна.</p>	
<p>Национална Стратегија за води (2011-2041)</p>	<p>Стратегијата дава преглед на релевантното законодавство на ЕУ за води, домашната правна рамка со краток осврт на степенот на транспонираност,</p>	<p>Стратегијата за секторот животна средина и климатски промени укажува дека секторот води е сектор кој се соочува со најголеми предизвици, од</p>

Релевантен национален плански документ	Цели или барања утврдени со националниот плански документ	Како целите на националниот плански документ се вградени во Стратегијата или како истите ќе се постигнат со имплементација
	<p>како и институционалната структура во секторот води. Покрај состојбата со површинските и подземните води, утврдени се главните цели за управување и заштита на водите, со соодветни мерки и активности.</p> <p>Главната цел на управувањето со водите е постигнување на интегриран и координиран режим на водите на територијата на Република Македонија.</p> <p>Целта на заштита на водата е зачувување на здравјето на луѓето и животната средина, што вклучува остварување и зачувување на добра состојба на водата, спречување на загадувањето на водата, спречувањето хидро-морфолошките промени и рехабилитација на статусот на водата каде што е нарушен.</p> <p>Стратегијата опфаќа мерки и активности и за вклучување на истите во законската рамка на национално и локално ниво, како и зајакнување на организационата структура на секторот води во Министерството за животна средина и просторно планирање, како и обезбедување едукација за стручни и научни лица за вршење на задачи за интегрирано управување со водите.</p>	<p>аспект на процесот на транспонирање, како и процесот на имплементација.</p> <p>Специфични цели кои ги поставува овој плански документ се:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Завршување на транспонирањето; -Изработка на планови за управување со речни сливови, вклучувајќи и програма со мерки; -Воспоставување на сеопфатен систем за мониторинг на водите; -Воспоставување на систем за процена, заштита и подготвеност за справување со поплави и изработка на планови за управување со ризици од поплави; -Зголемување на инвестициите за изградба на системи за собирање и третман на отпадни води; -Обезбедување здрава вода за пиење преку модерен водоснабдителен систем; -Воспоставување механизми за спроведување на начелото „загадувачот плаќа“.
<p>Национална стратегија за биолошка разновидност (2004-2008)</p>	<p>Главните цели на Националната стратегија за биолошка разновидност се:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Заштита на биолошката разновидност и нејзино одржливо користење заради благосостојба на луѓето, водејќи сметка за уникатните природни вредности и богатата традиција на државата; -Вградување на заштитата на биолошката разновидност и нејзиното одржливо користење во највисоките приоритети на земјата, заштита на природните екосистеми и видови и нивно одржување и ревитализација, спроведување на заштита на загрозените компоненти на биолошката разновидност; -Подигнување на институционалните капацитети и подобрување на степенот на соработка меѓу релевантните институции и органи. 	<p>Една од главните цели кои ги поставува Стратегијата за секторот животна средина и климатски промени е воспоставување на заштитени подрачја од национално, европско и меѓународно значење и нивна функционална поврзаност во насока на задржување барем на постојната состојба со биолошката разновидност, како и да се охрабри подобрувањето на состојбата со биолошката разновидност преку ефективна имплементација на други релевантни стратегии. Други специфични цели:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Апроксимација на националното законодавство со ЕУ <i>acquis</i> преку изменување на Законот за заштита на природата и донесување на соодветни подзаконски акти; -Идентификација на специфични подрачја за заштита и зачувување како

Релевантен национален плански документ	Цели или барања утврдени со националниот плански документ	Како целите на националниот плански документ се вградени во Стратегијата или како истите ќе се постигнат со имплементација
		<p>дел од Емералд мрежата;</p> <p>-Воспоставување административна структура за Натура 2000;</p> <p>-Воспоставување систем и спроведување мониторинг на природни живеалишта, строго заштитени и заштитени диви видови во државата.</p> <p>Овие цели се во корелација со целите на Стратегијата за биолошката разновидност.</p>
<p>Национален акционен план за стратешко управување со хемикалиите во Република Македонија (2010)</p>	<p>Целите и приоритетите кои ги поставува овој акционен план се:</p> <p>-Зајакнување на пристапот во контрола на пазарот;</p> <p>-Подобрување на информациите за хемикалиите на пазарот преку Глобалниот хармонизиран систем;</p> <p>-Унапредување на хемиската безбедност и здравствена заштита на професионалците и пошироката јавност изложена на хемикалии;</p> <p>-Усвојување на добри земјоделски практики;</p> <p>-Решавање на високо ризичните локации од минатото/контаминирани локации и складишта.</p>	<p>Цел на Стратегијата од областа хемикалии е да се имплементира стабилен систем за управување со хемикалии, преку контрола на ознаките, увозот, складирањето и користењето на хемикалиите, со цел да се избегнат штетни влијанија врз здравјето на луѓето и животната средина. Дополнително, Стратегијата ги поставува и следните цели:</p> <p>-Понатамошна апроксимација на легислативата во овој сектор;</p> <p>-Зајакнување на капацитетите;</p> <p>-Воспоставување регистар на хемикалии и обезбедување тренинг за одржување на истиот;</p> <p>-Справување/решавање со историското загадување од хемикалии.</p> <p>Целите кои ги поставува СЖСКП се усогласени со целите на акциониот план.</p>
<p>Национална стратегија за одржлив развој (2009-2030)</p>	<p>Во Националната стратегија за одржлив развој, во областа животна средина, се идентификувани следните заклучоци/ цели:</p> <p>-Животната средина да биде идентификувана како меѓусекторски приоритет од страна на Владата;</p> <p>-Да се зајакнат капацитетите на МЖСПП;</p> <p>-Да се подготви сет на индикатори за следење на одржливиот развој и да се воспостави сеопфатен просторно базиран мониторинг и информативен систем за животна средина;</p> <p>-Поддршка, поттикнување и имплементација на алтернативни системи за заштита и подобрување на нарушената животна средина;</p>	<p>Основната цел на СЖСКП е зачувување, заштита и унапредување на животната средина и животот на луѓето, со цел да обезбеди одржлив развој и добросостојба. Република Македонија го има прифатено концептот за одржлив развој како начин кој води до економски напредок, социјална благосостојба и одржување рамнотежа во животната средина. Фокусот е ставен на подобрување на животот на луѓето и избегнување на било каква трајна штета врз животната средина, што води кон одржлив раст и развој.</p> <p>Целите, идентификувани со СЖСКП, кои се во корелација со целите на Националната стратегија за одржлив</p>

Релевантен национален плански документ	Цели или барања утврдени со националниот плански документ	Како целите на националниот плански документ се вградени во Стратегијата или како истите ќе се постигнат со имплементација
	<p>-Да се зголеми значително спроведувањето на донесените закони, да се поддржат централните и локалните власти да ги спроведуваат законите и да се зголеми ефикасноста на администрацијата;</p> <p>-Да се зголеми јавната свест за животната средина во однос на одржливиот развој и да се посочат економските и социјалните придобивки кои ги носи одговорното однесување кон животната средина во секојдневниот живот.</p>	<p>развој се:</p> <p>-Подобрување на административните капацитети за ефикасно спроведување на странска помош и за преговори со ЕУ;</p> <p>-Подобрување на административните капацитети за спроведување на стратешките приоритети/мерки;</p> <p>-Проширување на интерсекторската соработка и комуникација;</p> <p>-Потенцирање на потребата од точни информации и систем за известување за податоците за животната средина;</p> <p>-Подобрување на координацијата на национално ниво и единиците за локална самоуправа во врска со прашањата за животната средина.</p>
<p>Стратегија за одржлив развој на шумарството во Република Македонија (2006)</p>	<p>Главните насоки/цели утврдени со Стратегијата се:</p> <p>-Подобрување на квалитетот и заштита на шумскиот фонд во согласност со Просторниот План на Република Македонија;</p> <p>-Мултифункционално стопанисување со шумите и одржлив развој на шумарството;</p> <p>-Подигнување на свеста за еколошките и социјалните вредности на шумите;</p> <p>-Преземање потребни економски, фискални, финансиски и институционални мерки со цел да се подобри ефикасноста на стопанисувањето со шумите;</p> <p>-Создавање потребни организациски структури за соодветен капацитет заради обезбедување интегрирано управување со просторот;</p> <p>-Обезбедување и ефикасна размена на информации во рамките на шумскиот сектор и меѓу другите сектори и подигнување на јавната свест;</p> <p>-Да се осигура соодветно јавно финансирање на активностите поврзани со одржливото стопанисување на шумите, одржувањето на заштитните и јавните функции на шумите;</p> <p>-Стекнување нови знаења и развој на технологии во шумарството преку</p>	<p>Целта, дефинирана во СЖСКП од секторот шумарство е управување со шумите на одржлив начин со кој се поддржуваат националните иницијативи за заштита на природата, при барањето за зголемување на потенцијалот на шумарството како плафони за емисии на стакленички гасови, обезбедувајќи на тој начин ублажување на емисиите на стакленички гасови. Дополнително, потребно е да се постигне:</p> <p>-Целосна усогласеност на законодавството;</p> <p>-Воспоставен информативен систем во државата и спроведена инвентаризација на шумите;</p> <p>-Градење капацитети за одржливо управување со шумите.</p> <p>Со преземање на соодветни мерки и активности, треба да се постигнат следните резултати утврдени со Стратегијата:</p> <p>-Подобрување на управувањето со шумите;</p> <p>-Рационално користење на шумите;</p> <p>-Интегрирање на прашањата за шумите во планските документи за животна средина и политиките за рурален развој;</p> <p>-Примена на мерки за адаптација кон</p>

Релевантен национален плански документ	Цели или барања утврдени со националниот плански документ	Како целите на националниот плански документ се вградени во Стратегијата или како истите ќе се постигнат со имплементација
	унапредување на капацитетите во истражувачките институции.	климатските промени; -Подобрување на мониторингот во шумарството и зајакнување на човечките капацитети во секторот; -Намалување на загубите заради шумски пожари и сл. Целите кои ги поставува СЖСКП се усогласени со целите на Стратегија за одржлив развој на шумарството во Република Македонија
Национална стратегија за апроксимација во животната средина (2008)	Националната стратегија за апроксимација во животната средина, врз основа на приоритизираното законодавство на ЕУ, ратификуваните меѓународни договори и Владините приоритети, претставува сеопфатна рамка на акции со поврзани трошоци кои се потребни за правна транспозиција и техничка имплементација на сите 10 сектори во животната средина.	Целите на СЖСКП се во директна корелација со целите кои ги поставува Националната стратегија за апроксимација во животната средина. И двете стратегии ги идентификуваат празнините во законодавството во сите сектори на животната средина, идентификуваат рокови за целосно транспонирање на истото и предлагаат акции за имплементација.
Национална стратегија за инвестиции во животната средина (2009)	Оваа стратегија дефинира мерки за поинтензивно инвестирање од страна на Владата. При тоа, се утврдуваат и неопходните неинвестициони мерки, со цел да се овозможи спроведување на Стратегијата, односно институционално зајакнување, надградба на човечките ресурси (особено на локално ниво), како и подготвување проекти/студии и проектна документација.	СЖСКП укажува дека недостатокот на средства е идентификуван во секоја секторска стратегија. Во моментот, помалку од 1% од националниот буџет се користи за активности поврзани со животната средина. Република Македонија треба да ја зголеми алокацијата на средства за финансирање активности во животната средина за најмалку 3% годишно во периодот 2014-2020 година, што повлекува и дополнително вработување. Истовремено, СЖСКП предвидува активности за зајакнување на човечките ресурси и предлага низа проектни активности.
Стратегија за мониторинг во животната средина (2004)	Целта на Стратегијата е мониторирање и известување за состојбата на сите медиуми на животната средина.	Една од главните цели на Стратегијата за секторот животна средина и климатски промени е мониторинг, анализа и процена на состојбите во животната средина и известување за истите.
Стратегија за подигнување на јавната свест во животната средина	Освен за подигнување на јавната свест, Стратегијата се залага и за подобрување на комуникацијата во животната средина.	Дел од активностите кои ги предвидува СЖСКП се насочени кон подигнување на јавната свест и подобрување на координацијата на национално и локално ниво, како и комуникацијата со

Релевантен национален плански документ	Цели или барања утврдени со националниот плански документ	Како целите на националниот плански документ се вградени во Стратегијата или како истите ќе се постигнат со имплементација
		пошироката јавност и здруженијата на граѓани.

4 РЕЛЕВАНТНИ АСПЕКТИ ЗА МОМЕНТАЛНАТА СОСТОЈБА ВО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА

4.1 Население и човечко здравје

Според податоците од последниот Попис на населението¹, домаќинствата и становите во 2002 година, Република Македонија има 2 022 547 жители, што е за 3,9 % повеќе во однос на Пописот од 1994 година и 43,0 % повеќе во однос на Пописот од 1948 година.

Според процената на населението (состојба 30.06.2013 година), во Република Македонија има 2 064 032 жители, а густината на населението изнесува 80.3 жители на km².

Во 2013 година, стапката на наталитет изнесува 11.2 (живородени на 1 000 население), а бројот на живородените деца, во споредба со претходната година, е намален за 430 деца или за 1.8 %. Вредноста на тоталната стапка на фертилитет во 2013 година изнесува 1.48 (живородени деца на една жена).

Во однос на стареењето на населението, во 2013 година, учеството на младото население (0-14 години) изнесува 16.9 %, додека учеството на старото население (65 и повеќе години) изнесува 12.2 %.

Промените во старосната структура на населението имаат своја рефлексивност врз бројот на умерените лица во државата. Бројот на умерените лица во 2013 година е намален за 4.6 % во однос на претходната година и изнесува 19 208 умрени лица.

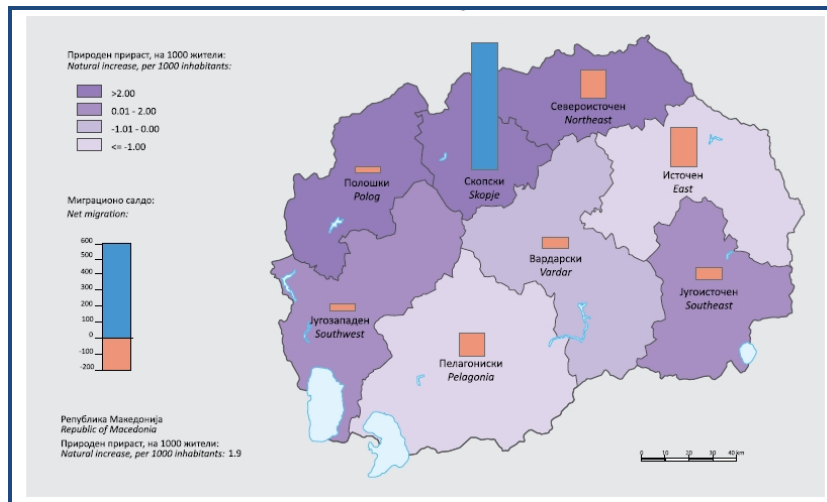
Како резултат на намалувањето на стапката на наталитетот и зголемувањето на стапката на општиот морталитет во последните 10 години, стапката на природниот прираст бележи пад од 2.9 ‰ (на 1000 жители) во 2003 година на 1.9 ‰ во 2013 година.

Внатрешните миграции ги опфаќаат движењата на населението во рамките на државата, како и промените на живеалиштето (адресата). Во 2013 година, во рамките на Република Македонија, 7 915 лица го промениле своето место на живеење.

Надворешните миграции ги опфаќаат движењата во и од Република Македонија, како на македонските државјани, така и на странците. Во 2013 година, салдото на надворешните миграции (разликата меѓу бројот на доселени и отселени лица) изнесува 1 390 лица.

Демографските показатели на регионално ниво покажуваат значајни разлики кои укажуваат на диспропорции во територијалната дистрибуција на населението. Скопскиот регион, како најгусто населен има речиси десет пати поголема густина на населеност од најретко населениот, Вардарскиот регион. Разликите се евидентни и во старосната структура на населението. Во Вардарскиот, Источниот и Пелагонискиот регион, како резултат на неповолната старосна структура и нискиот фертилитет, бројот на умерените го надминува бројот на родените.

¹ Извор: Државен завод за статистика

Слика 2 Природен прираст и миграционо салдо 2013

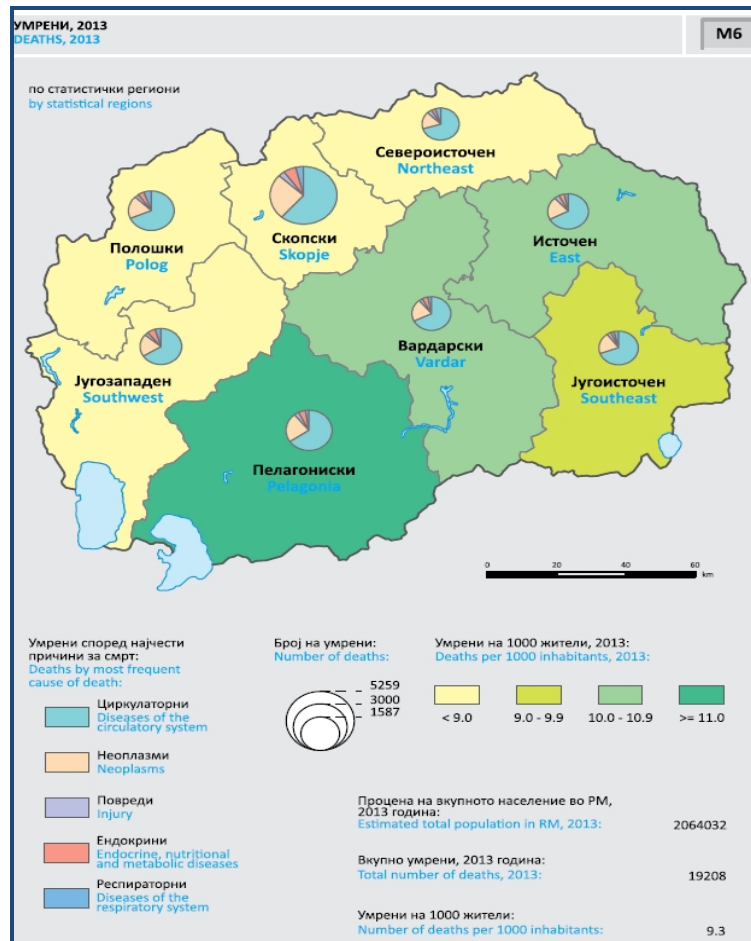
Стапките на вработеност и невработеност на населението, на регионално ниво, покажуваат осцилирања (разлики) во однос на вкупните стапки на ниво на Република Македонија. Највисока стапка на вработеност бележи Југоисточниот регион и тоа 56.8, додека најниска стапка на вработеност во 2013 година има Североисточниот регион.

Во периодот 2008-2012 година, најголем број вработени лица се забележани во 2012 година 650 554, а најмал - 609 015, се забележани во 2008 година. Во периодот 2009-2012 година, најголемо учество во вкупната вработеност бележат секторите: преработувачка индустрија и земјоделство, лов и шумарство.

Во вкупните инвестиции во основни средства во Република Македонија, гледано според секторот на дејност, најголемо учество има секторот градежништво со 32.9%, потоа следи рударство, преработувачка индустрија и енергија со 25.1%, трговија, транспорт и складирање, објекти за сместување и сервисни дејности со храна со 15.0%. И натаму е мало учеството на секторот земјоделството, шумарство и рибарство со 2.4%. Во сите сектори, освен во земјоделството, Скопскиот регион учествува со најголем процент.

Стагнацијата на стопанството, лошиот квалитет на енергенти, недоволното користење на системите за пречистување на отпадните гасови, квалитетот на водата за пиење во руралните области, отсуството на системи за собирање и третман на отпадните води или нивната несоодветност, невоведен систем за управување со отпад и отпадни води, неконтролирана употреба на хемикалии и пестициди и генерално несоодветен квалитет на воздухот во објекти и станбени објекти се причина за лошиот квалитет на медиумите во животната средина што предизвикува загрозување на здравјето на популацијата.

Како најзастапени причини за смрт се: болестите на циркулаторниот систем кои учествуваат со 57.8 %, неоплазмите со 19.0 %, симптоми, знаци и ненормални клинички наоди, неклассифицирани на друго место со 6.3%, ендокрини, нутритивни и метаболични болести со 4.4% % итн. Најчестите причини за смртност во 2013 година по региони се прикажани на следната слика.

Слика 3 Најчести причини за смртност, 2013²

4.2 Климатски карактеристики и квалитет на воздухот

4.2.1 Климатски карактеристики

Климатски подрачја

На територијата на Република Македонија се разликуваат следните похомогени климатски подрачја и подподрачја: субмедитеранско подрачје, односно субтропско климатско подрачје, умерено-континентално-субмедитеранско подрачје, топло континентално подрачје, ладно континентално подрачје, подгорско-континентално-планинско подрачје, горско-континентално планинско подрачје, субалпско планинско подрачје, алпско планинско подрачје.

Температура на воздухот

Највисоки вредности на годишните температури на воздухот во Република Македонија се јавуваат во Гевгелиско-Валандовскиот регион, со средни годишни температури на воздухот поголеми од 14°C. Во овој дел од државата најмногу се чувствува влијанието на Медитеранот. Во некои години, медитеранското влијание се чувствува многу подлабоко на Балканскиот Полуостров, особено по долината на реката Вардар, како и преку Струмичката Котлина.

Најстуден месец во Република Македонија е јануари. Највисоки вредности се забележни во Гевгелиско-Валандовскиот регион (поголеми од 3°C), од 0 °C до 2 °C во Повардарието, во

² Извор: Државен завод за статистика

Струмичката котлина, Пелагонија, Охридската и Преспанската котлина, помеѓу 0°C и -2 °C во планинските делови Крушево и Лазарополе, од -2 °C до -4 °C на Попова Шапка и помеѓу -6 °C и -8 °C на највисоките делови од планинските области (Солунска Глава).

Месец јули е просечно најтопол месец во Република Македонија. Просечната месечна температура на воздухот се движи во границите помеѓу 24°C до 25°C во (Гевгелиско-Валандовскиот регион), од 15°C до 20°C во Беровската и Преспанската котлина, Крушево, Маврови Анови и Лазарополе, од 10 °C до 15 °C на Попова Шапка и планинските области, од 8 °C до 10 °C на највисоките делови од планините Јакупица, Шар Планина и Баба Планина.

Врнежи

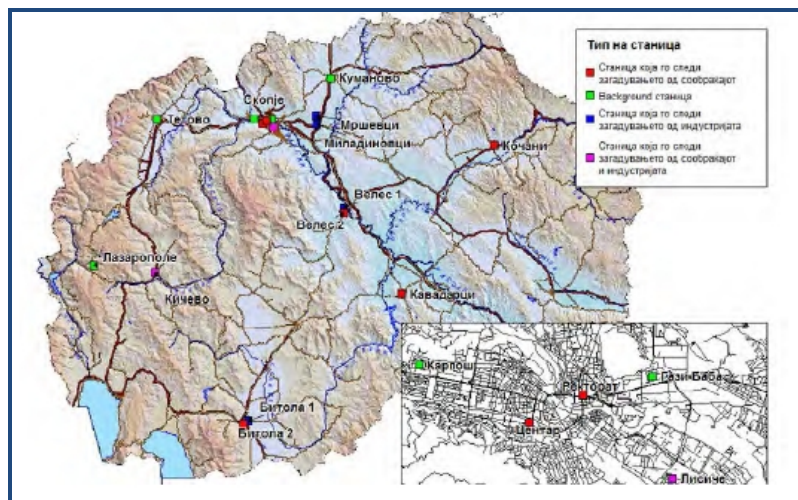
На територијата на Република Македонија се преплетуваат два основни плувиометриски режими: медитеранскиот и континенталниот. Во подрачјето со медитерански режим на врнежите во Република Македонија, најврнежливи месеци во текот на годината се месеците ноември, октомври и декември. Во подрачјето со континентална клима, максималните количини на врнежите се јавуваат во месеците мај и јуни.

Најврнежливо подрачје во РМ е подрачјето на планинските масиви во Западна Македонија, подрачјето на планините Шар Планина, Бистра и Стогово, како и на планинските масиви Јакупица со врвот Солунска Глава и Баба со врвот Пелистер, каде годишната сума на врнежите се движи околу 1000 mm. Најсушно подрачје во државата се Овче Поле, Тиквеш и околината на Градско со годишна сума на врнежите околу 400 mm.

4.2.2 Квалитет на воздухот

Оценката на квалитетот на воздухот се базира на анализа на податоците од автоматски мониторинг станици за квалитет на воздух кои го сочинуваат Државниот автоматски мониторинг систем за квалитет на амбиентен воздух. Пет станици се поставени во Скопје (Карпош, Центар, Лисиче, Гази Баба и Ректорат). По две мониторинг станици се поставени во општина Илинден (с. Мршевци и с. Миладиновци), Велес и Битола, а по една во Куманово, Кочани, Кичево, Кавадарци, Тетово и Лазарополе.

Мониторинг станиците следат еколошки и метеоролошки параметри. Автоматските мониторинг станици за квалитет на воздух вршат мониторинг на следните загадувачки супстанции: сулфур диоксид, азот диоксид, јаглерод моноксид, озон, суспендирани честички со големина до 10 микрометри (PM10), суспендирани честички со големина до 2,5 микрометри (PM2.5), бензен, толуен, етил-бензен, орто и пара ксилен (ВТХ). Локациите на мониторинг станиците се прикажани на следната слика.

Слика 4 Државен автоматски мониторинг систем за квалитет на амбиентен воздух

- **Цврсти честички**

Од извршените мерења на воздухот во период 2005-2013 година надминувања над граничните вредности за цврстите честички со големина до 10 микрометри се забележуваат во сите поголеми градови каде што се мери загадувањето. Воедно измерените вредности за концентрацијата на PM_{2.5} го следат трендот на вредностите на PM₁₀, а највисоки концентрации на двата вида на цврсти честички според очекувањата се забележани во зимскиот период.

Највисоки концентрации на PM₁₀ се измерени во Скопје, како најголема урбана средина во државата со најголем број на жители, фреквенција на возила и голем број на индустриски капацитети кои придонесуваат во загадувањето. Од емисиониот инвентар се гледа дека нема значително намалување на емисиите на прашина во период од 2004 до 2012.

- **Азотни оксиди**

Во однос на податоците од измерените концентрации на азот диоксид се забележуваат надминувања на едновремената гранична вредност, особено во деновите кога има значително зголемени концентрации на PM₁₀. Надминување на просечната годишна концентрација за азот диоксид се должи во најголем процент на сообраќајот, работата на топланите и индустриските капацитети. Во 2012 година, NO_x емисиите (35 Gg) се под националната граница-плафон.

- **Озон**

Врз основа на обработените податоци за озон за период од 2005 до 2013 година, може да се заклучи дека целната вредност за заштита на човековото здравје во урбаните средини е благо надмината, додека пак во руралната средина Лазарополе оваа целна вредност е надмината во поголем голем број на денови, односно од 98 дена во 2010 година до 276 дена во 2006 година. Долгорочната цел за заштита на вегетација го следи трендот на целната вредност.

Надминувањата на целните вредности за озон произлегуваат од високите концентрации на озон кои се јавуваат во летниот период при поголема сончева радијација карактеристична за нашата земја, заради географската местоположба.

- **Неметански испарливи органски супстанции**

Во однос на 1988 година, емисиите на NMVOC се редуцирани за 36%. Воедно во период од 2010 до 2012 година емисиите на NMVOC се под националната граница-плафон одредена во согласност со Гетеборшкиот протокол и Правилникот за количините на горните граници-плафоните на емисиите на загадувачките супстанции.

Од неметанските испарливи органски соединенија во периодот 2012 и 2013 година, вршени се мерења на бензен во амбиентниот воздух. Измерените концентрации се движат околу целната вредност.

- **Сулфур диоксид (SO₂)**

Концентрациите на сулфур диоксид се далеку под граничната вредност на сите мерни места. Сепак, треба да се забележи дека во емисиите на сулфур диоксид најзначаителен придонес има процесот на согорување на јагленот (кој содржи висок процент на сулфур) за добивање на електрична енергија. Оваа загадувачка супстанца исто така предизвикува ацидификација во почвата и водите и има прекуграничен ефект врз аерозагадувањето.

- **Јаглерод моноксид (CO)**

Концентрациите на јаглерод моноксид се под граничната вредност на сите мерни места. Воедно се забележува благ пад на емисиите на оваа загадувачка супстанца во последните години и се очекува истите и понатаму да се намалуваат.

- **Тешки метали**

Податоците за измерените концентрации на кадмиум и олово во Велес не покажуваат надминување на целната, односно граничната вредност за соодветните загадувачки супстанции.

Сепак, од направената анализа на резултатите од кампањата спроведена на петте мерни места во градот Скопје, највисоки измерените концентрации на кадмиум и арсен се забележани на мерното место Гази Баба, но истите не ја надминуваат целната вредност. Повисоките концентрации на тешки метали на ова мерно место произлегуваат од емисиите на инсталациите за производство и обработка на метали кои се наоѓаат во близина на мерното место. За разлика од оловото кое е под граничната вредност, целната вредност на никел е надмината на сите мерни места. Може да се заклучи дека емисиите на тешки метали, особено на олово се намалени во однос на изминатите години.

- **Амонијак (NH₃)**

Најголем удел во емисиите на амонијакот има секторот земјоделство со 98%. Во целиот прегледен период нема надминување на горната граница плафон за оваа загадувачка супстанца, која изнесува 12 килотони.

4.2.3 Климатски промени

Македонија влегува во редот на земјите кои не спаѓаат во Анекс I, односно во земји кои немаат квантифицирани обврски за редуција на емисиите на стакленички гасови. Меѓутоа, како земја кандидат за членство во ЕУ ќе мора да биде вклучена во заедничките европски напори и цели во врска со климатските промени.

Националниот инвентар³ на стакленички гасови (GHG) се базира на пресметки за периодот од 2003-2009 година. Воспоставени се национално-специфични емисиони фактори за категориите кои важат за клучни извори на емисии.

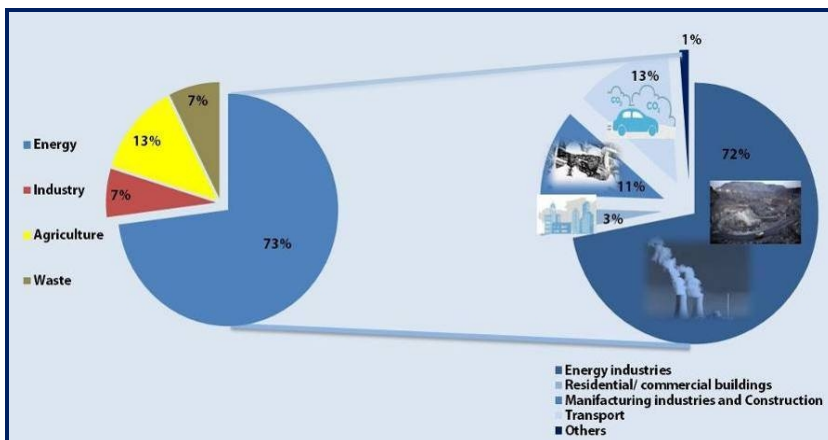
Петте клучни извори на емисии кои се воспоставени за Република Македонија се:

- емисии на CO₂ од енергетските постројки (јаглен, лигнит);
- емисиите на CO₂ од мобилни извори на емисии, вклучувајќи го патниот сообраќај;
- N₂O (директни и индиректни) од управување со земјоделски почви;
- емисии на CH₄ од одлагање на цврст комунален отпад на депониите и
- емисии од ентерична ферментација на добитокот.

Вкупните директни стакленички гасови во Македонија за 2009 година изнесуваат 10.252 kt CO₂-eq, вклучувајќи користење на земјиштето, промена на користењето на земјиштето и шумарство.

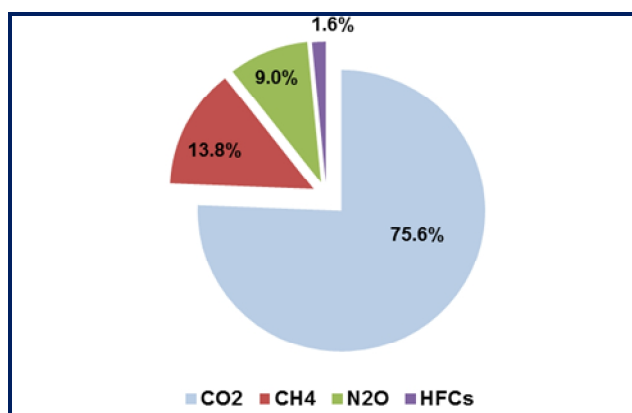
Националните емисии по глава на жител за истата година изнесуваат 5,6 t CO₂-eq. Емисиите потекнуваат главно од секторот енергетика (73%), земјоделство (13% со тренд на намалување заради намалувањето на бројот на добиток) и отпад (7% со тренд на зголемување заради порастот на населението). Индустрискиот сектор учествува со 7%, а користење на земјиштето, промени во користење на земјиштето и шумарството учествуваат со 3-10% од емисиите, во зависност од бројот на шумски пожари, управување со почви (варовник и примена на ѓубрива) и пренамена на земјиштето во наведената година.

³ Инвентарот на стакленички гасови е база на податоци на пресметани директни и индиректни стакленички гасови емитирани или отстранети од атмосферата во текот на еден временски период. Шест директни гасови се земени предвид: CO₂, CH₄, N₂O, PFCs, HFCs и SF₆, и четири индиректни гасови, односно CO, NO_x, NMVOC и SO₂.

Слика 5 Секторски удел во вкупните емисии на директни стакленички гасови за период од 2003–2009

Анализата на директните стакленички гасови покажува дека износот на емисиите на CO₂ е 75-80% од емисиите за опфатениот период (главно од согорувањето на горива во енергетскиот сектор), 12-14% се емисии на CH₄ (главно од земјоделство и отпад), 7- 9% се N₂O емисии (од согорување горива и емисиите од почви) и 1-2% се HFCs од индустрискиот сектор.

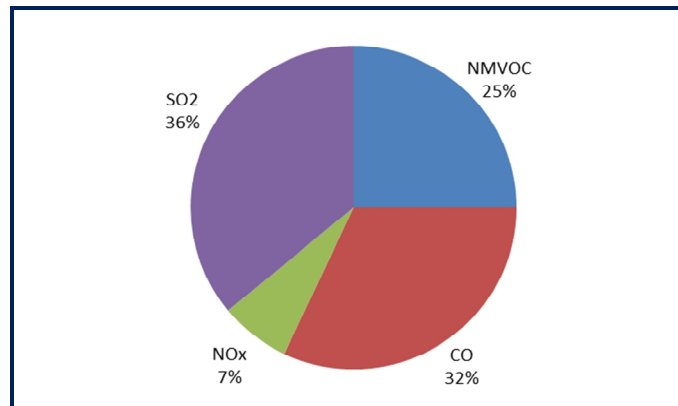

Слика 6 Удел на директните стакленички гасови во вкупните емисии за период од 2003–2009

Индириктни стакленички гасови се оние кои имаат влијание врз климатските промени преку индириктни ефекти. Тоа се:

- емисии на NO_x и CO кои произлегуваат од енергетскиот сектор, транспортот, енергетските капацитети (јаглен, лигнит), горење во земјоделството (остатоци од житарици), користење на земјиштето, промени во користење на земјиштето и шумарството (шумски пожари);
- емисии на NMVOC⁴ потекнуваат од индустрискиот сектор, особено од производните процеси на минерални, а помал дел од транспортниот сектор и од употребата на раствори;
- повеќето емисии на SO₂ произлегуваат од енергетските капацитети, градежништвото и транспортот.

⁴ Неметански испарливи органски соединенија

Слика 7 Удел на секој гас во вкупните индиректни емисии на стакленички гасови за период 2003-2009

4.2.4 Бучава

Најголеми извори на бучава во животната средина се превозните средства од патен, железнички и воздушен сообраќај, индустриската активност, бучава од соседството и особено значајна и специфична за Македонија е бучавата од градежните активности.

Центрите за јавно здравје во Битола, Кичево и Куманово вршат проценка на штетното влијание на комуналната бучава врз експонираното население, на повеќе мерни места.

Согласно обработените податоци од комунална бучава може да се заклучи дека од трите разгледувани градови, Куманово е град со најголемо загадување од бучава. Нивото на бучава во животната средина во Куманово на сите мерни места и за сите три основни индикатори: бучава преку ден-Лд, во текот на вечерта-Лв и бучава преку ноќ-Лн е над дозволената гранична вредност.

Во однос на бучавата во животната средина предизвикана од индустријата може да се заклучи дека од вкупно 28 инсталации, нивоата на бучава имаат надминување на дозволената гранична вредност само во 2 инсталации.

4.3 Вода

4.3.1 Хидрологија

Според хидрографската состојба во Република Македонија постојат четири подрачја наречени сливови (Вардар, Црн Дрим, Струмица и Јужна Морава) и три природни тектонски езера (Охридско Езеро, Преспанско Езеро и Дојранско Езеро). Најголем дел од водите се домицилни, формирани преку врнежи.

Република Македонија не е богата со површински води и тие главно зависат од појавата, времетраењето и интензитетот на врнежите. Како резултат на морфолошката, хидрогеолошката и хидрогеографската структура на релјефот, површинските теченија брзо се втекуваат во хидрографската мрежа (реките, потоците и езерата) и водата истекува надвор од земјата. Единствени исклучоци се карстните области, каде што водата се задржува подолго време под површината и ги прихранува проточните води од речната мрежа.

Хидролошка состојба на реките и природните езера⁵

Протокот на реките е индикатор кој ја прикажува состојбата со количината на водите во Република Македонија, на референтните и на граничните мерни точки за проток изразен како вкупен годишен проток за даден временски период, во m³/s.

Количината на вода во 2007 година е намалена на граничните станици, додека во периодот од

⁵ Извор: Квалитет на животната средина во РМ, Годишен Извештај, 2012.

2009-2010 година доаѓа до повторно зголемување на протокот и на референтните и на граничните мерни точки за проток. При анализата на протокот на водотеците во 2012 година, споредено со повеќегодишните просечни месечни водени протекувања, хидролошката состојба во зимскиот и есенскиот период сметано во месеците јануари, февруари, септември, октомври, ноември и почетокот на декември се наоѓала во услови на натпросечни водени истекувања.

Зголемениот прилив на вода во водотеците се должи на честите врнежи од дожд и високиот процент на влага во почвата.

Од податоците за водостојот на трите природни езера Охридското, Преспанското и Дојранското Езеро може да се заклучи дека единствено во Охридското Езеро, водостојот ја надминува нултата точка ("О"), додека на Преспанското и на Дојранското Езеро е регистриран водостој што е под нивото на ("О").

Физичко-хемиски квалитет на реките

Квалитетот на водотеците во Република Македонија се следи од страна на Управата за хидрометеоролошки работи. Во рамки на RIMSYS програмата се дефинирани 20 мерни места на реките и параметрите кои се следат. Во 2013 година, континуирано беа следени органолептичките, минерализационите, кислородните и показателите на киселост, еутрофикационите детерминанти, органски микрополутанти и штетни и опасни материи на следниве мерни места:

Табела 5 Мерни места на реките

Станица	Река
Света Богородица	Треска
Граница, Устие	Лепенец
Радуша, Таор, Ногаевци, Демир Капија, Гевгелија, Башино Село	Вардар
Пелинце, Катлановска Бања	Пчиња
Трновец	Крива Река
Балван	Брегалница
Брод	Елешка
Скочивир, Паликура	Црна Река
Ново Село	Струмица
ХЕ Шпиљје	Црн Дрим
Бошков Мост	Радика

- **Кислородни показатели**

Трендот на кислородните показатели во реките е прикажан преку следење на средногодишни концентрации на кислородните показатели во реките Вардар, Црна Река и Струмица за периодот од 2008 - 2013 година и тоа на 5 мерни места на реката Вардар, две мерни места на Црна Река и на едно мерно место на реката Струмица. Мерните места се дел од мониторинг мрежата на Управата за хидрометеоролошки работи.

- **Растворен кислород**

Високи концентрации на растворен кислород укажуваат на чисти води. При анализа на податоците за средногодишни концентрации на растворен кислород може да се забележи дека на повеќето мерни места водите одговараат на квалитет од I класа, со исклучок на мерните места Ново Село на река Струмица, кое одговара на квалитет од II класа и на мерното место Скочивир на Црна Река, кое одговара на квалитет од III класа.

Водите од Охридското Езеро одговараат на пропишаните вредности за квалитет од I класа.

- Концентрации на БПК₅

Од извршените анализи може да се види дека поголеми концентрации на БПК₅ кои одговараат на пропишаните вредности за IV класа од Уредбата, се регистрирани во 2008 година во трите анализирани реки Вардар, Црна Река и Струмица. Потоа, следи опаѓање на концентрациите на БПК₅ во 2009 и 2010 година до вредности кои одговараат на пропишаните вредности за III класа. Од 2010 до 2013 година не се забележани значителни промени на концентрациите на БПК₅ во однос на претходните години.

- Хемиска потрошувачка на кислород - ХПК

Високи концентрации на растворен кислород укажуваат на чисти води. При анализа на податоците за средногодишни концентрации на растворен кислород може да се забележи дека на повеќето мерни места, водите одговараат на квалитет од I класа, со исклучок на мерните места Ново Село на река Струмица кое одговара на квалитет од II класа и на мерното место Скочивир на Црна Река кое одговара на квалитет од III класа. Кај реката Струмица квалитетот во однос на ХПК одговара на III класа, во период од 2008 - 2011 година, после што е забележано влошување на квалитетот т.е. во 2012 и 2013 година е регистриран квалитет од IV класа.

- Нитрати и нитрити

При анализа на измерените податоци за средногодишни концентрации на нитрати во реките може да се забележи дека тие одговараат на пропишаните вредности за квалитет од I-II класа. Во однос на средногодишните концентрации на нитритите во реките може да се забележи дека на повеќето мерни места утврдено е дека квалитетот на водата одговара на III – IV класа. Средногодишните концентрации на нитрати и нитрити во реките покажуваат тренд на опаѓање.

- Тешки метали

Добиените податоци од мониторингот на тешките метали во реките се споредуваат со пропишаните вредности во Уредбата. Од извршените анализи може да се види дека поголем процент од испитуваните примероци одговараат на квалитетот на реките од I-II класа, а помал процент одговараат на квалитет од III-IV класа.

- Тренд на биолошки квалитет на реки

Трендот на биолошките параметри во реките е прикажан преку следење на средногодишни концентрации на состав и изобилство на акватична флора и на бентосна инвертебрална фауна во реките за периодот од 2008 - 2013 година на 18 мерни места од мониторинг мрежата на Управата за хидрометеоролошки работи.

Добиените податоци од мониторингот на биолошките параметри во реките се споредуваат со пропишаните вредности во Уредбата. Резултатите од анализата покажуваат дека:

- 20 - 30 % од анализираниите примероци одговараат на квалитет од I класа;
- 60 - 70 % од анализираниите примероци одговараат на квалитет од II класа и
- останатиот процент од анализираниите примероци одговараат на квалитет од III класа.

Физичко-хемиски квалитет на природните езера

Тренд на квалитетот на водите од Охридско Езеро се разгледува за период од 2008 - 2012, преку следење на концентрациите на растворен кислород, вкупен фосфор и хлорофил.

- Растворен кислород

Водите од Охридското Езеро одговараат на пропишаните вредности за квалитет од I класа.

- Вкупен фосфор

Во согласност со измерените концентрации на вкупен фосфор, во периодот од 2008 - 2010 година водата одговара на квалитет од II класа, додека подобрување на квалитетот се забележува во 2011 и 2012 каде водата покажува квалитет од I класа.

- Хлорофил

Водите на Охридско Езеро одговараат на пропишаните вредности за квалитет од I класа.

4.3.2 Управување со водни ресурси

Заштита од поплава

Поради својата геоморфологија и клима, Република Македонија е многу подложна на поплави. Постојат регионални поплави и локални поплави. Речиси сите реки предизвикуваат поплави и над 102.000 ха земја може да бидат поплавени со оглед на една година повратен период.

Големи системи за контрола на поплави се изградени за регионите на Скопје, Пелагонија, Струмица и Струга. Во Скопскиот регион изградена е браната Козјак со една од приоритетните намени заштита од поплави, со ретенционен волумен од 100 милиони м³.

Користење на вода за производство на електрична енергија

Територијата на Република Македонија, главно, се карактеризира со планински и низински области, кои обично гравитираат околу главните водотеци. Таквата конфигурација придонесува за значаен енергетски потенцијал на реките, но исто така и за нивно брзо истекување.

Тоа значи дека просторот е идеален за изградба на брани и формирање на мали и големи акумулации кои овозможува регулирање на реките и повеќенаменско оптимално искористување на водите (на пример, производството на електрична енергија).

Во следната табела се дадени податоци за хидроенергетскиот потенцијал на реките на територијата на Република Македонија и на моменталната ситуација со неговото искористување. Во моментот се користи само 26,6% од технички корисниот потенцијал.

Табела 6 Технички и искористен хидроенергетски потенцијал⁶

Речен слив	Вардар	Црн Дрим	Вкупно
Теоретски потенцијал [GWh]	6.660	2.203	8.863
Теоретски потенцијал [GWh]	4.559,3	964,9	5.524,2
Теоретски потенцијал [GWh]	1.150	583	1.471,7

4.4 Почва

Видови почви во Република Македонија

Заради хетерогеноста на природните услови (клима, вегетација, релјеф, матичен супстрат), територијата на Република Македонија претставува вистински педолошки музеј, бидејќи се среќаваат истите почвени типови што се среќаваат во централна и во југоисточна Европа⁷.

Преовладуваат планинските почви (1 655 227 ха, или околу 3/3 од целата земја). Почвите на котлините покриваат 916 073 ха или околу 1/3 од државата. Најраспространети почви во планинскиот подреон се кафеавите шумски почви (28,39%). Веднаш по нив, со по 9-12%, доаѓаат варовничко-доломитните црници, ранкерите и еродираниите кафеави шумски почви со литосолите.

Почвите на езерските тераси и на брановидните терени покриваат 21,53% од нашата земја. Меѓу нив доминираат регосолите и комплексите во кои доминираат регосолите (12,35%). Меѓу поединечните типови почви превладуваат циметните почви (4,42%), но заземаат и значајни површини во комплексите. По нив доаѓаат смолниците (2,41%), а черноземи, рендзини и лесивирани почви има многу малку (сите заедно околу 2,36%).

Големи се површините на делувијалните почви (6,19%), од кои се состојат наносните конуси, кои претставуваат значајна специфичност во географијата на почвите во државата.

⁶ Стратегија за развој на енергетиката во Република Македонија за период 2008-2020 со визија до 2030

⁷ Единствен почвен тип што не се среќава во РМ е подзолот.

Рамното дно на котлините најмногу е покриено со алувијални почви (5,06%). Сите други хидроморфни почви заедно покриваат 2,27%, а халоморфните се малку застапени, но, исто така, тие се важна специфичност за педогеографијата на почвите во Р. Македонија. Освен истакнатите почвени типови, констатирани се и други почвени типови, како: еолските песоци, црвениците, кафеавите подзолести почви, антропогените и хидроме лиорираните почви.

Ерозија на почвата

Според извештајот на Европската агенција за животна средина, Република Македонија е ставена во т.н. црвена зона на ерозија од водите во Европа.

Скоро 96% од целокупната површина на земјата е зафатена од процесот на ерозија и тоа околу 36.65% е зафатена со првите три категории на ерозија. Годишната загуба на почва претставува годишно просечно губење на обработливиот почвен слој во дебелина од 20 mm на површина од 8 500 ha, што претставува 17 000 000 m³ загуба на почва секоја година.

Индустриски контаминирани локалитети-жаришта

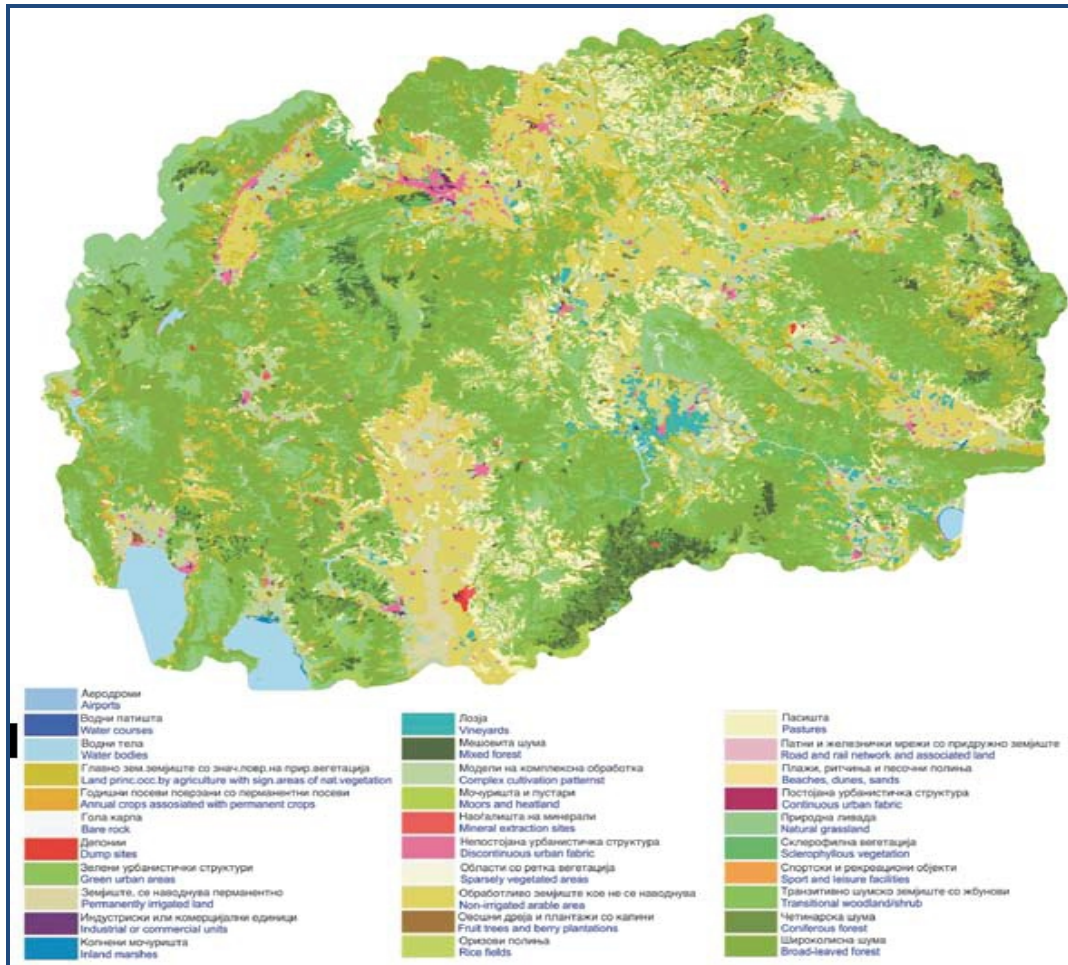
Во Република Македонија се идентификувани 16 локалитети со контаминација на почвата, карактеризирани како жаришта. Прелиминарни истражувања се направени на 16 локалитети, на седум локалитети се спроведени и главни истражувања, а на два локалитета делумно се спроведени санациjsки мерки. Комплетирање на мерките не е евидентирано кај ни едно од идентификуваните жаришта. Во однос на економските активности кои придонесуваат за контаминација на почвата изразена во проценти, најголем е уделот на рударството со 43.8%, металургијата со 31.3%, органско-хемиската индустрија со 12.5% и на крај, рафинеријата и индустријата за производство на кожа со 6.3%.

Слика 8 Индустриски контаминирани локалитети-жаришта

Користење на земјиштето и земјоделство

Употреба на земјиштето во согласност со Номенклатурата CORINE Land COVER 2000-2006 е прикажана на следната табела. Поради карактеристиките на земјината покривка на територијата на Република Македонија, од 44 можни класификации според Номенклатурата CORINE Land COVER, идентификувани се 31 класификација до трето ниво на Номенклатурата.

Слика 9 Употреба на земјиштето во согласност со Номенклатурата CORINE Land COVER

Според оваа Номенклатура, гледано на ниво 1, најголем процент од земјиштето е под шуми и полуприродни површини кои што покриваат 1 548 855 ха што претставува 59.8% од вкупната површина. Категоријата земјоделски површини зафаќа 939 013 ха или 36.9% од вкупната површина, категоријата водни тела зафаќа 56 444 ха или 2.2% од вкупната површина, категоријата вештачки површини зафаќа 41 480 ха или 1.6% од вкупната површина и најмала површина од 2 000 ха или 0.1% од вкупната површина зафаќа категоријата водни површини.

За периодот 2000-2006 може да се забележи пораст кај вештачките површини и водните тела, а намалување на земјоделските површини и површините со шуми и полуприродни области.

Од индустријата најмногу се истакнуваат прехранбената и тутунската индустрија, како и производството на железо и челик.

4.5 Биолошка разновидност

Основни карактеристики на биолошката разновидност во Република Македонија се богатството и хетерогеноста на видовите и екосистемите и високиот степен на реликтност и ендемизам. И покрај фактот што разновидноста на флората и фауната сè уште не е целосно проучен, сепак според расположливите сознанија, покажува огромно богатство-над 17 000 таксони од флората, фунгијата и фауната, од кои над 950 се македонски ендемити.

Од вкупниот број регистрирани самоникнати габи на територијата на Република Македонија (околу 1 250 видови), најголем дел припаѓаат на типовите Mухomicota (10), Oомycota (20), Zygomycota (35), Ascomycota (130) и Basidiomycota (1 050). Во прелиминарната национална Црвена листа на загрозувани видови габи вклучени се 67 видови кои припаѓаат на типот Basidiomycota. Кај вишите растенија, на територијата на Република Македонија се среќаваат балкански, јужнобалкански и локални, македонски ендемити. Најголем број ендемични растителни видови (114) се регистрирани кај скриеносемените растенија. Во државата сè уште не е изготвена национална Црвена листа на загрозувани диви растителни видови. Светската Црвена листа на IUCN содржи 72 таксони од РМ од кои 19 се локални ендемити (види слика погоре).

Основно обележје на фауната во Република Македонија е високиот степен на таксономска разновидност, кој е претставен со 10 354 видови и 228 подвидови или вкупно 10 582 таксони. Од фауната на 'рбетните животни, регистрирани се 113 видови кои се вклучени во европската Црвена листа. Национална Црвена листа на загрозувани видови фауна сè уште не е изготвена. Помеѓу 'рбетниците, највисок процент на ендемизам, 34.5%, се јавува кај класата на риби, а од останатите класи, 4 ендемични таксони се регистрирани само кај цицачите. Од вкупно 20 ендемични видови риби, 17 се вклучени во категоријата на глобално загрозувани видови.

Заштитени подрачја кои имаат меѓународно признат статус

УНЕСКО подрачје

Во меѓународни рамки на листа на УНЕСКО е вклучен Охридскиот регион како светско природно и културно наследство (1979), додека на привремената листа на УНЕСКО се вклучени и спомениците на природа Маркови Кули и Пештерата Слатински Извор (2004).

Рамсар подрачје

На Рамсарската листа на водни живеалишта од меѓународно значење вклучени се Преспанското Езеро (1995) и Дојранското Езеро (2008), додена на привремената листа се Охридското Езеро, Белчишко Блато, Моноспитовско Блато, Катлановско Блато, Тиквешко Езеро и Велешко Езеро (Младост).

Национална Емералд мрежа

Во согласност со одредбите од Конвенцијата за заштита на европскиот див свет и природните живеалишта (Берн 1979) и Законот за заштита на природата, во периодот од 2002 до 2008 година се реализирани четири проекти за воспоставување Национална Емералд мрежа. Таа е значајна подготвителна активност/механизам за воспоставување на Европската кохерентна мрежа Натура 2000. Во Националната Емералд мрежа на подрачја од посебно значење за зачувување од Македонија се идентификувани 35 локалитети, кои зафаќаат површина од 752.223 ha или 29 % од нејзината територија. Заради компатибилност на Националната Емералд мрежа со Натура 2000, подрачјата се категоризирани во три типа:

- А-подрачја значајни за заштита на диви птици (соодветствуваат со Посебни заштитени подрачја од Натура 2000). Во Емералд мрежата се вклучени 4 подрачја;
- Б-подрачја значајни за други диви видови и живеалишта (соодветствуваат со Посебни подрачја за зачувување од Натура 2000). Во Емералд мрежата се 5 подрачја;
- В-подрачја значајни за диви птици, други видови и живеалишта. Во Националната Емералд мрежа се вклучени 26 подрачја.

Балкански зелен појас

Во рамките на активностите од Програмата на Светската унија за заштита на природата (IUCN) за иницијативата за воспоставување на Балкански зелен појас, во 2004 година воспоставен е македонскиот дел од зелениот појас, во пограничните региони на Македонија со Бугарија, Грција и Албанија.

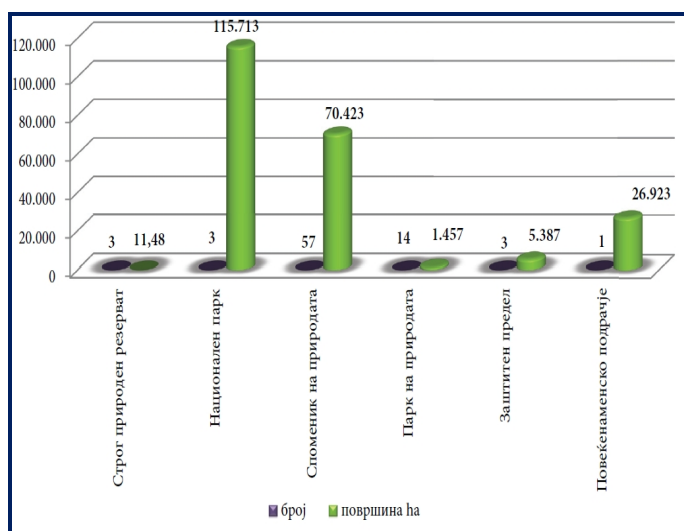

Македонскиот зелен појас вклучува 11 заштитени подрачја од кои трите национални паркови Пелистер, Маврово и Галичица, како и природните езера, кои воедно се споменици на природата-Охридското, Преспанското и Дојранското Езеро, како и строгиот природен резерват Езерани на Преспанско Езеро и спомениците на природата-Вевчански Извори, Смоларски Водопад, Колешински Водопад и флористичкиот локалитет Мајдан.

Целта на иницијативата е поврзување на заштитените подрачја во регионот на Југоисточна Европа, заради интегрална заштита на природата и биолошката разновидност и подобрување на соработката помеѓу државите за заштита на природното наследство.

На територијата на Република Македонија утврдени се 42 локалитети кои се најважни растителни живеалишта (IPA), 77 локалитети кои се најважни подрачја за птици (IBA) и 8 најважни локалитети за пеперутки (ILA).

Бројот на заштитени подрачја е со зголемен тренд во последнава деценија со што е зголемен процентот од 7,4% во 1991 година, 8,7% во 2008 година и 9% во 2010 година.

	Број на подрачја	Површина ха	% од територијата на Македонија
Ia - Строг природен резерват (СПР)	2	7787	0,30%
II - Национален парк (НП)	3	114870	4,50%
III - Споменик на природата (СП)	67	78967,49	3,07%
IV - Парк на природата (ПП)	12	3045	0,11%
V - Заштитен предел (ЗП)	1	108	0,01%
VI - Повеќенаменско подрачје (ПНП)	1	25305	0,98%
Вкупно	86	230083	8,94%

Слика 10 Заштитени подрачја

4.6 Културно наследство

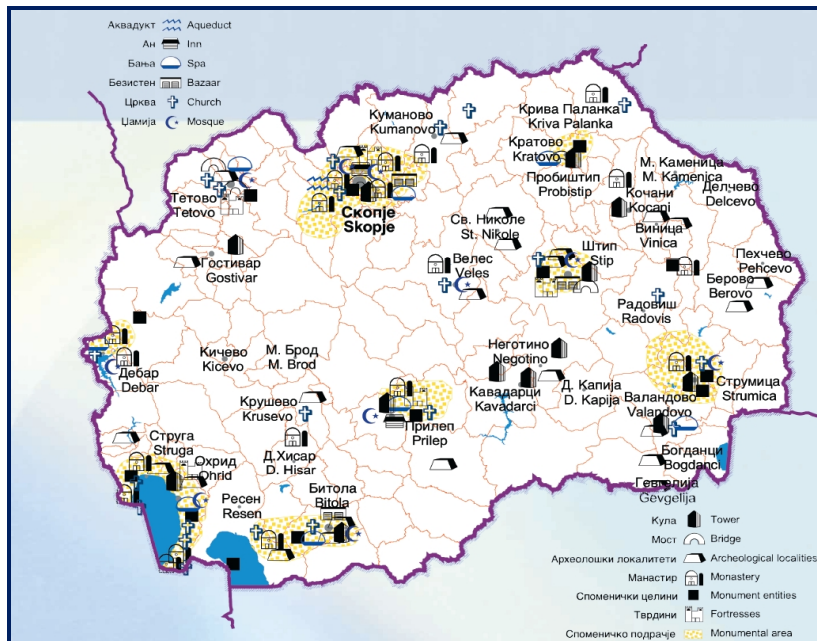
Република Македонија располага со богато недвижно културно наследство, со извонредни културни, историски и уметнички вредности, што го потврдува постоењето, континуитетот и идентитетот на македонскиот народ, како и на граѓаните кои живеат во нејзините граници. Според службената евиденција која се води во републичката организација надлежна за заштита на културното наследство и нејзините подрачни единици, во Република Македонија се регистрирани и евидентирани 11.200 недвижни споменици на културата. Најприсутното, од досега откриеното недвижно културно наследство, се археолошките локалитети 4.260, од кои на 88 локалитети од научен интерес во тек се археолошки ископувања. Регистрирани се 1.726 цркви и манастири со над 150.000 m² фреско-живопис, 1.213 објекти од старата градска и селска архитектура, 47 кули,

тврдини и мостови, 1.026 споменици и спомен обележја, 126 објекти од исламската архитектура, 24 чаршии и други историски, урбанистичко-архитектонски целини, 32 стопански објекти и повеќе други видови на објекти и недвижности. Како најзначајни подрачја се издвојуваат:

- Охридско-струшкото подрачје со најголема концентрација на споменици на културата;
- Пелагонискиот регион со многубројно богатство на сите видови на културното наследство;
- Скопското споменично подрачје, со многубројни манастири, цркви, џамии, амами, анови, чаршии и тврдини и други споменици од средниот век;
- Долината на реката Вардар во која се наоѓаат најголем број на археолошки локалитети.

Голем дел од недвижното културно наследство, околу 45%, се наоѓа во руралните населби и ридско-планинските подрачја, кои се целосно или делумно напуштени што значително ја усложнува нивната заштита и користење. Инвентарот на евидентираниите недвижни споменици на културата содржи над 5.000 (5.328) недвижни добра, лоцирани во сите општини во Републиката, за кои основано се претпоставува дека имаат споменично својство. Најголем број на спомениците се евидентирани во општините: Берово, Битола, Велес, Винаца, Витолиште, Делчево, Демир Капија, Демир Хисар, Долнени, Кавадарци, Конопиште, Куманово, Македонски Брод, Неготино, Охрид, Прилеп, Радовиш, Ресен, Самоков, Свети Николе, Сопотница, Струга и Штип.

Слика 11 Културно наследство во Република Македонија

4.7 Материјални добра

■ Управување со отпад

Според податоците на Државниот завод за статистика, вкупното годишно количество на собран комунален отпад во Република Македонија, во 2012 година, изнесува 555 760 t. Количеството на создаден комунален отпад изнесува 786 909 t. Годишното количество на создаден комунален отпад по жител, за 2012 година, изнесува 382 kg или 1.04 kg на ден.

Најголемо количество комунален отпад е собрано во Скопскиот регион, а најмало количество во Југоисточниот регион.

Во Република Македонија, само скопската депонија „Дрисла“ исполнува минимум критериуми од стандардите на ЕУ пропишани во Директивата за депонии. Речиси секоја општина има своја депонија за отпад, односно вкупно има 47 општински депонии од кои најголем број (13) се во

првата група со површина од 0 до 5000 (m²). Вкупното количество на депониран отпад на сите депонии, во 2012 година изнесува 555 760 t, а вкупната површина што ја зафаќаат депониите изнесува околу 780 000 m². Особено е важно да се нагласи дека има околу 1 000 општински „диви“ депонии, особено во руралните области, кои не се опфатени со овој преглед.

■ Водоснабдување

Во Република Македонија, постојат главно локални водоснабдителни системи за градови, населби и села. Многу од нив, првично конструирани за градовите или населбите, се проширени, со цел да се задоволат потребите за водата на локалните рурални области. Исто така, има и регионални системи за водоснабдување.

Според Пописот од 2002 година, бројот на домаќинства кој е поврзан на јавни водоснабдителни системи изнесува 597.014, што претставува 86% од сите домаќинства, додека 7% од домаќинствата се поврзани на сопствен хидрофор или друг ресурс. Процентот водоснабдување во општинските урбани области е многу повисок од просекот, се движи од 82% (Берово, Куманово) до 100% во Скопје-Општина Центар. Вкупниот број на население поврзан на јавните системи за водоснабдување изнесува 1 200 000 жители.

Кај руралните средини процентот на поврзаност на домаќинствата со јавните системи за водоснабдувања е доста различен, од 10% до 100%. Според расположливите податоци, просечниот процент е околу 70, додека вкупниот број на население поврзано на јавно водоснабдување е 250 000 жители.

■ Управување со отпадни води⁸

Покрај трите пречистителни станици за отпадни води за заштита на Охридското, Преспанското и Дојранското Езеро постојат пречистителни станици во Свети Николе (која не е во функција), Македонски Брод, Куманово и Берово. Според ERWRM⁹ изграден е мал број на пречистителни станици за третман на индустриските отпадни води и повеќето од нив имаат технологии само за механички третман. Некои од овие пречистителни станици се надвор од работа поради дефект, недостиг на резервни делови или затоа што нивното правилно одржување е доста скапо. Во отсуство на јасна стратегија за развој, многу е тешко да се предвидат идните потреби од вода за индустријата. ERWRM предвидува побарувањата на вода од индустријата во периодот 2010-2020 да се движи во опсегот од 287.014.000 m³/годишно. Постои директна врска помеѓу количеството на води кои и се испорачуваат на индустријата и количествата на отпадни води кои се испуштаат од неа. Предвидувањата за количините на испуштени отпадни води од страна на индустријата за периодот 2010-2020 година се движат во вредност од околу 229.611.200 m³/годишно.

■ Снабдување со енергија

Податоците за годините од 2008 до 2012 покажуваат дека производството на лигнит има најголем удел во вкупното бруто-примарно производство на енергија. Лигнитот учествува со 84.9% во 2008 и 82.1% во 2012 година во вкупното бруто-примарно производство. Останатите енергенти кои припаѓаат на обновливите видови на енергија во вкупното бруто-примарно производство учествуваат со 15.1% во 2008 и 17.9% во 2012 година.

Од обновливите видови на енергија, во 2012 година најголемо учество има биомасата со 62.9%, а најмало биодизелот со 0.4% во однос на вкупното бруто-примарно производство.

Вкупното бруто-производство на електрична енергија во 2012 година изнесува 6 262 GWh, а по години, во периодот 2008-2012, се движи во интервалот помеѓу 6 262 GWh во 2012 година и 7 260 GWh во 2010 година.

Во вкупната финална енергетска потрошувачка во Република Македонија, во 2012 година, најголемо учество имаат секторите: индустрија со 32.5% или 594 ktce, домаќинства со 28.5% или

⁸ Извор: Национална Стратегија за води

⁹ Експертски извештај за управување со водните ресурси

522 ktce и транспорт со 25.7% или 470 ktce, а најмало учество има секторот земјоделство со 1.3% или 24 ktce.

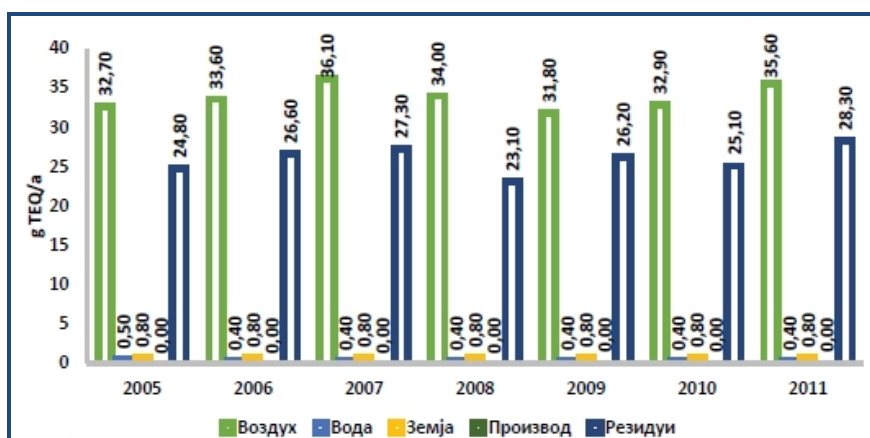
4.8 Управување со хемикалии

За прв пат структурата на управувањето со перзистентните органски загадувачи (POPs) е дефинирана со Националниот имплементационен план за редуција и елиминација на POPs (2005). Во текот на 2013 година е направен преглед на постоечкиот план и ажурирани се податоците соодветно на обврските кои произлегуваат од Стокхолмската конвенција за перзистентни органски загадувачи. Во оваа смисла направен е преглед на инвентарите на старите и новите индустриски POPs и дефинирани се национални приоритети.

Во следната табела се прикажани годишните емисии на диоксини и фурани за периодот 2005-2011 година.

Табела 1 Сумарна табела на емисиите на диоксини и фурани за периодот 2005-2011 година

Година	Годишни емисии по медиуми (g TEQ/a)					Вкупно годишно
	Воздух	Вода	Земја	Производ	Резидуи	
2005	32.7	0.5	0.8	0	24.8	58.8
2006	33.6	0.4	0.8	0	26.6	61.4
2007	36.1	0.4	0.8	0	27.3	64.6
2008	34	0.4	0.8	0	23.1	58.3
2009	31.8	0.4	0.8	0	26.2	59.2
2010	32.9	0.4	0.8	0	25.1	59.2
2011	35.6	0.4	0.8	0	28.3	65.1

Слика 12 Резиме на годишните емисии на PCDD/PCDF за периодот 2005-2011 година

5 КАРАКТЕРИСТИКИ НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА ВО ПОДРАЧЈАТА КОИ БИ БИЛЕ ЗНАЧАЈНО ЗАСЕГНАТИ И СОСТОЈБА БЕЗ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА СТРАТЕГИЈАТА

СЕКТОР		ХОРИЗОНТАЛНО ЗАКОНОДАВСТВО
Оценка	Опис	
Состојби, трендови и закани	<p>Секторот хоризонтално законодавство по својата природа е вклучен во сите други сектори. Примарен фокус на овој сектор е да овозможи информациите да бидат достапни на јавноста и вклучување на јавноста во процесот на донесување одлуки. Исто така, прашањата поврзани со мониторингот и информациските системи кои се заеднички за сите сектори се вклучени во овој сектор.</p> <p>Хоризонталното законодавство е транспонирано во Законот за животната средина и соодветните подзаконски акти. Во целост се транспонирани Директивата за ОВЖС 2011/92/ЕС, Директивата за СОЖС 2001/42/ЕС, Директивата 2003/4/ЕС за пристап до информации и Директивата 2003/35/ЕС за учество на јавноста. Од друга страна, Директивата 2004/35/ЕС за одговорност за штети во животната средина и Регулативата (ЕС) бр. 166/2006 со која се воспоставува Европскиот регистар за испуштање и пренос на загадувачи се транспонирани делумно.</p> <p>Со Законот за национална инфраструктура за просторните податоци во Република Македонија извршена е транспозиција на INSPIRE Директивата 2007/2/ЕС.</p>	
Утврдени недостатоци во Секторот и потреби за подобрување	<p>Во Секторот хоризонтално законодавство потребна е натамошна транспозиција и усогласување за следната ЕУ регулатива:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Директивата 2007/2/ЕЗ за воспоставување на инфраструктура за просторни податоци, • Директивата 2008/99 за кривични дела врз животната средина, • Директивата 2004/35/ЕС за одговорност за штети во животната средина. <p>Истовремено, потребно е надградување на постоечкото законодавство со измените на одредени директиви (пр. Измена на Директивата за ОВЖС 2014/52/ЕУ).</p> <p>Постојат бројни недостатоци во секторот хоризонтално законодавство во однос на следните директиви:</p> <p><i>Директива за инфраструктура за просторни информации во Европската заедница (INSPIRE Directive)</i></p> <p>Усвојувањето на националната правна рамка за национални просторни податоци и инфраструктура го напредна спроведувањето на Директивата INSPIRE. Меѓутоа, сè уште се потребни значителни напори со цел да се постигне целосно спроведување на Директивата INSPIRE. Исто така, потребно е воведување на ефикасен систем за просторни податоци, спроведен преку GEOPORTAL.</p> <p><i>Директива за кривични дела против животната средина</i></p> <p>Извршувањето на кривичната политика во областа на животната средина бара утврдување на јасни правила и процедури за ефикасна координација и соработка меѓу надлежните тела за кривичните дела. Во таа смисла, неопходно е надградување на капацитетите на Државниот инспекторат за животна средина, надлежните инспектори за животна средина во локалната самоуправа и други релевантни тела и постојано учество во активности на европско и меѓународно ниво поврзани со борбата против кривичните дела врз животната средина. Истовремено, потребно е зајакнување на правосудството преку воспоставување на ефективен систем за казнување.</p> <p><i>Директивата за одговорност за штети во животната средина</i></p> <p>Одложено спроведување на хоризонталното законодавство е идентификувано во</p>	

	<p>поглед на одговорноста за штета во животната средина и како резултат на тоа, до сега не постои реален случај на примена на таквите одредби во практиката. Поради тоа, потребно е воведување мерки за да се поттикне развојот и промовирањето на финансиски инструменти за безбедност или инструменти базирани на пазарот за соодветно спроведување на оваа Директива. Воедно, важно е да се зајакне капацитетот на Управата за животна средина и надлежните инспектори за животна средина во локалните самоуправи во однос на оценувањето на степенот на штетата врз животната средина и треба да се развијат превентивни и санитарни мерки. Спроведувањето на оваа Директива ќе го покрене прашањето за историското загадување и ќе ја утврди одговорноста на постојните оператори.</p> <p><i>Зајакнување на администрацијата</i></p> <p>Постои потреба од зајакнување на администрацијата на централно и локално ниво за спроведување на овој пакет директиви, особено во поглед на мониторингот за состојбите во животната средина и за оценување на степенот на штети врз животната средина. Сетот препораки упатени на локалните власти ќе биде од особена важност во периодот што следи во контекст на поефикасен процес на децентрализација.</p>
<p>Оцена на животната средина без имплементација на Стратегијата</p>	<p>Во отсуство на Стратегијата, можни се следните состојби:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Недефинирани цели и приоритети за исполнување на барањата на законодавството на ЕУ; • Недоусогласено законодавство и нецелосно спроведување; • Недефинирани цели и приоритети за воспоставување на административна структура која е во состојба да обезбеди спроведување на законската регулатива и да го води процесот на пристапување кон ЕУ; • Недефинирани цели и приоритети во однос на: а) зајакнување на капацитетите на централно и локално ниво за спроведување на законодавството од животната средина, б) мониторингот и пласирање на информациите за состојбите со животната средина, в) подигнување на свеста за учество на јавноста во донесување одлуки, г) зајакнување на инспекцискиот надзор, потребите од ресурси и кадар и сл.

СЕКТОР	ОТПАД
Оценка	Опис
<p>Состојби, трендови и закани</p>	<p>Во секторот отпад, досегашната пракса за управување со отпад е во лоша состојба, бидејќи населението не користи современи капацитети за управување со отпад.</p> <p>Досега се подготвени само 2 регионални плана за управување со отпад за Источен и Североисточен плански регион.</p> <p>Треба да се истакне дека е потребен доста долг период за да може државата успешно да управува со сите видови отпад и колку што е можно помала количина на отпад да завршува на депонија, односно да се даде приоритет на превеција од генерирање отпад и рециклирање. Бидејќи оперативните трошоци за управување со депонија се големи, постоење на најмалку една современа депонија треба да биде национален приоритет до датумот за пристапување во ЕУ.</p>
<p>Утврдени недостатоци во секторот и потреби за подобрување</p>	<p>Во однос со 13 релевантни директиви и регулативи во областа на управување со отпад на ЕУ, нивото на транспозиција во Република Македонија достигнува 98%, додека за Директивата за отпад од екстрактивната индустрија, нивото на транспозиција е 23%, а Рамковната Директива за отпад е со ниво на транспозиција од 59%.</p>

Во овој сектор потребно е да се финализира транспонирањето на законодавството на ЕУ, вклучувајќи ги ЕУ мерката 32008L098, Регулативата 1013/2006/ЕЗ за извоз на отпад, увоз и транзит и донесување на подзаконски акти во согласност со Директивите за отпад од ОЕЕО. Понатаму, потребно е целосно транспонирање на Директивата 2006/21/ЕС и новата Рамковна директива за отпад 2008/98/ЕС.

Во секторот постојат пет главни области кои треба да се разгледаат:

- инвестиции во управување со отпад,
- управување со отпад,
- баланс меѓу имплементација на национално, регионално и локално ниво,
- управување со посебни текови на отпад, вклучувајќи го и опасниот отпад,
- историското загадување.

Потребата за зајакнување на капацитетот на единиците на локалната самоуправа за спроведување на националното законодавство во делот на создавање на регионални центри и системи за управување со отпад, како и да подготват планови за регионално управување со отпад е од суштинска важност.

Исто така, недостасува поддршка за донесување на преостанатите планските документи за управување на посебни видови отпад (Програма за управување со отпадни батерии и акумулатори, Програма за управување со ОЕЕО) и Програма за превенција од отпад, како и воспоставување на програма за управување со опасен отпад во Република Македонија.

Историското загадување се јавува главно во индустриските и рударските локалитети и на постојните и поранешни депонии. Индустриските и рударските локалитети кои се во државна сопственост, одговорност за загадувањето што произлегува од време е исто така државна одговорност. Со транспонирање и Директивата за одговорност за животната средина ќе биде определен точен датум за спроведување на барањата од директивата.

Постоечките и затворените депонии кои не се во согласност со законските обврски треба да бидат затворени, колку што е можно поскоро. Исто така, потребно е да се донесе одлука за секоја локација дали да се затвори на еколошки безбеден начин или да се отстрани отпадот од локацијата. Одлуката ќе зависи од обемот на депонијата и од степенот на опасност која ја претставува во однос на загадувањето на површински или подземни води.

Управувањето со отпад е директно поврзано со Секторот за климатски промени каде управувањето со отпад е еден од секторите од кои се бара да известуваат за емисии на стакленички гасови. Подобрувањето на системите за управување со отпад ќе доведе до намалување на емисиите на метан преку избегнување отпад, третман на отпад (производство на биогаз) или преку собирање гасови од депонии.

Управувањето со отпадот е во тесна корелација со заштитата на квалитетот на водата во однос на површинските и на подземните води. Исцедокот од постоечките депонии сега истекува во водите. Сè додека продолжува таквото загадување, нема да е возможно Македонија да ги исполни барањата на Рамковната директива за води 2000/60/ЕЗ. Исто така, управувањето со отпад е блиску поврзано и со спроведувањето на Директивата за емисии од индустријата. Дозволите може да се користат како гаранција дека индустријата ја минимизира количината на генериран отпад и сигурност дека секое количество отпад соодветно се евидентира и се внесува во националната база на податоци за отпад.

<p>Оцена на животната средина без имплементација на Стратегијата</p>	<p>Во отсуство на Стратегијата, трендовите и заканите за животната средина кои потекнуваат од управувањето со отпад ќе продолжат како резултат на:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Отсуство на краткорочни и среднорочни приоритети за подобрување на состојбата со управувањето со различни фракции отпад на национално и регионално ниво, како и решавање на проблемот со индустриското загадување; • Недоволно дефинирани активности/мерки и временска рамка за постигнување на барањата на ЕУ директивите; • Неусогласеност на секторските стратегии донесени во Република Македонија во однос на активностите за управување со отпад.
---	--

<p>СЕКТОР ВОЗДУХ</p>	
<p>Оценка</p>	<p>Опис</p>
<p>Состојби, трендови и закани</p>	<p>Во согласност со директивите на Европската Унија, земјите-членки се обврзани да дефинираат зони, кои ја покриваат севкупната територија, за оценување и управување со квалитетот на воздухот. Зоните се првенствено единици за управување со квалитетот на воздухот, но директивите пропишуваат и барања за оценка по зона. Нивоата на загадување на воздухот се оценуваат за да се утврдат барањата за методите на континуирано оценување во зоните. Овие барања зависат од тоа колку овие нивоа на квалитет на воздух се под граничната вредност. Во Република Македонија, воспоставени се две зони и една агломерација за основните загадувачки супстанции. Зоните се дефинирани како: Западна зона (составена од Југо-западниот, Полошкиот и Пелагонискиот статистички регион) и Источна зона (составена од Северо-источниот, Југо-источниот, Вардарскиот и Источниот статистички регион) и една агломерација Скопски регион (статистички регион Скопје).</p> <p>Присуството на загадувачки супстанции во воздухот претежно се должи на три процеси: емисии, трансмисија и влијание на концентрацијата на загадувачките супстанции на животната средина и луѓето. На национално ниво, емисиите во воздухот на загадувачки и загадувачки супстанции се уште не се целосно идентификувани, но утврдено е дека загаденоста на воздухот е посебно загрижувачка во градските подрачја. Најголем удел во загадувањето имаат стационарните и мобилните извори на загадување и тоа: производство и трансформација на енергија, согорување на горива, производство на топлина за индустрија и затоплување на индивидуалните домови и административни установи.</p> <p>Проблемите поврзани со квалитетот на воздухот се особено изразени околу подрачјата на поголемите градови (Скопје, Битола, Тетово и Куманово), со што е засегнато поголем број од целокупното население.</p> <p>Енергетскиот сектор е несомнено еден од секторите кои вршат најголеми притисоци врз животната средина, што е во директна врска и е последица на лошиот квалитет на јагленот кој се употребува.</p> <p>Производството на енергија од термоцентралите (емисија на SO₂, NO_x, PM, CO) и постројките за производство на топлинска енергија се сектори чии активности сериозно го загрозуваат квалитетот на воздухот.</p> <p>Нивото на емисии во воздухот од мобилните извори не зависи само од степенот на активности, туку постои и директна поврзаност со квалитетот на горивата што се користат, како и старосната структура на возниот парк.</p> <p>Учеството на индустријата во загадување на животната средина, веројатно како резултат од намалениот обем на производство, е ограничено. Сепак, некои инсталации, во услови кога работат без соодветни технолошките решенија, можат да предизвикаат значајни проблеми за животната средина и за здравјето</p>

	<p>на луѓето во нивната околина.</p> <p>Согледувајќи ја состојбата со количините на емисии на загадувачки супстанции на ниво на држава по поедините сектори/дејности, евидентно е дека секторите за производство на електрична енергија, производство на топлина и патничкиот сообраќај најмногу придонесуваат за загадувањето на воздухот. Од извршените мерења на квалитетот на воздухот во текот на 2013 година надминувања над граничните вредности се забележуваат за суспендираните честички со големина до 10 микрометри, особено во зимскиот период. Во летниот период пак, има надминувања на целната вредност за озонот како резултат на повисоката сончева радијација.</p>
<p>Утврдени недостатоци во Секторот и потреби за подобрување</p>	<p>Транспонирање и спроведување на законската регулатива за квалитет на воздухот е во напредна фаза, постојат добри извештаи за состојбата на квалитетот на воздухот, но потребни се дополнителни чекори за подобрување на неговата состојба. Квалитетот на воздухот ќе биде значително подобрен со целосна имплементација на Директивата за гасови од индустријата и Директивите за квалитет на горивата, превозните средства и машини. Исто така, потребно е целосно транспонирање на Директивите за испарливи органски соединенија (ИОС) и гранични вредности.</p> <p>Сите директиви кои се однесуваат на воздухот делумно се спроведени, односно дефинирани се одговорните институции, воспоставени се бази на податоци и се врши известување. Другите барања, како мерење на сите супстанции наведени во директивите, не се реализирани во целост заради недостаток на финансиски средства и капацитети. Иако се дефинирани одговорните институции, спроведувањето на Протоколите на Конвенцијата за прекугранично загадување на воздухот е само делумно. Исто така, нецелосна е подготовката и следењето на имплементацијата на планските документи.</p> <p>Управувањето со квалитетот на воздухот бара акција во три главни насоки, односно мониторинг на квалитетот на воздухот, собирање на податоците од мониторингот и известување и редуцирање на идентификуваните извори на емисии. Во моментот постојат недостатоци во секоја од овие три области.</p> <p>Мониторинг мрежа за следење на квалитетот на воздухот е воспоставена, но таа не ги опфаќа ниту сите потребни параметри, ниту ја покрива целата територија на Државата. Потребно е проширување со дополнителни мерни инструменти за PM2.5 и за озон во позадински области, како и воспоставување на континуиран мониторинг на тешки метали и полициклични јаглеродороди. Дополнително, се уште не е донесена Програма за мониторинг на воздухот во Република Македонија која треба да ги опфати сите постојни мониторинг станици и треба да предвиди рамка за комплетирање на мониторинг мрежата за воздух.</p> <p>Националниот информативен систем за квалитет на воздухот е развиен и работи како систем за собирање, управување, анализа и ширење на податоци и информации за квалитетот на воздухот. Меѓутоа, истиот претставува изолирана база на податоци и потребно е податоците да бидат интегрирани во националниот еколошки информативен систем.</p> <p>Успешна имплементација на директивите, а особено на директивата за емисии од индустрија е клучен елемент за подобрување на квалитетот на воздухот. Спроведување на оваа директива е од особен интерес, бидејќи ги контролира главните извори на загадување и кога е можно, води кон избегнување на емисиите.</p> <p>Спроведувањето на повеќе мерки на локално ниво, на ниво на зони и агломерации е важен дел од подобрување на квалитетот на воздухот.</p> <p>Секторот воздух е во тесна корелација со енергетскиот сектор, секторот за климатски промени, индустрија и отпад и неопходно е да се воспостави корелација во секторските политики. Подобрувањето на квалитетот на воздухот е директно или индиректно поврзано со имплементација на други владини</p>

<p>Оцена на животната средина без имплементација на Стратегијата</p>	<p>стратегии и програми.</p> <p>Во отсуство на Стратегијата, трендовите и законите за квалитетот на воздухот ќе продолжат како резултат на:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Недефинирани цели и активности за воспоставување мониторинг мрежа на територијата на РМ; • Недоволно дефинирана временска рамка на активности/мерки за заштита и подобрување на квалитетот на воздухот со кои ќе се постигнат барањата на ЕУ директивите; • Недостаток на комплетна база на податоци за состојбите со квалитетот на воздухот на ниво на држава која ги вклучува сите релевантни параметри; • Неусогласеност на секторските политики донесени во Република Македонија во однос на мерките и активностите за редуција на емисиите во воздух.
---	---

<p>СЕКТОР ВОДИ</p>	
<p>Оценка</p>	<p>Опис</p>
<p>Состојби, трендови и закани</p>	<p>Водите во Република Македонија се под силен антропоген притисок. Тие се загорзени во однос на нивниот квалитет и квантитет, како резултат на сè поголемото искористување на вода за пиење, наводнување, енергетиката и индустријата, како и ранливоста и последиците од климатските промени.</p> <p>Намалувањето на квалитетот на водите е резултат на директно загадување (од индустријата, комуналните отпадни води, цврстиот комунален отпад), промени во сливните подрачја на водните екосистеми (деградација на вегетацијата, ерозија, хемиски препарати од земјоделството, депонии) и непочитувањето на биолошкиот минимум при нивно загаѓање и искористување.</p> <p>Според достапните податоци во Македонија просечно по глава на жител се користат околу 130 m³ вода дневно, односно околу 1047 милиони m³ на годишно ниво. Според вкупната побарувачка за вода од страна на корисниците, во моментот најголем потрошувач на вода е секторот за наводнување со 46%, минимално прифатен тек со 28%, потоа индустријата со 14% и населението и туристите-потрошувачи со 12%.</p> <p>Покрај големата количина вода што се користи за водоснабдување, огромен проблем претставува и степенот на пречистување на отпадните води. Се проценува дека само околу 7% од вкупните отпадни води во Република Македонија се пречистуваат.</p> <p>Од извршените анализи е утврдено дека најзагадени се водите на мерното место Скочивир лоцирано во Црна Река. Што се однесува на кислородните показатели, нутриентите и тешките метали, може да се заклучи дека не се забележани значителни надминувања во текот на годините, но сепак потребна е практична имплементација на законските обврски од Законот за води и усогласување со барањата од ЕУ со цел подобрување на квалитетот на водите.</p> <p>Во согласност со Директивата за третман на урбани отпадни води, предвидени се 65 агломерации (агломерација е населено место или група од населени места, каде што канализацијата е собрана и централизирана во една постројка за третман на отпадни води). Така, 4 агломерации се со над 100 000 ЕЖ, 25 агломерации со ЕЖ над 15 000 до 100 000, 7 агломерации со 10 000 – 15 000 ЕЖ и 29 агломерации со 2000-10000 ЕЖ. Најголема агломерација е главниот град Скопје кој, вклучувајќи ги и општините во предградието, има околу 882 000 ЕЖ. Меѓутоа, агломерациите не се сосем идентификувани и се засноваат на истражувања за време на спроведувањето на ИПА проекти за подготовка на низа проекти за секторот за вода.</p>

	<p>Во Република Македонија преземени се бројни мерки во речните сливови за подобрување на заштита од поплави, на пример, локално регулирање на речните корита во урбаните средини, систематско регулирање на реките на подолги делови и контролни насипи и брани. Без оглед на тој факт, проблематични поплави се уште се присутни во одредени делови.</p> <p>Линиите за заштита од поплави обично се изградени во комбинација со системите за наводнување и/или одводнување. Недоволното одржување на линиите за заштита од поплави е еден од главните проблеми во Република Македонија. Регулираните реки се обраснати со крајбрежна вегетација која го намалува протокот на каналите со што се предизвикуваат поплави.</p> <p>Трендот на загадување на водите тешко може да се утврди поради тоа што нема континуирано ажурирање на катастарот на цела територија на Македонија.</p> <p>Целосно ажурирање и одржување на катастарот не се прави поради недостиг на финансии, човечки ресурси, софтверско решение и соодветна легислатива која го опишува начинот на воспоставување, одржување и ажурирање на катастарот.</p> <p>Иако во Законот за води е предвидено воспоставување на мониторинг во согласност со Рамковната директива за води, сепак имплементацијата е далеку од задоволително ниво. Главен проблем се јавува со недостаток на капацитет на институциите надлежни за мониторингот, како и недоволната финансиска поддршка за реализација на мониторингот. Дополнителен проблем е недостатокот на лаборатории за мониторинг на отпадните води. Само мал број компании поседуваат опрема и кадар за вршење на мониторингот. Тоа овозможува дел од отпадните води директно да се испуштаат во реципиентите, предизвикувајќи интензивно загадување.</p> <p>Со имплементацијата на Рамковната директива за води се наметнува и потреба за изработка на планови за управување со сливовите. Во 2012 година беа подготвени планови за Преспанско езеро и во тек е подготовка на ПУРС за реката Брегалница, притока на реката Вардар, исто така за басенот на Струмица и преку проектот TAIB09 од ИПА почна подготовка на почетни елементи на карактеризација на ПУРС за Вардар. Владата на Македонија ги дефинираше границите на областите на речните сливови („Службен весник на Република Македонија“ бр. 107/12).</p> <p>Водните ресурси во Република Македонија се чувствителни на климатските промени и во однос на квантитетот и квалитетот. Вкупните просечни врнежи се очекува да се намалат за 8% во 2025 и за 13% во 2100 година. Намалувањето на достапните површински води за реката Вардар се оценува на 7,6% во 2025 и на 18,2% во 2100 година, а за Брегалница на 10% во 2025 и 23,8% во 2100 година. Постојано ќе се намалува и полнењето на подземните води во речниот слив на Вардар, а во 2100 година се очекува да има околу 57,6% од сегашното ниво. Генерален заклучок би бил дека достапноста до вода во Република Македонија во 2100 година може да се намали за 18%. Речниот слив на Струмица (1,649 km², или 6,4% од територијата на Република Македонија), кој е релативно сиромашен со водни ресурси, се очекува да има 34% помалку вода до 2025 година.</p>
Утврдени недостатоци во Секторот и потреби за подобрување	<p>Спроведувањето на Рамковната директива за вода е во рана фаза во Македонија, со тоа што само неколку обврски се соопштени како завршени, односно: (i) идентификација на речни сливови, (ii) давање правна сила на административни соработки за меѓународни реки, езера или крајбрежни води и (iii) идентификување на надлежните тела. Неопходно е да се посвети посебно внимание на спроведување на законодавството за управување со водите, особено преку донесување планови за управување со речни сливови и спроведување на мерките предвидени во истите.</p> <p>Заради воведување нов систем на управување со водите, потребен е силен административен центар кој ќе обезбеди соработка со сите инволвирани страни во управувањето со водите, вклучувајќи ги надлежните министерства, институции</p>

	<p>од една страна и управувачите од друга страна. Дополнително, неопходно е формирање на институција која ќе ги покрие недостатоците во стручното и научно подготвување на планови за управување со речни сливови, кое засега не е добро обезбедено.</p> <p>Рамковната директива за води и Директивата за поплави се засноваат на „децентрализиран“ концепт за управување со речни сливови и поттикнуваат колку што е можно поголемо учество на локалното население во целиот процес на планирање. Во рамките на имплементацијата на Директивата за поплавите, првиот чекор кој треба да се преземе е да се спроведе прелиминарна проценка на ризик од поплави, да се идентификуваат речните сливови и области поврзани со ризик од поплави, да се подготват мапи за ризик од поплави и конечно да се донесат планови за управување со ризик од поплави и да се стави акцент на превенција, заштита и подготвеност.</p> <p>Треба да се потенцира потребата од воспоставување мониторинг (биолошки и хемиски) на квантитетот и квалитетот на водите, особено на подземните води. Потребно е, врз основа на процена на постојната состојба со мониторинг на водите, да се донесе Програма за мониторинг во која ќе се предвиди идниот развој на мониторинг системот на водите во Македонија. Во програмата би се утврдиле недостатоците на постојниот мониторинг систем, потребата од надградба и работна програма на истиот. Мониторингот мора да се врши во согласност со поставените стандарди, техничкиот формат мора да одговара на барањата за размена, собирањето на информации да биде како што е одредено во Директивата INSPIRE (2007/2/EC)</p> <p>Директивата за третман на урбани отпадни води (91/271/EE3) е исто толку важна Директива и, во области со основни канализациски потреби, бара многу финансиски средства и технички инфраструктури и треба да се спроведе во рана фаза. Воедно, мора да се посвети внимание на прашањето за канализациска мил во контекст на законодавството за отпад, затоа што ќе се бараат соодветни начини за повторна употреба и/или отстранување на канализациска мил.</p> <p>Според Директивата на урбани отпадни води се бара предност да се даде на третман на отпадни води за агломерации поголеми од 15.000 е.ж., потоа за агломерации помеѓу 10.000 е.ж и 15.000 е.ж, како и за сите агломерации со над 2.000 е.ж. Постои можност сите води кои ќе примаат третирани отпадни води да се сметаат како „чувствителни“, што значи треба да се врши целосно отстранување на нутриентите од пречистените отпадни води.</p> <p>Секторот за квалитет на водата е поврзан со Секторот за спроведување на Директивата за емисии од индустријата, кој ги дава насоките за емисиите во водата од индустријата, интензивното земјоделство и капацитетите за отпад, Секторот за отпад, особено преку постојните депонии и опасноста што тие ја претставуваат и за површинските и за подземните води.</p>
<p>Оцена на животната средина без имплементација на Стратегијата</p>	<p>Во отсуство на Стратегијата, трендовите и заканите за квалитетот на водите ќе продолжат како резултат на:</p> <ul style="list-style-type: none">• Недоволна усогласеност на приоритети за заштита и подобрување на квалитетот на водите со барањата на ЕУ директивите, како и временска рамка за усогласување;• Некомплетен мониторинг на водите;• Недостаток на комплетна база на податоци за состојбите со квантитетот и квалитетот на водите на ниво на држава која ги вклучува сите релевантни параметри и врз основа на што би се работеле плановите за управување со речните сливови;• Неусогласеност на секторските стратегии донесени во Република Македонија во однос на активностите за управување со води.

СЕКТОР ПРИРОДА И БИОЛОШКА РАЗНОВИДНОСТ	
Оценка	Опис
Состојби, трендови и закани	<p>Биолошката разновидност е изложена на бројни директни и индиректни закани (губење, модификација и фрагментација на живеалиштата и прекумерното искористување на биолошките ресурси: лов, риболов, тргување со лековити и ароматични растенија, полжави, желки, печурки, црпење вода, песок, чакал од езера, речни корита и крајбрежја). Сектори кои имаат влијание врз биолошката разновидност се: земјоделството, риболовот, транспортот (фрагментација на живеалиштата), енергетиката (загадување, изградба на хидро-енергетски акумулации и особено производството на енергијата), индустријата и рударството (т.н. „жаришта“, напуштени рудници и депонии), туризмот, градежништвото (користење на земјоделско земјиште од висока катастарска класа за непродуктивни цели), шумарството (деградирање на шуми, неконтролирана сеча за огревно дрво).</p> <p>Во согласност со Законот за заштита на природата, донесени се закони за прогласување на 12 заштитени подрачја, како и подзаконски акти кои се однесуваат на заштитата, собирањето и трговијата со диви растенија, габи и животни, валоризацијата на природното наследство, управувањето со заштитени подрачја и евиденција за заштита на природата. Во однос на имплементацијата на националното законодавство, забележан е напредок во делот на изработка на планови за управување со заштитени подрачја.</p> <p>Со исклучок на националните паркови Пелистер, Маврово и Галичица, како и за некои споменици на природата, за другите објекти на природата сè уште не се номинирани субјекти за управување. Постапката за ревалоризација на заштитените подрачја и за валоризација на евидентираното природно наследство е во тек, така што целосно не е завршен процесот на воспоставување на националниот систем на заштитени подрачја во Република Македонија.</p> <p>Конфигурацијата на теренот на Република Македонија придонесува за постоење на значаен енергетски потенцијал во реките. Поради тоа просторот се смета за добар за градење брани и формирање мали или големи акумулации.</p> <p>Според Стратегијата за развој на енергетиката во Република Македонија, се планира изградба на поголем број големи и мали хидроцентрали до 2020 година. Овој сектор има големо влијание врз вкупната биолошка разновидност. Дополнителен проблем е тоа што неколку од планираните хидроцентрали влегуваат во состав на заштитени подрачја, Емералд подрачја или подрачја кои ќе бидат дел од Натура 2000.</p> <p>Во Република Македонија постојат деградирани предели кои настануваат од неконтролирана урбанизација, површински копови при ископ, транспорт на минерални сировини, макрофлотација и депонирање на јаловина, депонирање на отпад и сл. Во однос на деградирани простори од депонирање на комунален, индустриски и техноген отпад, најизложени се Скопје, Тетово, Битола, Велес, Пробиштип, Кавадарци, Осломеј.</p> <p>Биолошката разновидност постојано е изложена на влијанијата од климата и може да реагира соодветно со сопствениот капацитет за адаптација.</p> <p>Во Третиот национален извештај за климатски промени се идентификувани вкупно 18 живеалишта кои можат да бидат засегнати од климатските промени, како и 58 ранливи растителни видови.</p> <p>Забележливо е нарушување на природните процеси во екосистемите, оштетување на заштитените подрачја и објекти, од причина што се фаворизираат интересите на другите дејности насочени кон експлоатација на природните вредности на просторот со моментални материјални придобивки, без долгорочно согледување на последиците од ваквиот пристап.</p> <p>Со оглед на тоа што заштитата на природата во суштина се однесува на</p>

	<p>заштитата на подрачја и земјиште, секторот природа е во тесна корелација со секторот за шумарство, секторот за климатски промени и секторот за индустриско загадување и сл.</p>
Утврдени недостатоци во Секторот и потреби за подобрување	<p>Релевантните директиви на ЕУ за природата и заштитата на биолошката разновидност не се транспонирани во целост. Изработката на Националната стратегија за заштита на природата и Националната стратегија за биолошка разновидност со акционен план е во тек.</p> <p>Утврдени се недостатоци во инвентаризација и процена на природните живеалишта и дивите видови; нема студии за процена на био-потенцијалот за комерцијалните диви видови во нивните природни живеалишта, а со тоа нема квоти за нивно одржливо користење; не е изработена Црвена Листа и соодветна Црвена Книга за заштита и зачувување на дивите видови; не е завршен процесот на валоризација на природното наследство и ре-валоризација на заштитените подрачја. Истовремено, не е комплетиран процесот на хармонизација на системот на заштитени подрачја и следствено на тоа треба да продолжат активностите за прогласување на заштитени подрачја во согласност со Законот за заштита на природата. Исто така, не се усвоени сите планови за управување со заштитените подрачја.</p> <p>Идентификувани се недостатоци во финансиски и човечки капацитети, особено стручен кадар на национално и локално ниво, со посебен акцент во делот на управување со заштитените подрачја. Не е формиран посебен стручен орган за заштита на природата, а Националниот совет за заштита на природата и националните комитети за заштита на биолошката разновидност не се доволно оперативни. Утврдени се недостатоци и во административната структура за управување со Натура 2000. Потребно е да се започне со процесот на идентификација на потенцијалните подрачја од Република Македонија за вклучување во европската кохерентна еколошка мрежа Натура 2000.</p> <p>Не се донесени предвидените подзаконски акти кои произлегуваат од Законот за заштита на природата. Не е утврдена методологија за мониторинг на природата и соодветно има потешкотии во воспоставување на мониторингот на природата.</p>
Оцена на животната средина без имплементација на Стратегијата	<p>Во отсуство на Стратегијата, трендовите и заканите врз природата ќе продолжат како резултат на:</p> <ul style="list-style-type: none">• Надмината временска рамка за исполнување на целите и приоритетите за заштита и подобрување на состојбите во природата и биолошката разновидност, заради истек на времето за имплементација на активностите во постојната Стратегија за биолошка разновидност (во тек е изработка на нова),• Трендовите на состојби за забавени постапки за валоризација и понатамошна заштита на вредни делови од биолошката разновидност и живеалиштата заради некомплетна база на податоци и недоволно истраги на терен, со кои ќе се постигнале барањата на ЕУ директивите;• Некомплетен мониторинг на биолошката разновидност и недостаток на комплетна база на податоци за состојбите со биолошката разновидност и природното наследство;• Отсуство на координиран и одржлив при користење на екосистемските услуги;• Неусогласеност на секторските стратегии донесени во Република Македонија во однос на активностите за заштита и унапредување на природното наследство и биолошката разновидност.

СЕКТОР КОНТРОЛА НА ИНДУСТРИСКО ЗАГАДУВАЊЕ И УПРАВУВАЊЕ СО РИЗИЦИ	
Оценка	Опис
Состојби, трендови и закани	<p>Индустрискиот сектор е еден од најзначајните учесници во економскиот развој на државата, но истовремено е сектор кој што има големо влијание врз животната средина. Еколошките проблеми поврзани со индустријата се инкорпорирани во националното законодавство, но во однос на спроведувањето, развојот се уште не е на задоволително ниво.</p> <p>Директивата 2008/1/ЕС за интегрирано спречување и контрола на загадувањето (ИСКЗ) е целосно транспонирана во Законот за животна средина и соодветните подзаконски акти. Според Законот, поднесени се 122 барања за издавање дозволи за усогласување со оперативен план, што резултирало со издавање на 39 дозволи, од кои 25 се А-ИСКЗ дозволи за усогласување со оперативен план, 12 се А-интегрирани еколошки дозволи и 2 се Б-ИСКЗ дозволи, додека пак, општините имаат издадено вкупно 102 Б-ИСКЗ дозволи.</p> <p>Во делот на спречување на индустриските несреќи кои вклучуваат опасни супстанции, постигната е висока стапка на приближување кон Директивата 96/82/ЕС (78%), преку транспонирање во Законот за животната средина и повеќе подзаконски акти, кои овозможуваат започнување на превенција од индустриските несреќи кои вклучуваат опасни супстанции. Донесување на Правилникот за содржината на извештајот за мерките за безбедност и Правилникот за содржината на планот за спречување на индустриски несреќи е во завршна фаза. Овие акти ќе бидат од клучно значење за спроведување на овој аспект на заштита на животната средина.</p> <p>Не постои пропис во кој целосно се транспонира Директивата за индустриски емисии (ДИЕ) во националното законодавство. Оваа Директива е наследничка на Директивата за ИСКЗ и во основа има за цел да го сведе на минимум загадувањето од различни индустриски процеси, постигнување на високо ниво на заштита на природата како целина, како и обврска за инсталациите да се управуваат според интегрираната дозвола издадена од надлежниот орган, во која се содржани граничните вредности за емисија базирани на најдобри достапни техники.</p> <p>МЖСПП е надлежно за еколошко означување на производи и услуги во Република Македонија во согласност со Законот за животната средина. Досега се усвоени осум еколошки критериуми и тоа за: детергенти за рачно миене садови, туристичко сместување, мебел, текстилни производи, бои и лакови, хигиенска хартија, обувки и сапуни, шампони и регенератори за коса. Сепак, до овој момент не е издадена ниту една еколошка ознака на производ или услуга.</p> <p>Министерството е надлежно и за Шемите за управување со животната средина и за ревизија (EMAS) во Република Македонија во согласност со Законот за животната средина. Меѓутоа, досега Шемата за управување со животната средина и за ревизија не е регулирана. Неопходно е усвојување на целокупно законодавство, односно закон и правилници за EMAS, а потоа и нејзино спроведување.</p> <p>Поради неговата интегрирана природа, секторот за контрола на индустриско загадување и управување со ризик има врски со повеќето други сектори, како на пример секторите за: воздух, отпад, вода, хемикалии, бучава, климатски промени.</p>
Утврдени недостатоци во Секторот и потреби за подобрување	<p>Во овој сектор, потребни се мерки за транспонирање на Директивата 2010/75/ЕЗ за индустриски емисии, бидејќи моменталниот степен на транспонирање е 61%. Важно е брзо да се заврши транспонирањето на ДИЕ, бидејќи ДИЕ ги замени Директивата за ГПС 2001/80/ЕЗ и Директивата за растворувачи 1999/13/ЕЗ кои во моментов се транспонираат во согласност со Законот за квалитет на амбиентниот воздух.</p>

	<p>Потребно е целосно усогласување на Директивата за спречување на хаварии, како и утврдување на сите субјекти, особено оние од пониските нивоа, кои се должни да преземат мерки за изработка на планови за спречување на хаварии. Идентификувана е потребата од зајакнување на институционалните капацитети на институциите за имплементација на индустриската политика, во однос на развивање на концепт за воведување на EMAS систем во Република Македонија.</p> <p>Неопходно е обезбедување директна помош на правните субјекти за воведување на еколошко означување, како и негово промовирање. Исто така, потребно е да се ревидира законодавството во оваа област и да се усогласи со најновото законодавство на ЕУ, како и да се усвојат повеќе стандарди за производи и услуги за еколошко означување.</p> <p>Директива за индустриски емисии (ДИЕ)</p> <p>ДИЕ претставува значителна промена од Директивата за ИСКЗ. ДИЕ става поголем акцент на заштитата на почвата и подземните води (одговорност за штети врз животната средина) и бара минимално ниво на инспекција. ДИЕ содржи обврзувачки вредности за ограничување на емисиите за големите постројки за согорување и ја заменува Директивата за растворувачи 1999/13/ЕС. Потребно е преземање на дополнителни мерки за целосно транспонирање на Директивата за индустриски емисии 2010/75/ЕС, како и зајакнување на капацитетите на МЖСПП и Државниот инспекторат за животна средина, со цел комплетно да се спроведе процесот на издавање на ИСКЗ-дозволи за усогласување со оперативен план, како и нивниот премин во ИСКЗ-интегрирани еколошки дозволи.</p> <p>Директива за хаварии (Севесо)</p> <p>Во однос на индустриските несреќи е извршен голем обем на работа, но потребна е понатамошна поддршка во однос на бројни прашања во оваа директива.</p> <p>EMAS и еколошко означување</p> <p>Досега Шемата за управување со животната средина и за ревизија не е регулирана. Неопходно е усвојување на целокупно законодавство, односно закон и правилници за EMAS, а потоа и нивно спроведување.</p> <p>Капацитети на Секторот за контрола на индустриско загадување и управување со ризик</p> <p>Материјалните и човечките капацитети во Секторот за индустриско загадување и управување со ризик се недоволни. Со воведувањето на ДИЕ, Македонија мора да стави доволен акцент на мониторингот и спроведувањето, обезбедувајќи ефикасен надлежен орган кој ќе ги детектира случаите на неспроведување. Истовремено, треба да се одделат доволно средства за обука на кадарот на МЖСПП и на персоналот од надлежните органи, како и изработка на технички упатства.</p> <p>Поради неговата интегрирана природа, секторот за контрола на индустриско загадување и управување со ризик е поврзан со повеќето други сектори, како: воздух, отпад, вода, хемикалии, бучава, климатските промени и постојаната соработка е неопходна.</p>
<p>Оцена на животната средина без имплементација на Стратегијата</p>	<p>Во отсуство на Стратегијата, трендовите и заканите врз природата ќе продолжат како резултат на:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Недефинирани цели и приоритети за заштита на животната средина од индустриско загадување и ризици, • Недефинирани активности/мерки и временска рамка со кои ќе се постигнат барањата на ЕУ директивите, • Недостаток на комплетна база на податоци за состојбите со инсталациите кои поседуваат А и Б дозвола, следење на емисиите од

	<p>индустријата, превземените мерки за управување со ризици,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Недостаток од активности за развивање на концепт за воведување на EMAS систем во Република Македонија, • Неусогласеност на секторските стратегии донесени во Република Македонија во однос на активностите за контрола на индустриското загадување и управување со ризици.
--	--

СЕКТОР		ХЕМИКАЛИИ
Оценка	Опис	
Состојби, трендови и закани	<p>Со донесувањето на Законот за хемикалии во 2010 година, поставена е база за адекватна транспозиција на европската REACH Регулатива, како и обврските за усогласена класификација и обележување на хемикалиите.</p> <p>Законот за хемикалии е поткрепен со подзаконски акти кои обезбедуваат имплементацијата на правната рамка и контрола на производството и прометот со хемикалиите во земјата.</p> <p>Покрај генералната поставеност за управување со хемикалиите, постојат конкретни активности за управување со одредени групи хемикалии. Во оваа смисла, покрај утврдените активности во управувањето со групите на хемикалии, се става акцент и на синергијата во имплементацијата на соодветни конвенции.</p> <p>Во доменот на управување со супстанции што го осиромашуваат озонот, спроведени се низа активности за имплементација на одредбите од Монреалскиот протокол што резултираше со елиминација на 98% од потрошувачката на супстанциите што ја осиромашуваат озонската обвивка во земјата. Во однос на групата на POPs, подготвен е Национален имплементационен план (НИП) за редукција и елиминацијата на POPs (2005) и спроведени се активности за евиденција и елиминација на полихлорирани бифенили (ПХБ). Во овој контекст, направена е детална идентификација на опремата и отпадот со ПХБ, изградено е времено складиште за ПХБ-опремата и инсталирана е технологија за третман (третирање се 170 тони на ПХБ-трансформатори). Во периодот 2012 – 2014 година, спроведени се активности за ажурирање на НИП, со дополнително вградување на акции за редукција и елиминација на новите 10 POPs.</p> <p>Законот за хемикалии придонесе кон намалување на негативниот ефект од употребата на хемикалии врз здравјето на луѓето и животната средина, воспоставување на соодветен систем за пласман и користење на хемикалии во однос на опасноста и ризикот кој го носат, воспоставување на соодветни институционални капацитети и создавање на административни алатки за постигнување на соодветна контрола на хемикалиите. Законот е целосно усогласен со Европското законодавство преку спроведување на REACH (Регулативата (ЕС) бр. 1907/2006) системот за управување со хемикалии. Истовремено Законот за хемикалии ги транспонира и одредбите од Регулативата (ЕС) бр. 1272/2008 за класификација, означување и пакување на супстанции и смеси, Директивата 98/8/ЕС за пуштањето на биоциди во промет, Регулативата (ЕС) бр. 689/2008 за увоз и извоз на опасни хемикалии и Регулативата (ЕС) број 648/2004 за детергенти.</p> <p>Надлежен орган за спроведување на Законот за хемикалии е Бирото за лекови, преку неговиот Сектор за хемикалии. Агенцијата за лекови има потреба за воспоставување на одржлив Интегрален регистар на хемикалиите, составен од Регистар на хемикалии и Регистар на биоцидни производи (како и податоци за препарати за заштита на растенијата), кој е замислен како електронска база на податоци каде би се впишале хемикалиите кои се произведуваат или увезуваат во Република Македонија. Воведен е пристап на зголемена евиденција на постоечките и новововедените хемикалии на територијата на Македонија во</p>	

	<p>форма на електронска база на податоци. Базата на податоци е достапна за индустријата и постојано се ажурира со нови информации. Сепак, ниту Регистарот на хемикалии, ниту базата на податоци во моментов не се целосно функционални.</p>
Утврдени недостатоци во секторот и потреби за подобрување	<p>Потребно е понатамошно усогласување на законодавството во оваа област, преку донесување на подзаконски акти што произлегуваат од Законот за хемикалии. Воедно, неопходно е институционално зајакнување на национално ниво.</p> <p>Исто така, потребни се финансиски средства за воспоставување и операционализирање на Регистарот на хемикалии, како и за развој на REACH help desk, како и негово умрежување во мрежата на сите веќе регистрирани help desk-ови. Потребна е едукација на вработените за оваа проблематика во Бирото за лекови.</p> <p>За спроведувањето на одредбите од Законот за хемикалии, за делот на Глобално хармонизираните систем на класификација, означување и пакување, потребно е зајакнување на капацитетите преку обуки и подигнување на јавната свест, како за индустријата, така и за засегнатите страни кои работат со оваа проблематика.</p> <p>Во управувањето со POPs, транспонирањето би се заокружило со донесување на законска регулатива со која ќе се транспонира Регулативата (ЕС) бр. 850/2004 за неразградливи органски загадувачи.</p> <p>Сумарно, потребно е: зајакнување на контролата за пристап на хемикалии на пазарот, подобрување на информациите за хемикалиите присутни на пазарот преку Глобалниот хармонизиран систем, подобрување на безбедноста на хемикалиите и заштита на здравјето на професионалната и пошироката популација изложена на хемикалии, зајакнување и примена на добрите земјоделски практики и воспоставување правна рамка во врска со областите со висок ризик во контаминирани локации и застарени залихи.</p>
Оцена на животната средина без имплементација на Стратегијата	<p>Во отсуство на Стратегијата, трендовите и законите ќе продолжат како резултат на:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Недефинирани цели и приоритети за заштита и управување со хемикалии, • Недефинирани активности/мерки и временска рамка со кои ќе се постигнат барањата на ЕУ директивите, • Неусогласеност на секторските стратегии донесени во Република Македонија во однос на активностите за управување со хемикалии.

СЕКТОР		БУЧАВА
Оценка	Опис	
Состојби, трендови и закани	<p>Законот за заштита од бучава во животната средина е усвоен во 2007 година и е усогласен со Рамковната директива на ЕУ 2002/49/ЕС за оценување и управување со бучавата во животната средина. Досега се донесени и сите подзаконски акти со кои оваа Директива е целосно транспонирана во законодавството на Република Македонија кое се однесува на заштита од бучава во животната средина.</p> <p>Главни причинители на зголемено ниво на бучава во животната средина се индустријата, превозните средства во патниот, железничкиот и воздушниот сообраќај и индустриските инсталации.</p> <p>Во однос на мониторингот на бучава, во МЖСПП се собираат и обработуваат податоци од мерења на комуналната бучава кои ги вршат Институтот за јавно здравје и 10 Центри за јавно здравје, од кои само 3 центри (Скопје, Битола и Куманово) собираат и обработуваат податоци, како и мерења спроведени од страна на централната лабораторија при МЖСПП, а кои се однесуваат на</p>	

	<p>бучавата создадена од различни категории на создавачи на бучава (индустрија, аеродроми, угостителско-туристички капацитети и други активности). Направен е првиот чекор за воспоставување на државната мрежа за мониторинг на бучава во животната средина со донесувањето на Одлуката за формирање на државна мрежа за мониторинг на животната средина.</p> <p>Главна врска на секторот за бучава е со секторот за контрола на индустриско загадување и управување со ризици за бучавата од индустриските инсталации.</p>
<p>Утврдени недостатоци во секторот и потреби за подобрување</p>	<p>Во претстојниот период потребно е усогласување со останатите директиви на ЕУ кои се однесуваат на бучавата во животната средина, поконкретно утврдување на посебните извори на бучава предизвикана од патен, железнички, воздушен и воден сообраќај, при што ќе се изврши транспонирање на следните ЕУ мерки: 31984L0372, 31989L0629 и 31998L0020, како и утврдување на поблиските видови на бучава - уредите, средствата и апаратите за домаќинство во поглед на стандардите за заштита од бучава, со што ќе се изврши транспонирање на Директивата 32009L0125 и на крај бучавата предизвикана од соседството.</p> <p>Една од основните мерки за постигнување на високо ниво на контрола и намалување на бучавата е воспоставување на мониторинг на бучава, кој претставува систематизирано мерење, следење и контрола на состојбите на бучавата во животната средина. Токму поради овие причини потребно е да се воспостават државна и локални мрежи за мониторинг на бучавата во животната средина, особено за агломерациите, главните патишта, главните железнички пруги и аеродроми кои се пропишани во Уредбата за агломерациите, главните патишта, главните железнички пруги и главните аеродроми за кои треба да се подготвуваат стратешки карти за бучава.</p> <p>Во согласност со Законот за заштита од бучава во животната средина, една од основните мерки е изработување на стратешки карти за бучава и акциони планови за заштита од бучава. За подготовка на стратешки мапи за бучава и акциони планови потребно е собирање на податоци за бучавата во животната средина. За да се постигне ова, неопходно да се донесе програма за мониторинг на бучавата која ќе ги идентификува недостатоците од мерење бучава и ќе предложи мерки за воспоставување на мониторинг мрежа.</p>
<p>Оцена на животната средина без имплементација на Стратегијата</p>	<p>Во отсуство на Стратегијата, трендовите и заканиите врз животната средина од зголемено ниво на бучава ќе продолжат како резултат на:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Недефинирани цели и приоритети за заштита од зголемено ниво на бучава, • Недефинирани активности/мерки и временска рамка за подобрување на состојбите со бучавата со кои ќе се постигнат барањата на ЕУ директивите; • Неусогласеност на секторските стратегии донесени во Република Македонија во однос на активностите за управување со бучава.

СЕКТОР ШУМАРСТВО	
Оценка	Опис
<p>Состојби, трендови и закани</p>	<p>Вкупната површина под шума во Република Македонија има тренд на зголемување. И покрај позитивниот тренд на зголемување на површините под шума, како неповолен тренд се јавува намалувањето на површините под чисти иглолисни видови дрвја, како и намалувањето на површините под мешани шуми. Шумите во Република Македонија се под силно антропогено влијание. Во последните години во постојан подем се бесправните сечи и шумските пожари кои во одредени региони причинуваат значителни штети врз шумските екосистеми.</p> <p>Секторот шумарство влијае врз климатските промени, односно промените во</p>

	<p>резервите на јаглерод во биомасата во шумите и во пошумувањата имаат најголем ефект врз стакленичките гасови, како и конверзијата на биомасата од една категорија во друга. Главните емисии од овој сектор се јавуваат од годишната загуба на биомаса со комерцијално сечење, од горење на биомасата, распаѓање на дрвото и од промените во употреба на земјиштето.</p> <p>Секторот шумарство во Република Македонија се очекува да претрпи значителни влијанија од климатските промени, особено бореалните шуми, врз кои влијанијата можат да бидат навистина драматични. Климатските промени веќе се забележани во земјата, бидејќи се зголемуваат температурите, се намалуваат врнежите и се јавуваат промени во годишните времиња.</p> <p>Некои од поголемите закани и проблеми во управувањето со шумите се: нелегална сеча; шумски пожари кои зафатија близу 100,000 ha во последните 10 години; климатските промени преку процесот на сушење на шумите; штети од инсекти; болести. Нелегалното сечење дрвја претставува сериозен и долгорочен проблем, кој го доведува во прашање одржливото управување со шумите, како и вредноста на шумите во поширока смисла. Нелегалната сеча ја нарушува природната регенерација и создава потенцијал за ерозија, шумски пожари, болести и напаст од штетници, како и нарушувања на водниот режим. Нелегалната сеча и нелегалната продажба на дрво создаваат економски загуби во секторот.</p> <p>Македонија сè уште нема земјишен катастар на државно и приватно земјиште. Затоа, границите на сопственоста на земјиштето не се обележани на површината. Исто така, одредени заштитени подрачја немаат евидентирани граници. Ваквиот катастар би помогнал во разликувањето на шумското од земјоделското земјиште или од земјиште со друга намена. Катастарот е потребен за одржливо управување и заштита на состојбата на шумите и на заштитените подрачја. На пример, заштитата на овие шуми од нелегална сеча и спроведувањето на другите прописи се проблематични кога сопственичките граници не се јасно обележани.</p> <p>Со цел подобрување на состојбата со шумарството во изминатиот десетгодишен период донесени се два значајни документи кои имаат стратешко значење за развојот на шумарството и два закона со повеќе подзаконски акти: Просторниот план на Република Македонија (2004 година) во кој е дадена проекцијата за развојот на шумарството до 2020 година, Стратегијата за одржлив развој на шумарството во Република Македонија (Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство, 2006) со која приоритетите на делувањето на шумарството во идниот период се насочени кон општо корисните функции на шумите, како и кон заштитата и грижата за природата и животната средина.</p> <p>Областа шумарство е уредена со Законот за шумите во кој не се транспонирани релевантните мерки на ЕУ, имајќи предвид дека оваа област, пред сè, се регулира со национално законодавство во земјите-членки на ЕУ.</p> <p>Освен тоа, во домашното законодавство не е транспонирана Регулативата за дрва (ЕУ) бр. 995/2010 која поставува обврски за операторите кои пуштаат во промет на пазарот дрво и дрвен материјал.</p> <p>Секторот за шумарство е поврзан со Секторот за заштита на природата преку можни преклопувања во однос на заштитените подрачја и Секторот за климатски промени преку инвентарот на стакленички гасови.</p>
Утврдени недостатоци во секторот и потреби за подобрување	<p>Во оваа област потребна е оцена на Националните шумски ресурси во Македонија, односно инвентаризација на шумите, што ќе има за цел модернизирање на управувањето со шумските ресурси во Македонија, имајќи ги предвид институционалните пропусти за спроведување на предвидените политики и нивно надминување за спроведување на политиките како предуслов за одржлив развој на шумарството во Македонија, со што би се постигнале следните резултати:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Подобрување на целокупното управување со шумските ресурси; • Рационално користење на шумските ресурси на одржлив начин; • Поддршка во спроведувањето на политиката во шумарството; • Интегрирање на политиката за шумарството во стратегиите за животна средина и политиките за рурален развој; • Интегрирање на мерките за прилагодување кон климатските промени при стопанисување со шумите; • Придонес кон создавање соодветен финансиски менаџмент; • Олеснување на процесот на пристапување кон ЕУ преку приближување на законодавството; • Подобрување на мониторингот на шумите; • Зајакнување на човечките ресурси во шумарскиот сектор; • Намалување на загубите во шумарството како резултат на шумски пожари. <p>Преку инвентаризацијата на шумите ќе се воспостави Шумски информативен систем во Македонија. Регулативата (ЕУ) бр. 995/2010 е најважен пропис во овој сектор и допрва треба да се вгради во националното законодавство</p> <p>Потребна е поддршка на Секторот за шумарство како помош за спроведување на законодавството од овој сектор и најважно за зајакнување на врската на секторот со секторот за климатски промени и со секторот за заштита на животната средина.</p>
<p>Оцена на животната средина без имплементација на Стратегијата</p>	<p>Во отсуство на Стратегијата, трендовите и заканиите врз шумарството ќе продолжат како резултат на:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Недоволно дефинирани активности/мерки и временска рамка за заштита и подобрување на состојбите со шумските ресурси со кои ќе се постигнат барањата на ЕУ директивите; • Неусогласеност на секторските стратегии донесени во Република Македонија во однос на активностите за управување со шумарството.

СЕКТОР КЛИМАТСКИ ПРОМЕНИ	
Оценка	Опис
<p>Состојби, трендови и закани</p>	<p>Како страна која не припаѓа кон Анекс I на Протоколот од Кјото, земја која не припаѓа во групата на високо индустријализирани земји, Република Македонија ги споделува заедничките заложби за одговор кон климатските промени преку воспоставување на инвентар на стакленички гасови (GHG) и национално известување за активностите преземени во согласност со Конвенцијата.</p> <p>Ваквата определба се изразува на повеќе нивоа: стратешко, правно, институционално, техничко и преку соработка на билатерално, регионално и глобално ниво.</p> <p>Емисиите на стакленички гасови од секторите енергетика, сообраќај, индустрија, земјоделство, отпад се идентификувани како најголеми емитери кои даваат допринос кон климатските промени.</p> <p>Најранливи сектори од климатските промени се: водните ресурси, земјоделство, биолошка разновидност, шумарство, човеково здравје, културно наследство и туризам.</p> <p>Врз основа на резултатите од моделирањето на сценаријата за климатски промени за периодот до 2100 година може да се заклучи следното:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Веројатно е дека ќе има постојано зголемување на температурата во периодот помеѓу 2025 и 2100 година; • Во споредба со периодот помеѓу 1961 и 1990, предвидените промени за периодот помеѓу 2025 и 2100 година ќе бидат најинтензивни во

	<p>најтоплиот период од годината;</p> <ul style="list-style-type: none">• Можно е просечните месечни температури при преодот помеѓу зима и пролет да се израмнат во овој период;• За периодот помеѓу 2025 и 2100 година се предвидува пад во врнежите, во сите годишни времиња и на годишно ниво, а најголемо намалување ќе има во текот на летото;• Интензитетот на промените е најголем во најтоплиот дел од годината (во јули и август, можеби и воопшто нема да има врнежи); и• Во студениот период од годината, се предвидува намалување во врнежите од дури 40% од просечните месечни количества. <p>Во областа на климатските промени, Република Македонија презема активности на неколку нивоа: меѓународно, регионално, билатерално и национално. Треба да се преземе пакет од институционални и законодавни мерки со цел постепено да се подготват капацитетите на земјата за придвижување кон ETS (Шемата за тргување со емисии) на ЕУ. Во моментот, Република Македонија ги дели обврските како земја која не е во Анекс I на UNFCCC, така што системот на изработка на национални извештаи и нивното доставување и следење е единствено во согласност со улогите од UNFCCC како земја која не е во Анекс I. Земјата подготви Патоказна карта за воведување на мониторинг, известување и верификација на емисиите на стакленички гасови според ETS на ЕУ во Република Македонија (2012 год.). Таа започна и да ги надградува своите капацитети за воведување на ETS на ЕУ. Се изработи Извештај за процена на капацитетите за управување со климатските промени на локално ниво, со поддршка на UNDP. Исто така, изработен е извештај за оцена на правните недостатоци во собирањето податоци за инвентарот на стакленички гасови.</p> <p>Во секторот, започнат е процесот на воведување мерки за ублажување на климатските промени во склоп на некои национални стратегии. Изработена е сеопфатна стратегија за комуникација за климатските промени со детален акциски план. Исто така, изработена е Тематска студија за потенцијалот за ублажување на емисиите на стакленички гасови во транспортниот сектор.</p> <p>Секторот за климатски промени е тесно поврзан со секторите: отпад, индустриски сектор, шумарство, енергетика и сл.</p>
<p>Утврдени недостатоци во Секторот и потреби за подобрување</p>	<p>Во овој сектор, препознаена е потребата за постепени измени и усогласувања на законодавството, а барањата што произлегуваат од <i>acquis</i> на ЕУ се дел од проектните задачи на претстојни проекти.</p> <p>Областите со најмногу предизвици од аспект на спроведување на релевантното законодавство се: управување со води и со отпад, заштита на природата, енергетика, ублажување на климатските промени и приспособување.</p> <p>Неопходно е во иднина да се преземат мерки кои ќе бидат целосно насочени кон спроведување на акции за ублажување на негативните ефекти од климатските промени во најранливите сектори, како и да се воспостави систем на мониторинг и известување за емисиите, како предуслов за воспоставување механизам за трговија со емисиите на стакленички гасови во атмосферата.</p> <p>Потребна е правна рамка за координирана акција на национално ниво во поглед на ублажувањето на климатските промени и приспособувањето кон нив. Ова вклучува законска основа за утврдување на надлежностите на институциите, нивната улога и начинот на размена на информации.</p> <p>Треба да се зајакне техничкиот, институционалниот и административниот капацитет на ова поле. Потребна е национална стратегија да го води градењето на потребниот капацитет.</p> <p>За да се одреди патот кон климатски флексибилни економија и општество, ќе се развијат посебна долгорочна стратегија за акција за климата и закон за акција за климата, со цел понатаму да се разработат стратегиските цели, конкретните цели</p>

	<p>и стратегиските мерки што ќе резултираат за климатска акција.</p> <p>Долгорочната стратегија за акција за климата ќе биде основниот национален рамковен стратегиски документ за акција за климата. Стратегијата ќе го води вградувањето на акцијата за климата (ублажување и приспособување) во релевантните секторски стратегии (пр. енергетика, земјоделство) и повеќесекторски стратегии (пр. истражување и развој). Ќе се подготви закон за акција за климата во координација на МЖСПП. Законот ќе обезбеди законска рамка за координирана акција на национално ниво за ублажување на климатските услови и приспособување на истите. Законот, исто така, ќе обезбеди законска рамка за транспонирање на приоритетните елементи на <i>acquis</i> на ЕУ за климата. Законот ќе ги утврди надлежностите на институциите и ќе служи како законска основа за дополнителни подзаконски акти потребни за спроведување на приоритетните елементи од <i>acquis</i> за климата. Спроведувањето на Стратегијата и на Законот ќе се води со помош на Национални акциски планови за климатските промени.</p>
<p>Оцена на животната средина без имплементација на Стратегијата</p>	<p>Во отсуство на Стратегијата, трендовите и законите од климатските промени ќе продолжат како резултат на:</p> <ul style="list-style-type: none">• Неусогласеност на секторските стратегии донесени во Република Македонија во однос на мерките и активностите за ублажување на стакленичките гасови и адаптација на ранливите сектори на климатските промени;• Недостаток на правно дефинирани и усогласени надлежности и одговорности, недостаток на континуитет во собирањето и мониторирањето на потребни податоци, недоволно развиена свест за причините и последиците од климатските промени и мерките за намалување и адаптација кон истите.

6 ОБЛАСТИ КОИ СЕ ОД ПОСЕБНО ЗНАЧЕЊЕ ЗА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА, ОД АСПЕКТ НА ЗАШТИТА НА ДИВИТЕ ПТИЦИ И ХАБИТАТИТЕ

Општа карактеристика на биолошката разновидност во Република Македонија е високиот степен на видова разновидност. Анализата и валоризацијата на компонентите на биолошката разновидност е направена врз основа на бројни репрезентативни таксономски групи кои вклучуваат вкупно 3,757 таксони (видови и подвидови), од кои: алги (78), габи (661), лишаи (151), растенија (1,473), инвертебрална фауна (1,172), риби (8), водоземци (11), влечуги (24), птици (129) и цицачи (50).

6.1 Систем на заштитени подрачја во Македонија

Во Република Македонија има 81 заштитено подрачје од различни категории, кои се повеќе или помалку усогласени со категоризацијата на IUCN системот.

Табела 7 Категоризација на заштитени подрачја

Македонија – нова категоризација (Закон за заштита на природата, 2004)	Соодветно на категориите од IUCN (1994)	Македонија – стара категоризација (Закон за заштита на природни реткости)*	
Ia. Строг природен резерват (СПР) – дефиницијата кореспондира на истата од категорија Ia од IUCN Ib. Подрачје на дивината (ПД) - дефиницијата кореспондира на истата од категорија Ib од IUCN.	Ia. Строг природен резерват Ib. Заштитено подрачје - дивина	Строг природен резерват (СПР)	Главен природен резерват
		Научно-истражувачки природен резерват (НИПР)	
II. Национален парк (НП) - во целосна согласност со категоријата II од IUCN.	II. Национален парк	Национален парк (НП)	
III. Споменик на природата (СП) – во целосна согласност со категоријата III од IUCN.	III. Споменик на природата	Споменик на природата (СП)	
IV. Парк на природата (ПП) – дефиницијата за парк на природата според Законот за заштита на Природата кореспондира на истата од категорија IV од IUCN само во делот кој се однесува на видови и заедници. Но, паркот на природата може да вклучува и други физички карактеристики, кои соодветствуваат многу повеќе на категорија III од IUCN.	IV. Подрачја за управување на живеалишта/видови III. Споменик на природата	Посебен природен резерват (ППР) - оваа категорија не е сосема одредена. Не е комплетно јасно дали кореспондира со дадената категорија IV, или е одделна.	
V. Заштитен предел (ЗП) - во целосна согласност со категоријата V од IUCN.	V. Заштитен предел/ Морски предел	Предел со посебни природни карактеристики (ПППК) Карактеристичен предел (КП)	Главен природен резерват
VI. Повеќенаменско подрачје (ПНП) – според Законот за заштита на природата, оваа категорија е иста како категоријата VI од IUCN, но во некои случаи може да вклучува значајни области модифицирани од човекот.	VI. Заштитено подрачје за управување со ресурсите		
		Одделни растителни и животински видови надвор од природните	

Македонија – нова категоризација (Закон за заштита на природата, 2004)	Соодветно на категориите од IUCN (1994)	Македонија – стара категоризација (Закон за заштита на природни реткости)*
		резервати (ОРЖВ) - ова може да се однесува само на индивидуални стари дрва или заедно со површината околу нив.

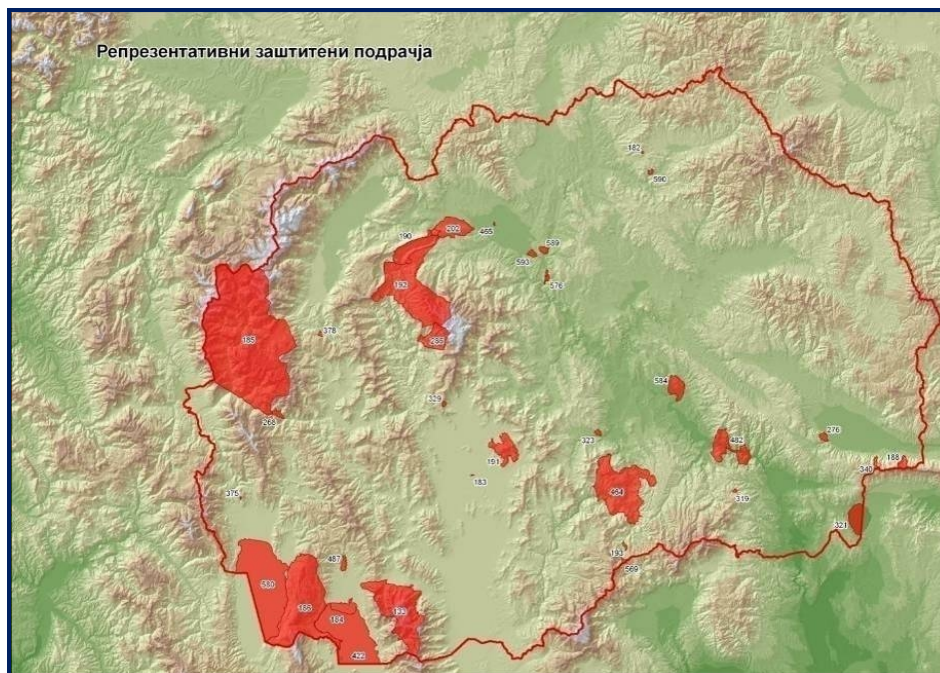
Заштитените подрачја треба да се ревалоризираат и повторно да се прогласат во согласност со Законот за заштита на природата. Табелата што следува дава преглед на постојниот статус на заштитените подрачја во Република Македонија.

Табела 8 Број на заштитени подрачја/категија на заштита-постојна состојба¹⁰

Категории заштитени подрачја	број	Опфат (ha)
Посебен природен резерват	2	470.8
Национален парк	3	115713.2
Споменик на природата	20*	85517.0
Парк на природата	7	3164.1
Повеќенаменско подрачје	2	31529.4
Вкупно	34	236394.5

Извор: МЕД Извештај, во рамките на Проект реализиран од UNDP/Министерство за животна средина и просторно планирање

* Едно од заштитените подрачја е исклучено од листата со Одлука на Парламентот на Република Македонија (Споменик на природата-Алшар)

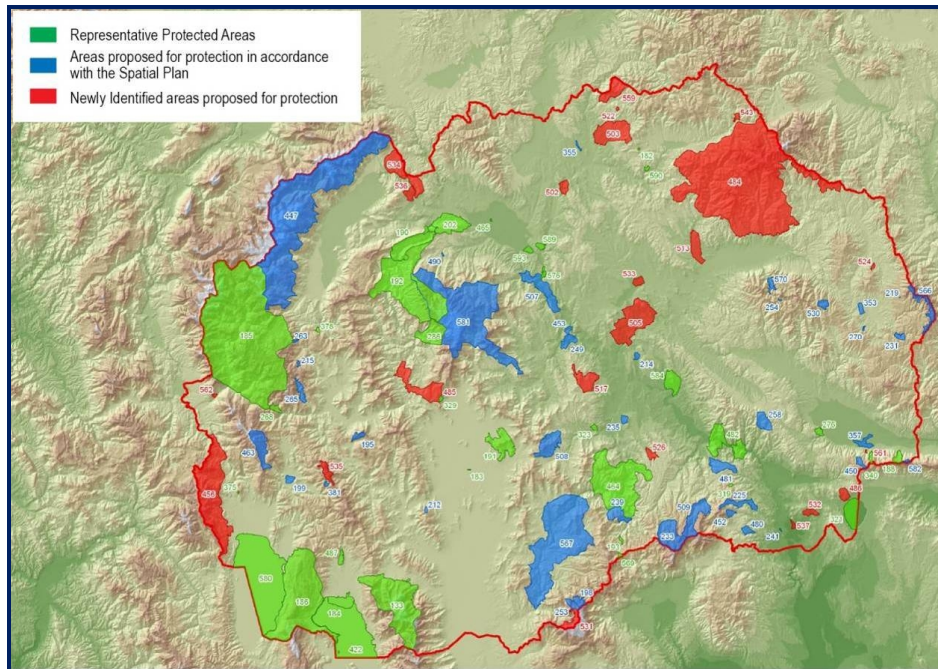

Слика 13 Мапа на репрезентативни заштитени подрачја во Република Македонија

¹⁰ GEF Проект, имплементиран од УНДП/МЖСПП „Јакнење на еколошката, институционалната стабилност на системот на заштитени подрачја во Република Македонија“(Ref. RFP 79/2009“Development of representative protected areas network” – Macedonian Ecological Society: Final report, Part I).

Очигледно е дека заштитените подрачја во Република Македонија не се рамномерно распространети. Повеќето се наоѓаат во Западна Македонија и во однос на бројноста и во однос на површината која ја зафаќаат. Исто така, тие не се поврзани, туку има големи растојанија меѓу нив. Тоа наведува на заклучокот дека заштитените подрачја во Република Македонија не можат ефикасно да послужат за ублажување на влијанијата од климатските промени, без имплементација на плановите за управување со биокоридорите.

Слика 14 Мапа на предложени репрезентативни заштитени подрачја во Република Македонија

Слика 15 Значајни растителни подрачја (IPA)

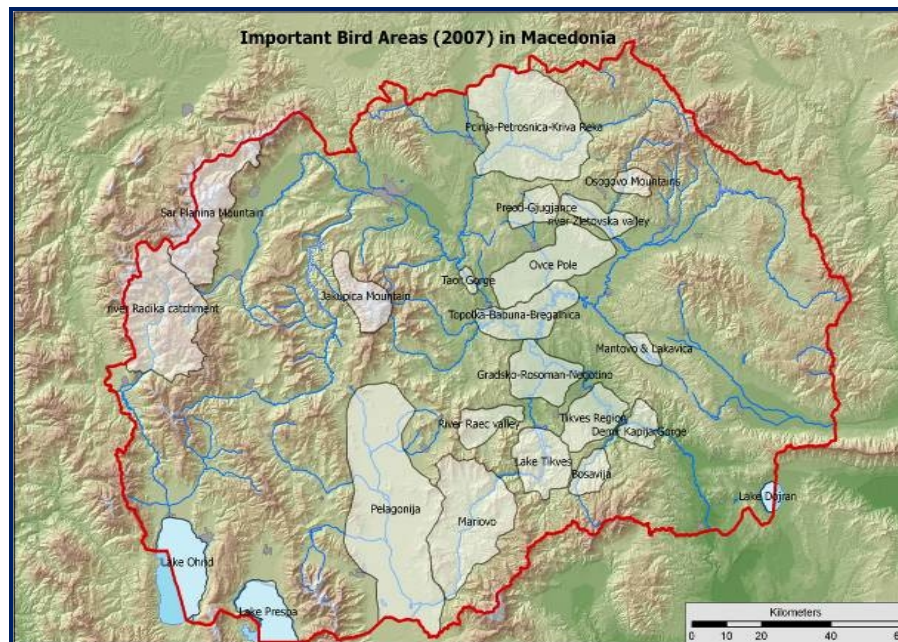

6.2 Значајни орнитолошки локалитети (ЗОЛ) (Значајни подрачја за птици)

BirdLife International ја иницираше програмата за значајни орнитолошки локалитети (ЗОЛ) на глобално ниво и ги разви и глобалните (критериуми А) и регионалните критериуми за назначување на ЗОЛ. Овој процес најнапреден беше во Европа, каде освен регионалните (критериуми В), беа развиени и одделни критериуми за земјите од Европската Унија (критериуми С). Во Европа (според Heath and Evans, 2000) како значајни орнитолошки локалитети особено се назначуваат:

- Подрачја со глобално засегнати видови и други видови кои се од интерес за зачувување на Европската Унија;
- Подрачја за птици–преселници кои се собираат во голем број;
- Подрачја за птици кои се карактеристични за мал регион;
- Подрачја на кои можат да живеат групи на видови кои се карактеристични за одреден биом.

Листата на ЗОЛ се вклучени 22 подрачја кои зафаќаат 6806,25 km² или 26,5% од територијата на Македонија. Исцртувањето на границите за предложените ЗОЛ беше направено земајќи ги предвид еколошките потреби на видовите (т.е. не само местото на гнездење, но исто така и територијата на која птиците се хранат/ловат), колку што е можно повеќе да се води грижа за идните потреби за управување со тие подрачја, или за некои подрачја (на пример, Пелагонија, Овче Поле, Пчиња-Петрошница-Крива Река) управување со видовите.

Слика 16 Значајни подрачја за птици (IBA)

6.3 Закани за биолошката разновидност

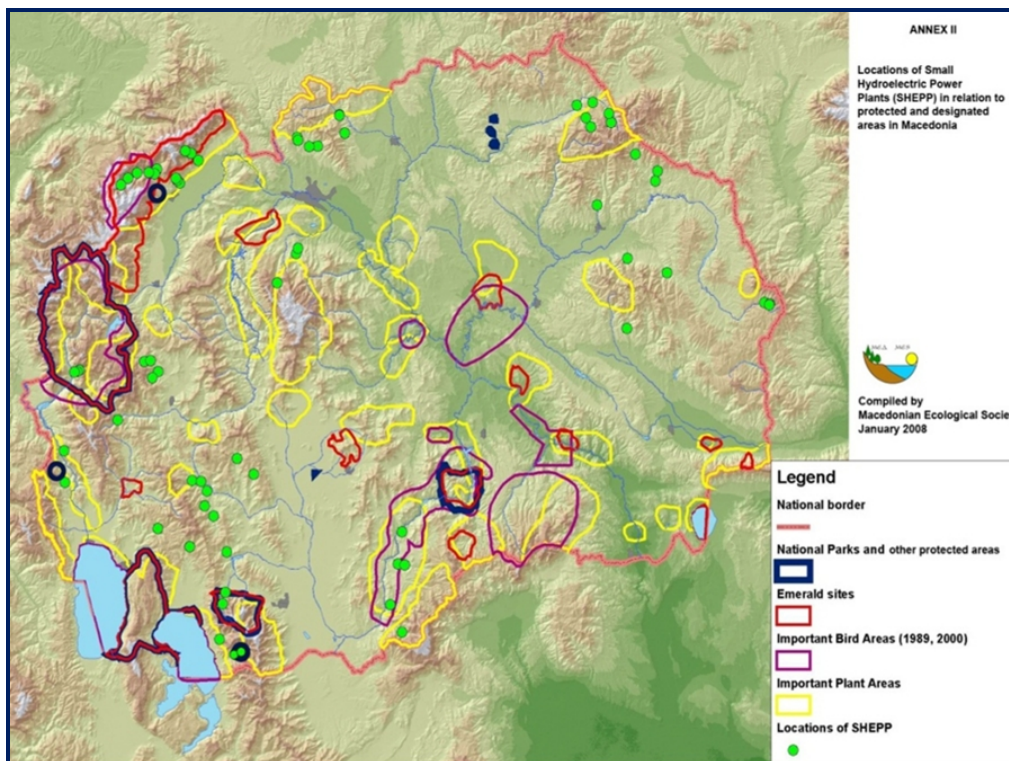
Стратешка определба на Владата на Република Македонија е производство на електрична енергија од обновливи извори на енергија (Стратегијата за развој на енергетиката, Стратегија за обновливи извори на енергија). Во делот на користење на водниот потенцијал, покрај големите хидроелектрани, предвидено е изградба на мали електрани во сливовите на реките Вардар, Струмица и Црн Дрим. Од ОИЕ, покрај постојните мали хидроелектрани, до 2016 се предвидени дополнителни 208 GWh од мали ХЕ.

Некои од планираните мали хидроелектрани се наоѓаат на територијата на националните паркови и други категории заштитени подрачја, кои се ставени на режим на заштита заради нивното

големо природно или биолошко разнообразие од значење не само за Државата, туку и пошироко и се дел од акциите за заштита, дефинирани со Националната стратегија за биолошка разновидност или пак се Емералд подрачја (идни Натура 2000 подрачја).

На следната слика се прикажани локациите предвидени за изградба на дел од малите хидроелектрани во однос на заштитените или меѓународно назначените подрачја во Република Македонија.

Слика 17 Предвидени локации за изградба на мали хидроелектрани

Биолошката разновидност постојано е изложена на влијанијата од климата и може да реагира соодветно со сопствениот капацитет за адаптација.

Во Третиот национален извештај за климатски промени се идентификувани вкупно 18 живеалишта кои можат да бидат засегнати од климатските промени, како и 58 ранливи растителни видови. Прегледот на ранливоста на растителните видови е прикажан врз основа на различните растителни појаси:

- **Низински појас:** Можни се различни влијанија-намалување на влажноста во живеалиштето, зголемување на температурата, исушување на живеалиштата, итн.
- **Планински појас:** Зголемувањето на температурите ќе доведе до пократко задржување на снежната покривка на планините, кои немаат типичен алпски појас (до 2300 метри надморска височина - Галичица, Бистра, Јабланица и други). Променетите еколошки услови во субалпските региони ќе влијаат врз видовите кои растат околу заостанатиот снег кој се топи.
- **Дојранското Езеро:** Промени може да се очекуваат во зоната со обичната трска и другата водена макрофитска вегетација.
- **Преспанско Езеро:** Загрозени растителни видови се: *Aldrovanda vesiculosa*, *Salvinia natans* и *Trapa natans*.

- **Охридско Езеро:** Загрозени растителни видови се: *Carex elata*, *Senecio paludosus*, *Ranunculus lingua*.

➤ **Ранливост**

- **Заедници и растителни видови**

Заедница на планински бор (*Pinus mugo*) на Јакупица-Моделот покажа дека може да се очекува намалување на подрачјето на распространување и придвижување кон поголема надморска височина (до 2050 година) и комплетно исчезнување (до 2100 година).

Pedicularis ferdinandii на Јакупица-Моделирањето покажа дека климатските услови во следните 50 години нема да одговараат за ова растение, дури и на највисоките делови-врвот Солунска Глава.

Stocus svijicii на Галичица-Моделирањето покажа дека по значителното намалување во подрачјето на распространување на *Stocus svijicii* во следните 50 години, за 100 години повторно може да се очекува негова експанзија.

Quercus coccifera-Промените кај распределбата на заедницата се многу интересни и спротивни на она што претходно се размислувало. Моделот предвиде дека оваа заедница ќе се премести кон планините од источна Македонија, додека експертите очекуваат ширење на заедницата кон север, долж долината на реката Вардар.

- **Животински видови**

Trechus goebli на Јакупица. Ова беше единствениот животински вид чии промени се моделираа од MaxEnt. До 2050 година може да се очекува значително намалување на подрачјето на распространување на овој вид и негово целосно исчезнување до 2100 година (идентично како *Pedicularis ferdinandii*).

Вертикални промени во распределбата на видовите може да се очекува и за редица други животински видови (пр. високопланинската полјанка, *Dinaromys bogdanovi*, сирискиот клукајдрвец *Dendrocopus syriacus*, инсектот *Paradeltoomerus paradoxus*).

За следење на хоризонталните промени во распространувањето може да се искористат поголем број видови (грчка желка-*Testudo graeca*, џитка-*Coluber najadum*, чурлин-*Burrhinus oedicnemus*, лисест глувчар-*Buteo rufinus*, таурски гуштер-*Podarcis taurica*, шарен твор-*Vormela peregusna*). Најголем дел од овие видови се поврзани со субмедитеранските шумски и грмушести заедници на ориенталните зони на *Quercus-Carpinetum* (грчка желка, џитка, лисест глувчар и шарен твор). Промените во природната вегетација и промените во составот на заедниците ќе влијаат врз распределбата и бројот на единки од овие животни. Чурлинот и таурскиот гуштер се видови од отворени (степолики) живеалишта, па идните климатски промени и променетите услови за живот може да доведат до нивна експанзија.

За следење на промените во фенологијата може да се користат различни видови:

Снежната свингалка-*Montifringilla nivalis* се очекува дека ќе го промени репродуктивен циклус (порано ќе се гнезди и пари). Промените во фенологијата на овие видови веројатно ќе одговара на траењето на снежната покривка во високите планински зони.

Селската ластовичка-*Hirundo rustica*, градската ластовичка-*Delichon urbica*, египетскиот мршојадец-*Neophron percnopterus* и штркот-*Ciconia ciconia* се видови кои лесно може да се следат од аспект на нивната миграција (пристигаат во пролет и заминуваат во есен) и промените во репродуктивната биологија (парење, гнездење, репродуктивен успех).

Видовите поврзани со низинските блата, осетливи на промена на хидролошките услови (кои значително ќе се променат заради климатските промени): калуѓерка-*Vanellus vanellus*, обичен мрморец-*Triturus vulgaris*, балканска жаба-*Rana balcanica*, ракчето-*Diacyclops pelagonicus* и голем бакарец-*Lycaena dispar*.

7 ЦЕЛИ ЗА ЗАШТИТА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА УТВРДЕНИ НА НАЦИОНАЛНО И МЕЃУНАРОДНО НИВО

Од осамостојувањето, Република Македонија е силно посветена и постојано се стреми кон стабилна политичка и економска заедница, со правен систем кој ќе и овозможи интеграција во Европската Унија и во пошироката меѓународна заедница.

Еден од најголемите предизвици за политиката на животната средина е постигнување на рамнотежа меѓу економската и социјалната димензија на развој, од една страна и заштита на животната средина од друга страна, кој предвидува зголемена употреба на економски инструменти во насока на заштита на животната средина.

Оттука, Стратегијата за секторот животна средина и климатски промени ќе даде насоки за напорите за надградување на постојниот систем за животна средина и климатски промени и подготовка за претстојните предизвици, на патот на земјата кон одржливиот развој и подготовка за процесот за европска интеграција. Концептот за одржлив развој треба да стане одредница за развојот на државата, бидејќи преку него идната заштита на животната средина ќе се гледа во поширок контекст - целите за животната средина усогласени со долгорочните национални, социјални и економски интереси. Во оваа смисла, Стратегијата го поддржа воведувањето на прашањата за животната средина во сите други стратешки документи, а последователно на тоа и вградување на заштитата на животната средина во сите други секторски политики. Чистата енергија и климатските промени се препознаваат како едни од клучните приоритети во реализирањето на концептот за одржлив развој. Воедно, стратегијата зема предвид и дека интеграцијата во ЕУ не е само усогласување на законодавството, туку и спроведување на европските стандарди и критериуми. Тоа ќе значи промени во моменталните институционални врски и вложување на човечки и финансиски ресурси кои се доволни за постигнување на поставените цели.

Основните принципи за заштита на животната средина се поставени со **Уставот на Република Македонија** („Службен весник на Република Македонија“ бр. 52/91, 1/92 (Амандман I и II); 31/98 (Амандман III); 91/01 (Амандман IV-XVIII); 84/03 (Амандман XIX); 107/05 (Амандман XX-XXX) и 3/09 (Амандман XXXI)), како највисок правен документ во земјата. Уставот пропишува дека еден од основните принципи на фундаменталните вредности е регулација и хуманизација на просторот и заштитата и унапредувањето на животната средина и природата. Исто така, една од основните слободи и човекови права е правото на чиста и здрава животна средина, но тоа е исто така, обврска на граѓаните да ја унапредуваат и заштитуваат животната средина, додека земјата е должна да обезбеди услови за остварување на ова загарантирано право на граѓаните (Член 43).

Водена од овие уставни одредби, Република Македонија поактивно аплицира за механизми за интеграција на прашањата поврзани со животната средина во сите секторски политики. Основните цели на воспоставување на функционален и ефикасен национален систем за управување со животната средина се поврзани со:

- Продолжување на процесот на приближување кон политиките на ЕУ во областа на животната средина;
- Интеграција на политиката за заштита на животната средина во другите секторски политики;
- Зајакнување на административните капацитети, потребни за ефикасно управување со заштита на животната средина;
- Обезбедување платформа за ефикасна имплементација и спроведување на барањата за заштита на животната средина преку зајакнување на капацитетите за ефикасно управување со животната средина на сите нивоа на управување и преку обезбедување на тесна соработка помеѓу надлежните органи на хоризонтално и вертикално ниво;

- Поттикнување на индустријата, давателите на услуги и другите субјекти во областа на животната средина, кон поголема одговорност за заштитата на животната средина;
- Решавање на проблемите на животната средина кои се од национално значење;
- Зголемување на степенот на исполнување на обврските, кои произлегуваат од регионалните и глобалните договори, во областа на животната средина;
- Последно, но не и најмалку важно, е зголемување на нивото на инвестиции во животната средина за постигнување на стандардите на ЕУ.

Специфични цели за заштита на животната средина се:

- Подобрување на квалитетот на животот и здравјето и зголемување на животниот стандард;
- Подобрување на квалитетот на воздухот и намалување на емисиите на стакленички гасови;
- Заштита и подобрување на квалитетот на водата и на почвата;
- Заштита и унапредување на биолошката разновидност и природното наследство;
- Заштита на карактеристиките на пределот;
- Заштита на материјалните добра;
- Заштита и унапредување на културното наследство.

Правото на чиста и здрава животна средина е предмет на значителен број правни акти, стратешки, плански и програмски документи на национално ниво, како и на меѓународните договори и политики. Преглед на дел во корелација со целите на Стратегијата, а во насока на реализација на целите за заштита на животната средина, се дадени во Поглавје 3 и Прилог 2 на овој документ.

7.1 Цели на Стратегиската оцена на животната средина

Целите на заштитата на животната средина се изразени преку целите на стратегиска оцена на животната средина. Употребата на целите за заштита на животната средина е вообичаен метод при спроведување на СОЖС, со цел да се оцени дали развојот на Стратегијата е во насока на поставените цели. Целите за заштита на животната средина беа развиени во фазата на утврдување на обемот, посебно за секоја тема од СОЖС. Целите на стратегиската оцена на животната средина се прикажани преку статусот на: населението, здравјето на човекот, биолошката разновидност, водата, воздухот, почвата, природното и културното наследство, материјалните добра и интеракцијата помеѓу нив.

Табела 9 Врска меѓу целите на СОЖС и целите на Стратегијата

СОЖС област	Цели на СОЖС	Специфични цели на СОЖС	Поврзаност на целите на СОЖС со целите и насоките на Стратегијата	Индикатори на СОЖС
Биолошка разновидност	Заштита и унапредување на биолошката разновидност	<ul style="list-style-type: none"> -Зголемување на јавната свест за вредностите на биолошката разновидност, одржливото користење и придобивките од биолошката разновидност и екосистемските услуги, -Подобрување на состојбата со биолошката разновидност преку заштита на екосистемите/ живеалиштата и видовите, -Подобрување на постојните деградирани живеалишта и нивна ревитализација, -Намалување на притисоците и заканите врз биолошката разновидност, -Интегрирање на биолошката разновидност во општите и секторските политики на државата, -Воспоставување на комплексен мониторинг на биолошката разновидност (видови, живеалишта, екосистеми, значајни подрачја). 	<ul style="list-style-type: none"> -Усогласување на националното со законодавството на ЕУ за животна средина и климатски промени, -Воспоставување на заштитени подрачја од национална, европска и меѓународна важност и нивна функционална поврзаност, -Одржување на сегашната состојба на биолошката разновидност и унапредување на статусот на биолошката разновидност преку ефективна имплементација на сите други стратегии, -Одржливо управување со шумите, нивна инвентаризација и сертификација, -Воспоставување интегриран систем за мониторинг во животната средина и информативен систем, -Поттикнување на учеството на јавноста во донесувањето одлуки во секторот за животна средина и климатски промени, -Одржливо управување со речните сливови и подобрување на квалитетот на водата. 	<ul style="list-style-type: none"> -Степен на усогласеност на националното со законодавството на ЕУ, -Трендови во интегрирање на вредностите на биолошката разновидност и екосистемските услуги во секторските и развојните политики на државата, -Подготвена програма за мониторинг на природни живеалишта и видови во Македонија и воспоставен мониторинг, -Тренд на мрежата на заштитени подрачја (број и површина на ЗП), -Број на изработени планови за управување со заштитени подрачја, -Трендови во инвентаризацијата и сертификацијата на шумите, -Достапни податоци од мониторинг на биолошката разновидност и останатите медиуми и области од животната средина, -Тренд на имплементација на мерки за адаптација кон климатските промени.
Население и здравје на луѓето	Унапредување на животните услови на населението	<ul style="list-style-type: none"> -Подобрување и заштита на здравјето на луѓето, -Подобрување на квалитетот на живот 	<ul style="list-style-type: none"> -Усогласување на националното со законодавството на ЕУ за животна средина и климатски промени, 	<ul style="list-style-type: none"> -Степен на усогласеност на националното со законодавството на ЕУ, -Број на кампањи и обуки за

		на луѓето.	<ul style="list-style-type: none">-Воспоставување интегриран систем за мониторинг во животната средина и информативен систем,-Поттикнување на учеството на јавноста во донесувањето одлуки во секторот за животна средина и климатски промени,-Воспоставување на институционални капацитети и инфраструктура за регионално управување со отпад,-Одржливо управување со речните сливови и подобрување на квалитетот на водата,-Изградба на современи системи за водоснабдување,-Подобрување на квалитетот на воздухот,-Намалување на емисии од индустриските капацитети,-Соодветно управување со хемикалиите,-Намалување на нивоата на бучава во животната средина,-Изработка на сеопфатна стратегиска и правна рамка за координирана акција за климата.	<ul style="list-style-type: none">подигнување на јавната свест за следење на состојбата во животната средина и учество во донесување одлуки,-Тренд на општествена одговорност,-Достапни податоци од мониторинг за сите медиуми и области во животната средина,-Трендови на загадување во медиумите од животната средина,-Број на изградени системи за третман на отпадни води, отпад и емисии во воздух,-Тренд на емисии на стакленички гасови,-Број на издадени А и Б ИСКЗ дозволи,-Број на изработени планови и програми за заштита на водите, воздухот, биолошката разновидност, за управување со отпад, бучава, хемикалии,-Тренд на меѓусекторска соработка за прашања од различни секторски области,-Тренд на зајакнати институционални капацитети на државно и локално ниво,-Стапка на вработеност и животен стандард,-Стапка на заболувања.
Вода	Заштита и унапредување на состојбата со водите	<ul style="list-style-type: none">-Достапност до доволно количество квалитетна вода,-Одржливо управување и користење на водните ресурси,-Заштита, зачувување и подобрување на состојбата на крајбрежното	<ul style="list-style-type: none">-Усогласување на националното со законодавството на ЕУ,-Одржливо управување со речните сливови и подобрување на квалитетот на водата,-Заштита и подготвеност за	<ul style="list-style-type: none">-Степен на усогласеност на националното со законодавството на ЕУ,-Број на изработени планови за управување со речните сливови,-Број на изградени системи за водоснабдување и третман на отпадни

		<p>земјиште, водните екосистеми и на екосистемите зависни од вода и заштита на здравјето на луѓето,</p> <p>-Намалување на штетните испуштања и постепено елиминирање на емисиите на опасни материи и супстанции во водите.</p>	<p>постапување со поплави,</p> <p>-Изградба на системи за собирање и третман на отпадни води,</p> <p>-Изградба на современи системи за водоснабдување,</p> <p>-Воспоставување интегриран систем за мониторинг во животната средина и информативен систем,</p> <p>-Воспоставување на институционални капацитети и инфраструктура за регионално управување со отпад, спроведување на мерки за другите типови отпад, затворање депонии и решавање на проблемот со историското загадување,</p> <p>-Намалување на емисиите од индустриските капацитети,</p> <p>-Соодветно управување со хемикалиите,</p> <p>-Изработка на сеопфатна стратегиска и правна рамка за координирана акција за климата.</p>	<p>води,</p> <p>-Број на системи за заштита од поплави и тренд на поплави,</p> <p>-Достапни податоци од мониторинг на површински и подземни води,</p> <p>-Тренд на одржани водни живеалишта,</p> <p>-Тренд на загадување во медиумите од животната средина,</p> <p>-Број на затворени и ревитализирани депонии,</p> <p>-Број на издадени А и Б ИСКЗ дозволи,</p> <p>-Тренд во употребата на хемикалии,</p> <p>-Тренд на имплементација на мерки за адаптација кон климатските промени.</p>
Почва	<p>Заштита и подобрување на квалитетот на почвата</p>	<p>-Заштита на почвата од деградација и губење на нејзината плодност;</p> <p>-Заштита на геоморфолошките вредности на почвата;</p> <p>-Заштита од загадување.</p>	<p>-Усогласување на националното со законодавството на ЕУ,</p> <p>-Одржливо управување со шумите,</p> <p>-Воспоставување на институционални капацитети и инфраструктура за регионално управување со отпад и решавање на проблемот со историското загадување,</p> <p>-Одржливо управување со речните сливови и подобрување на квалитетот на водата,</p>	<p>-Степен на усогласеност на националното со законодавството на ЕУ, во делот на управување со почвите,</p> <p>-Трендови на ерозивни појави,</p> <p>-Број на изработени планови за управување со речните сливови,</p> <p>-Број на изградени системи за третман на отпадни води,</p> <p>-Број на системи за заштита од поплави и тренд на поплави,</p>

			<ul style="list-style-type: none">-Намалување на емисиите од индустриските капацитети,-Соодветно управување со хемикалиите,-Изработка на сеопфатна стратегиска и правна рамка за координирана акција за климата.	<ul style="list-style-type: none">-Број на изградени системи за третман на отпад и емисии во воздух,-Број на затворени и ревитализирани депонии,-Број на издадени А и Б ИСКЗ дозволи,-Тренд на имплементација на мерки за адаптација кон климатските промени.
Воздух и клима	Подобрување на квалитетот на воздухот и намалување на емисиите на стакленички гасови	<ul style="list-style-type: none">-Одржување и подобрување на квалитетот на воздухот,-Ограничување на загадувањето на воздухот до нивоа кои не ги загрозуваат природните системи,-Ограничување на емисиите на воздух во согласност со стандардите за квалитет на воздухот,-Намалување на емисиите на стакленички гасови во сите сектори;-Намалување на причините и последиците од климатските промени.	<ul style="list-style-type: none">-Усогласување на националното со законодавството на ЕУ,-Подобрување на квалитетот на воздухот,-Намалување на емисиите од индустриските капацитети,-Одржливо управување со шумите,-Воспоставување на институционални капацитети и инфраструктура за регионално управување со отпад,-Одржливо управување со речните сливови и подобрување на квалитетот на водата,-Соодветно управување со хемикалиите,-Изработка на сеопфатна стратегиска и правна рамка за координирана акција за климата.-Воспоставување интегриран систем за мониторинг во животната средина и информативен систем,-Поттикнување на учеството на јавноста во донесувањето одлуки во секторот за животна средина и климатски промени.	<ul style="list-style-type: none">-Степен на усогласеност на националното со законодавството на ЕУ за заштита и квалитет на воздухот,-Достапни податоци од мониторинг на воздухот и инвентарот на стакленички гасови,-Изработени планови и програми за заштита на воздухот и редуција на емисиите,-Број на изградени системи за третман на отпад и емисии во воздух,-Тренд на емисии на стакленички гасови,-Број на издадени А и Б ИСКЗ дозволи,-Тренд на употребата на хемикалии,-Тренд на ублажување на последиците од климатските промени.

Материјални добра	Заштита на материјалните добра	<ul style="list-style-type: none">-Изградба, заштита и подобрување или санација на системите за водоснабдување, третман на отпадни води,-Одржливо управување со отпадот (користење на природните ресурси и материјални добра),-Подобрување и ефикасно користење на постојната инфраструктура.	<ul style="list-style-type: none">-Изградба на системи за собирање и третман на отпадни води,-Изградба на современи системи за водоснабдување,-Изградба на инфраструктура за регионално управување со комунален отпад и спроведување на мерки за другите типови отпад.	<ul style="list-style-type: none">-Број на системи за заштита од поплави и тренд на поплави,-Број на изградени системи за водоснабдување и третман на отпадни води,-Тренд на загадување во медиумите од животната средина,-Тренд на одржливо искористување на природните ресурси,-Тренд на изградена инфраструктура и имплементирани мерки за заштита на животната средина и ублажување на климатските промени,-Број на издадени А и Б ИСКЗ дозволи.
Културно наследство	Заштита и унапредување на културното наследство	<ul style="list-style-type: none">-Зачувување и подобрување на историските градби, археолошки наоѓалишта и други важни културни локалитети.	<ul style="list-style-type: none">-Во Стратегијата не се предвидени директни активности за заштита и унапредување на културното наследство.Со имплементација на мерките за подобрување на состојбата со воздухот, водите и отпадот ублажувањето на ефектите од климатските промени ќе се постигне заштита на културното наследство, кое е ранливо на ефектите од климатските промени.	<ul style="list-style-type: none">-Тренд на имплементација на мерки за ублажување на климатските промени.

8 ВЕРОЈАТНИ ЗНАЧАЈНИ ВЛИЈАНИЈА ВРЗ ЖИВОТНАТА СРЕДИНА И МЕРКИ ЗА НАМАЛУВАЊЕ

Потенцијалните влијанија врз животната средина и социјалните аспекти кои може да бидат предизвикани со имплементација на Стратегијата за секторот животна средина и климатски промени ќе потекнуваат од имплементација на активностите од акциониот план, со кои се предвидува постигнување на целите за заштита на животната средина и ублажување на климатските промени.

Влијанијата може да се разгледуваат од аспект на негативни влијанија и од аспект на идни придобивки, односно позитивни влијанија.

Извештајот за стратегиска оцена на животната средина ги зема предвид влијанијата врз сите медиуми и области на животната средина и социо-економските придобивки, но од генерален аспект.

Евидентно е дека имплементацијата на планските активности ќе придонесе за подобрување на состојбата со животната средина и климатските промени. Треба да се истакне дека голем број од нив имаат индикативен карактер и даваат насоки за дополнителни истражувања и развивање мерки, кои треба дополнително да се разработат на ниво на специфични стратегии, планови, програми и проекти. Дел од нив имаат и регулаторен карактер, пред се заради динамиката на релевантните случувања на национално и меѓународно ниво, како и големата несигурност поврзана со процесот на приближувањето националното до законодавството на ЕУ.

За дел од планираните активности, дополнително ќе се води постапка за подетална оцена на влијанијата врз животната средина во извештаите за стратегиска оцена на ниво на специфична планска документација или на ниво на проект низ студиите за оцена на влијанијата врз животната средина или елаборатите за заштита на животната средина за секој проект/објект поединечно, како и преку дозволите за интегрирано спречување и контрола на загадувањата.

Влијанијата врз специфичните медиуми и области од животната средина, климатските промени и социо-економските аспекти поврзани со нив, ќе бидат елиминирани или подобрени, доколку при имплементација на Стратегијата и предложените активности од кои дополнително ќе произлезат конкретни проекти, бидат земени предвид мерките дефинирани во Извештајот за Стратегиска оцена на животната средина, како и мерките кои ќе бидат дадени во поединечните извештаи за СОЖС на ниво на специфична планска документација.

Влијанијата врз медиуми од животната средина и социо-економските аспекти кои ќе произлезат со имплементација на активностите за исполнување на целите за заштита на животната средина и климатските промени и мерките за намалување на влијанијата се прикажани во следните табели.

8.1 Влијанија предизвикани од имплементација на Стратегијата и мерки за намалување

СЕКТОР ХОРИЗОНТАЛНО ЗАКОНОДАВСТВО								
Главна цел	Да се обезбеди пристап до поголем број податоци од областа на животната средина за сите засегнати страни, вклучувајќи ја и јавноста, со што ќе се поттикне учеството на јавноста во донесувањето одлуки во секторот за животна средина и климатски промени.							
Конкретни цели	<ul style="list-style-type: none"> Целосна усогласеност на законодавството, со приоритет на Директивата за штети во животната средина, Воспоставен ефикасен систем на просторни податоци преку GEOPORTAL (Директивата INSPIRE), Добро развиен Информативен систем за животна средина, кој овозможува лесна размена и пристап до информации за животната средина, Ефективен систем на спроведување на законодавството, преку ефикасен инспекциски надзор и судска постапка, Воспоставен интегриран систем за мониторинг во животната средина. 							
Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти								
Население	Здравје на население	Биолошка разновидност	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
+/-	+	+	+	+	+	+	+	+
Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	<p>За постигнување на горенаведените цели, во Акциониот план од Стратегијата предвидена е Мерка 1.1 од групата 1-Техничка помош (2014-2020)-Поддршка во процесот на пристапување кон ЕУ во областа животна средина. Оваа мерка опфаќа активности за изработка на плански документи кои ќе дадат долгорочна рамка за планирање на инвестициите во животната средина, нивното управување и воспоставување на административна структура подготвена да ги води преговорите и да ги преземе обврските од членство во ЕУ.</p> <p>За постигнување на целите, предвидени се активности како: усогласување на законодавството во животната средина, идентификување и изработка на посебни планови за имплементација на директивите за кои ќе се бараат транзициони периоди со проектна низа, проценка на трошоците и утврдување на финансиските инструменти за имплементација на директивите (директива за урбани отпадни води, вода за пиење, за депонии, индустриски емисии, испарливи органски соединенија и инфраструктура за просторни информации), изработка на стратегијата за инвестиции и финансирање во животната средина која ќе ги сумира сите резултати од посебните планови за имплементација на директивите, управување со проекти-зајакнување на административниот систем, воспоставување процедури за планирање на проекти, подготвување и спроведување на проекти, зајакнување на капацитетите за управување со фондовите, изработка на план за развој на институционалните капацитети за управување со животната средина и поддршка на политики.</p> <p>Исто така, во акциониот план предвидена е Мерка 1.5 од групата 1-Техничка помош (2014-2020)-Преземање мерки и активности за зајакнување на капацитетите за управување со информативните и мониторинг системи и пристап до информации. Оваа мерка опфаќа активности во насока на подобрување на состојбата со собирање и размена на информации од областа на животната средина, како и пристап до информации и зајакнување на капацитетите за користење на овие информации во процесот на донесување одлуки. За постигнување на целите, оваа мерка предвидува активности како изработка и/или надградување на програмите за мониторинг во</p>							

	<p>приоритетни области на животната средина во согласност со барањата на ЕУ, надградување на информативниот систем за животна средина за сите медиуми во животната средина и воспоставување на ефикасен систем на просторни податоци преку GEOPORTAL.</p> <p>Усогласувањето на хоризонталното законодавство ќе допринесе за целосно воспоставување на механизми за одговорност за штети во животната средина. Транспонирањето на директивите ќе воведо нови кривични дела во националното законодавство, ќе го покрене прашањето за историското загадување, што е обврска на Владата на Република Македонија и ќе ја утврди одговорноста на постојните оператори. Исто така, ќе допринесе за воспоставување инфраструктура за пласирање на просторни информации и мониторинг во животната средина, односно надоградување на програмата за мониторинг, обезбедување ефикасен информативен систем за координација на националната база на податоци за состојбата во животната средина. Истовремено, усогласувањето на хоризонталното законодавство ќе наметне зајакнување на административните капацитети на централно и локално ниво за спроведување пакетот директиви, особено во однос на инспекцискиот надзор, водење проекти и водење на процедурите кои произлегуваат од Директивата за ОВЖС. Овој пакет директиви ќе овозможи добивање на податоци за животната средина, правејќи ги достапни за јавноста и вклучување на јавноста во процесот на донесување одлуки.</p> <p>Со имплементација на споменатите активности ќе се постигне значително подобрување на состојбата во сите медиуми и области од животната средина, како и здравјето и благосостојбата на населението.</p> <p>Реализацијата на овие активности ќе отвори можности за вработување и подобрување на социјалниот статус на населението.</p> <p>Меѓутоа, имплементацијата на овие активности може негативно да влијаат врз бизнис секторот изразено преку зголемени давачки и трошоци кои може да ги наметне новата или изменетата законска легислатива. Измените во правната рамка ќе наметнат интервенции во секторските политики кои може да предизвикаат промени во постојните стратешки плански документи кои може пак негативно да се одразат врз економскиот развој на државата.</p>
Мерки за намалување на влијанијата	<ul style="list-style-type: none">• Зајакнување на меѓусекторска соработка и усогласување на правната рамка и стратешките определби меѓу секторите,• Активно вклучување на сите заинтересирани страни во постапката на изработка на правните акти и стратешките и плански документи,• Воспоставување на ефективна институционална и организациона поставеност на државно и локално ниво за имплементација на предвидените активности,• Зајакнување на институционалните и техничките капацитети за ефикасно воспоставување на мониторинг на површински и подземни води, биолошка разновидност, бучава и воздух,• Зајакнување на институционалните капацитети за инспекциски надзор и извршување на национално и локално ниво, управување со податоци и известување,• Подигнување на јавната свест за учество на јавноста во донесување одлуки во областа на животната средина, како и начинот за пристап до информации за животната средина,• Подигнување на јавната свест за одлуките кои треба да се донесат во однос на целосно усогласување на националната со ЕУ легислативата и нејзина примена, особено на онаа која се однесува на штети во животната средина.

СЕКТОР ОТПАД								
Главна цел	Воспоставување на институционален капацитет и соодветна инфраструктура за управување со регионален комунален отпад и спроведување на мерки за другите типови отпад.							
Конкретни цели	<ul style="list-style-type: none"> • Целосна усогласеност на законодавството, • Воспоставување регионални центри за управување со отпад во сите региони преку донесување и спроведување на регионални планови за управување со отпад, • Донесување планови за управување со посебните текови отпад и реализирање на утврдените мерки, • Утврдување листа на инфраструктурни проекти, во кои се содржани добро планирани мерки за изградба на нови и затворање на неусогласени депонии, како и за изградба на инфраструктура за собирање, селектирање и рециклирање на отпадот во регионалните системи за управување со отпад и намалување на биоразградливиот отпад, • Воспоставување систем на управување со опасен отпад. 							
Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти								
Население	Здравје на население	Биолошка разновидност	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
+/-	+	+	+	+	+	+	+	+
Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	<p>За постигнување на овие цели, во Акциониот план од Стратегијата предвидена е Мерка 1.3 од групата 1-Техничка помош (2014-2020)-Преземање на мерки и активности во областите каде е потребно значителна промена во постапувањето, односно спроведувањето на законодавството. Оваа мерка вклучува активности кои имаат за цел да го подобрат спроведувањето на законодавството во приоритетните области. Секторот отпад е вклучен и во групата 2-Инвестиции во животната средина (2014-2020-Мерки за поддршка и спроведување на директни инвестиции во животната средина, кои најмногу ќе бидат фокусирани во областите за управување со води и отпад за приоритетни проекти, утврдени врз основа на критериуми за оценка на приоритетноста. Исто така, во оваа група се предвидени активности за отстранување на историското загадување во Република Македонија, односно отстранување на историското загадување од депонирањето на НСН-изомери и жива во Охис.</p> <p>За постигнување на целите за заштита на животната средина од секторот отпад, предвидени се активности кои вклучуваат транспонирање на Рамковната директива за отпад, ревидирање на националните плански документи, изработка на регионални планови за управување со отпад и планови за постапување со посебни видови отпад, физибилити студии и техничка документација за инфраструктурни проекти за управување со отпад, воспоставување на интегриран систем за управување со отпад, како и подготовка на план за депонии кои треба да бидат затворени и отстранување на историските загадувања.</p> <p>Имплементацијата на овие мерки ќе допринесе за воспоставување модерен интегриран систем за управување со отпад кој ќе се темели на принципите за хиерархија на управување со отпадот, утврдена со Рамковната директива за отпад и општите начела за заштита на животната средина, со што ќе се постигне заштита и подобрување на медиумите и областите од животната средина. Со затворањето на</p>							

	<p>нерегулираните депонии, отстранувањето на историското загадување и воведувањето системи за управување со опасен отпад, ќе се решат и надминат долгогодишните проблеми со загадувањето, ризиците и заканите врз медиумите од животната средина и здравјето на населението. Со воспоставување на интегриран систем за управување со отпад ќе се постигне одржливо управување со отпадот, односно повторно искористување на корисните вредности на отпадот преку рециклирање и преработка, намалување на суровините и енергенсите, намалување на површините за отстранување на отпадот и сл. Интегрираното управување со отпад ќе допринесе за намалување на стакленичките гасови од овој сектор и ублажувањето на климатските промени, што позитивно ќе влијае врз сите медиуми и области од животната средина, идентификувани како ранливи на климатските промени.</p> <p>Имплементацијата на инфраструктурните проекти за управување со отпад може да предизвика негативни влијанија врз медиумите и областите од животната средина на локално ниво и интензитетот на истите ќе зависи од изборот на локација, чувствителните рецептори, оперирањето и одржувањето на капацитетите и развојните активности во областите каде истите ќе се градат. Овие влијанија подетално ќе се разгледуваат на ниво на конкретна планска/проектна документација во извештаите за СОЖС и студиите за ОВЖС.</p> <p>Имплементацијата на активностите ќе допринесе за директни позитивни социо-економски влијанија кај населението, односно ќе допринесе за отворање можности за вработување, заработка, подобрување на социјалниот статус и добросостојбата.</p> <p>Но, реализацијата на дел од активностите може да предизвика и негативни влијанија од економски аспект, изразени преку дополнителни финансиски оптоварувања за населението, изразени преку зголемени давачки, односно такса која ќе ја наметне регионалниот систем за управување со отпад, како и останатите системи за управување со разни фракции отпад.</p> <p>Исто така, овие активности може негативно да влијаат врз бизнис секторот, изразени преку зголемени давачки за подготовка на документација и управување со отпад, кои може да ги наметне изменетата законска регулатива.</p>
Мерки за намалување на влијанијата	<ul style="list-style-type: none">• Креирање правни и институционални капацитети за имплементација на предвидените активности,• Зајакнување на човечките ресурси и капацитети во јавниот и приватниот сектор за интегрирано управување со отпадот,• Подигнување на јавната свест за придобивките од воведување и целосно спроведување на интегриран систем за управување со отпад на национално, регионално и локално ниво,• Воведување на модерен систем за управување со отпад, со примена на ефикасни и исплатливи техники за третман на отпадот, прифатлив од сите заинтересирани страни на национално, регионално и локално ниво,• Изборот на локации за поставување инфраструктурни капацитети за управување со отпад да се темели на детални испитувања и анализи со цел да се избегнат негативните влијанија врз чувствителните медиуми и области од животната средина и здравјето на населението,• Активно вклучување на сите заинтересирани страни во процесот на донесување одлуки и прифаќање на предвидените решенија за управување со разни фракции отпад.• Имплементација на процедурите за СОЖС и ОВЖС на ниво на конкретна планска/проектна документација,• Зајакнување на институционалните капацитети на Управата за животна средина и инспекциските служби (на централно и локално ниво).

СЕКТОР ВОДИ								
Главна цел	Воспоставување на управување со речни сливови и подобрување на состојбата на животната средина и зачувување на човековото здравје преку подобрување на квалитетот на водата.							
Конкретни цели	<ul style="list-style-type: none"> • Завршување на транспонирањето на европското во домашното законодавство, • Завршување на ПУРС, што подразбира и идентификување на програми и мерки, • Воспоставување на сеопфатен мониторинг систем на водите усогласен со барањата на Рамковната директива за води, • Воспоставување на систем за процена, заштита и подготвеност за постапување со поплави и изработка на Планови за управување со ризик од поплави, • Зголемување на степенот на инвестиции во однос на бруто домашниот приход преку изградба на системи за собирање и третман на отпадни води, • Обезбедување на здрава вода за пиење за населението, преку изградба на современи системи за водоснабдување (реконструкција на постојните) и воспоставени механизми за спроведување на начелото „загадувачот плаќа“. 							
Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти								
Население	Здравје на население	Биолошка разновидност	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
+/-	+	+	+	+	+	+	+	+
Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	<p>За постигнување на овие цели, во Акциониот план од Стратегијата предвидена е Мерка 1.2 од групата 1-Техничка помош (2014-2020)-Имплементација на законодавството во областите каде се потребни значителни промени во апроксимацијата. Оваа мерка опфаќа активности кои имаат за цел да го забрзаат процесот на транспозиција и имплементација на европското во националното законодавство, особено во областите каде поставување на транзициони периоди не се можни или се многу ограничени, како и да го подржат спроведувањето на законодавството во оние области каде е потребно да се направат значителни промени во постапувањето. Исто така, секторот води е вклучен и во групата 2-Инвестиции во животната средина (2014-2020)-Мерки за поддршка и спроведување на директни инвестиции во животната средина кои најмногу ќе бидат фокусирани во областите на управување со води и отпад за приоритетни проекти, утврдени врз основа на критериуми за оцена на приоритетноста.</p> <p>За постигнување на целите за заштита на водите, предвидени се активности кои вклучуваат изработка на планови за управување со речните сливови, изработка на планови за управување со ризик од поплави во согласност со ЕУ директивите за води и проценка и управување со ризик од поплави, зајакнување на административните капацитети за управување со водите преку телата за управување со речните сливови, физибилити студии и техничка документација за инфраструктурни проекти, односно изградба на системи за третман на урбани отпадни води и системи за водоснабдување.</p> <p>Изработката на плановите за управување со речните сливови и плановите за заштита од поплави со мерки за имплементација и изградбата на пречистителните станици за третман на урбани отпадни води и системи за водоснабдување ќе допринесат за</p>							

	<p>имплементација на барањата од Рамковната директива за води, Директивата за вода за пиење и Директивата за урбани отпадни води со што ќе се постигне заштита на површинските и подземните води, ќе се постигне „добар статус“ на водите, ќе се воспостави мониторинг, ќе се постигнат граничните вредности на емисии и стандардите за квалитет на водите, управување со квалитетот и квантитетот на водите, ќе се избегнат ризиците од поплави, ќе се постигне економско вреднување на водните ресурси и пред се ќе се обезбеди квалитетна и здрава вода за пиење. Со имплементација на овие мерки индиректно ќе се подобри здравјето на населението, состојбата со почвите, биолошката разновидност, квалитетот на воздухот и ублажување на климатските промени.</p> <p>Спроведувањето на инфраструктурните проекти, заради имплементација на планираните цели и мерки, може да предизвикаат негативни влијанија врз медиумите и областите од животната средина на локално ниво и интензитетот на истите ќе зависи од изборот на локацијата за нивно поставување, чувствителните рецептори, оперирањето и одржувањето на капацитетите и развојните активности во областите каде истите ќе се градат. Овие влијанија подетално ќе се разгледуваат на ниво на конкретна планска/проектна документација во извештаите за СОЖС и во документите за ОВЖС, студии/елаборати.</p> <p>Имплементацијата на активностите ќе допринесе за директни позитивни социо-економски влијанија кај населението, односно ќе допринесе за отворање можности за вработување, заработка, подобрување на социјалниот статус и добросостојбата. Но, реализацијата на активностите може да предизвика и негативни влијанија од економски аспект, изразени преку дополнителни финансиски издатоци кај населението, изразени преку зголемени давачки во вид на такси/надоместоци за користење на водите и третман на урбаните отпадни води и сл. Исто така плановите за управување со речните сливови може да предизвикаат преиспитување или укинување на одредени концесии, забрана за вршење дејности и сл. на локации кои во планот се оценети како чувствителни и сл.</p>
Мерки за намалување на влијанијата	<ul style="list-style-type: none">• Подигнување на јавната свест за вредноста на водните ресурси и придобивките од одржливо искористување,• Воспоставување на ефективна институционална и организациона поставеност за управување со водните ресурси,• Интегриран процес на планирање, транспарентен процес на анализа и одлучување, работење во партнерство со други регулаторни тела, поттикнување активност и рано вклучување на поголем број на засегнати страни,• Примена на ефикасни и исплатливи технологии за третман на отпадните води,• Избраните системи за третман на отпадните води да бидат прифатливи од сите заинтересирани страни и истите да ги вклучат во институционалните, правните и финансиските рамки на национално, регионално и локално ниво.• Изборот на локации за поставување на системите за водоснабдување и третман на отпадни води да се темели на детални испитувања и анализи со цел да се избегнат негативните влијанија врз чувствителните медиуми и области од животната средина и здравјето на населението,• Активно вклучување на сите заинтересирани страни во процесот на донесување одлуки и прифаќање на предвидените решенија за водоснабдување и третман на отпадните води,• Имплементација на процедурите за СОЖС и ОВЖС на ниво на конкретна планска/проектна документација.• Зајакнување на институционалните, технички и финансиски капацитети за мониторинг и спроведување на инспекциски надзор.

СЕКТОР ВОЗДУХ								
Главна цел	Да се подобри квалитетот на воздухот во Република Македонија со цел да се подобри здравјето на сите граѓани.							
Конкретни цели	<ul style="list-style-type: none"> Ефективен и функционален систем на мониторинг на загадувачките супстанции во воздухот и информативен систем за управување со податоците за воздух, Спроведување на мерките дефинирани во планските документи, со цел постигнување на граничните вредности за квалитет на воздухот, Зајакнување на административните капацитети, поради потребата од интегриран пристап за справувањето со предизвиците за квалитет на воздухот, Континуирани активности за подигнување на јавната свест за улогата на квалитетот на воздухот во социо-економските домени и човековата благосостојба, Намалување на емисиите на загадувачките супстанции во воздух, во согласност со проекциите наведени во Националната програма за постепена редукција на загадувачките супстанции во воздухот, Целосна усогласеност на законодавството и постигнување на стандардите за постапување со бензин на терминалите, бензинските станици и подвижните терминали. 							
Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти								
Население	Здравје на население	Биолошка разновидност	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
+/-	+	+	+	+	+	+	+	+
Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	<p>За постигнување на овие цели, во Акциониот план од Стратегијата предвидена е Мерка 1.4 од групата 1-Техничка помош (2014-2020)-Преземање мерки и активности за транспозиција и имплементација во други области (2015-2020), која опфаќа активности што имаат за цел да го подобрат спроведувањето на законодавството во другите области од животната средина.</p> <p>За постигнување на целите за заштита на воздухот, предвидени се активности кои вклучуваат изработка на Национален план за заштита на воздухот и ревидирање на Националната програма за постепена редукција на емисиите.</p> <p>Изработката на горенаведените планови ќе претставува основа за преземање акции за заштита на квалитетот на воздухот во даден временски период и исполнување на барањата од директивите за квалитет на горивата, моторите на возилата, испарливите органски соединенија, емисиите од индустријата, како и редукција на емисиите кои не се дел од овие директиви. Мерките и активностите кои ќе произлезат од овие планови ќе бидат во тесна корелација со планските документи од областа на енергетиката, економијата, индустријата, останатите сектори во животната средина, климатските промени и сл.</p> <p>Активностите кои ќе произлезат од планските документи за заштита на воздухот и намалување на емисиите, ќе допринесат за подобрување на состојбата со квалитетот на воздухот, ублажување на климатските промени, подобрување на квалитетот на почвите и водите, биолошката разновидност, како и подобрување на здравјето на населението и квалитетот на живот.</p>							

	<p>Барањата на директивите преточени во конкретни мерки ќе значат преземање мерки за намалување на емисиите кои потекнуваат од употребата на ниско квалитетни горива, употреба на стари возила, технолошки процеси, односно контрола, управување и намалување на емисиите од индустриските и останатите сектори, кои моментално претставуваат закана за квалитетот на животната средина и здравјето на населението, а исто така истите се сметаат за главни извори на стакленички гасови кои влијаат врз климатските промени.</p> <p>Исполнувањето на барањата од директивите кои ќе се дефинираат во Планот и Програмата ќе значи преземање мерки за подобрување на индустриските процеси, примена на најдобри достапни практики и мерки за почисто производство, намалување на потрошувачката на сировини, енергенси и генерирање на помали количини на отпад што е главен предуслов за одржлив развој во сите сектори, како и производство на високо квалитетни производи што ќе гарантира подобар пласман на пазарот.</p> <p>Врз основа на горенаведеното може да се заклучи дека сите идни активности кои ќе водат кон подобрување на квалитетот на воздухот, ќе допринесат за подобрување на здравствената состојба на населението и намалување на заболувањата и зголемување на животниот век на населението.</p> <p>Имплементацијата на активностите ќе допринесе за отворање можности за вработување, заработка, подобрување на социјалниот статус и добросостојбата.</p> <p>Мерките и активностите со кои ќе се постигнат барањата од директивите, значи инвестиција која мора да биде поддржана од државниот буџет доколку не се обезбеди странска финансиска помош, а исто така може да предизвикаат негативни влијанија од економски аспект кај граѓаните, бизнис секторот, како резултат на:</p> <ul style="list-style-type: none">• Финансиски издатоци за постигнување на барањата на директивите преку директни инвестирања во опрема, материјали, кадар, изработка на проекти и документација и сл.,• Затворање на фабрики, технолошки процеси, кои нема да ги исполнат барањата од ИСКЗ дозволите за квалитет на воздух, во дадениот рок или нема да ги задоволат зададените емисиони прагови,• Производството на високо квалитетни горива што може да предизвика зголемување на цената на горивата што ќе има негативни финансиски импликации кај граѓаните и бизнис секторот,• Имплементацијата на директивите за контрола на моторите кај возилата што ќе значи замена на старите возила со нови или ставање на истите надвор од употреба што ќе има негативни финансиски импликации кај граѓаните и бизнис секторот, <p>Зголемувањето на финансиските трошоци може да доведе до затворање на капацитети, намалување на производниот капацитет, намалување на бројот на работници, намален животен стандард кај граѓаните и сл.</p>
Мерки за намалување на влијанијата	<ul style="list-style-type: none">• Имплементација на барањата од директивите за квалитет на горивата, возилата (патен и непатен сообраќај), испарливи органски соединенија ИОС, како и директивите за емисии од индустријата преку конкретни активности,• Воспоставување на ефективна институционална и организациона рамка за заштита на воздухот,• Комплетирање на мониторинг мрежата на територијата на Република Македонија и мерење на поголем број релевантни параметри, односно континуирано мерење на тешки метали и органски супстанции,• Идентификување на жешки точки (hot spots) во животната средина и подготовка на планови за квалитет на воздухот или

	<p>краткорочни акциски планови за подобрување на квалитетот на воздухот во зони каде што не се исполнети стандардите за квалитет на воздухот,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Креирање база на податоци за состојбите на квалитетот на воздухот на територијата на Република Македонија, • Зајакнување на капацитетите за употреба на дисперзионо моделирање и подготовка на емисионен инвентар, • Зајакнување на капацитетите за управување со податоци и известување, • Зајакнување на капацитетите за оцена на влијанијата на квалитетот на воздухот врз здравјето на населението, • Имплементацијата на Протоколите кон CLRTAP - Конвенцијата за прекуграничен пренос на загадувањето, • Зајакнување на институционалните, технички и финансиски капацитети за мониторинг и спроведување на инспекциски надзор.
--	--

СЕКТОР ПРИРОДА И БИОЛОШКА РАЗНОВИДНОСТ								
Главна цел	Да се промовира воспоставувањето на заштитени подрачја од национална, европска и меѓународна важност и нивна функционална поврзаност, со цел да одржи сегашната состојба на биолошката разновидност и да се промовира унапредувањето на статусот на биолошката разновидност преку ефективна имплементација на сите други стратегии.							
Конкретни цели	<ul style="list-style-type: none"> • Усогласување на националното законодавство со законодавството на ЕУ од областа на заштитата на природата, преку измени и дополнувања на Законот за заштита на природата и изработка на подзаконски акти, • Идентификувани значајни подрачја за заштита и зачувување како дел од мрежата Натура 2000, • Воспоставена административна структура за Натура 2000, преку донесени планови за управување со заштитени подрачја и ефикасен систем за финансирање и развој на мрежата Натура 2000, • Воспоставен мониторинг на природните живеалишта и на строго заштитени и заштитени диви видови во Република Македонија. 							
Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти								
Население	Здравје на население	Биолошка разновидност	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
+/-	+	+	+	+	+	+	+	+
Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	<p>За постигнување на овие цели, во Акциониот план од Стратегијата предвидена е Мерка 1.2 од групата Техничка помош (2014-2020)-Имплементација на законодавството во областите каде се потребни значителни промени во апроксимацијата. Оваа мерка опфаќа активности кои имаат за цел да го забрзаат процесот на транспозиција и имплементација во областите каде транзициони периоди не се можни или се многу ограничени и да го поддржат спроведувањето на законодавството во оние области каде е потребно да се направат значителни промени во постапувањето.</p> <p>За постигнување на целите за заштита на природата и биолошката разновидност, предвидени се активности за идентификување на значајни подрачја за зачувување, кои во целост ќе ги опфатат автохтоните видови и живеалиштата, излистани во Анекс I и живеалиштата за</p>							

	<p>видовите од Анекс II, имплементација на процесот за развој на еколошката мрежа Натура 2000 и нивна функционална поврзаност, подготовка на планови за управување со заштитени подрачја, воведување мониторинг на природни живеалишта и видови во Македонија и утврдување на заштитените видови во Македонија.</p> <p>Имплементацијата на активностите ќе допринесе за повисок степен на заштита на биолошката разновидност, вредна за зачувување на национално, европско и меѓународно ниво. Плановите за управување со заштитените подрачја и воспоставувањето на мрежата на заштитени подрачја Натура 2000 ќе допринесат за заштита на биолошката разновидност и подобрување на екосистемските услуги, а исто така ќе допринесат и за подобрување на состојбите во останатите медиуми и области во животната средина и здравјето на населението, бидејќи заштитата и управувањето со овие подрачја ќе наметне нов начин на користење на земјиштето, контрола на постојните загадувачи и забрана за вршење дејности кои може негативно да влијаат врз биолошката разновидност и да го променат статусот на заштита. Воспоставувањето мониторинг ќе допринесе за следење на состојбата со биолошката разновидност и навремено преземање мерки за намалување на законите.</p> <p>Реализацијата на овие активности ќе доведе до отворање можности за вработување во делот на изработка на плански документи, законска легислатива, субјекти за управување со подрачјата, обуки за подигнување на јавната свест и сл.</p> <p>Но, разгледувано од друг аспект, реализацијата на оваа цел ќе допринесе за намалување или избегнување на одредени локации за градба или искористување на расположливите природни ресурси карактеристични за подрачјата, кои ќе бидат под режим на заштита, што ќе резултира со негативни влијанија од социо-економски аспект или пак ќе влијае врз имплементација на одредени секторски политики (енергетика, искористување на минерали, земјоделство).</p> <p>Плановите за управување со заштитени подрачја и воспоставената мрежа на заштитени подрачја, ќе наметнат промени во правната рамка, ревизија и измени на националните и локалните плански документи, во кои треба да се вградат содржините и начинот на користење на заштитените подрачја и да се предвиди идниот економски развој на локално и национално ниво, односно користењето на земјиштето и ресурсите да се врши во согласност со плановите за управување со заштитените подрачја. Голем дел од подрачјата кои располагаат со богата биолошка разновидност вредна за заштита, располагаат и со воден потенцијал, минерални сировини и сл. кои се од голем интерес на државата за социо-економски развој. Имплементацијата на оваа цел особено може да го засегне економски развој на државата.</p> <p>Истовремено, реализацијата на оваа цел може да го засегне и локалното население, заради можно зафаќање на приватен имот, промена на тековните животни навики и традиции.</p>
Мерки за намалување на влијанијата	<ul style="list-style-type: none">• Детална анализа на обврските кои потекнуваат од националното законодавство и законодавството на ЕУ, глобалните обврски односно обврските кои потекнуваат од потпишаните меѓународни договори за заштита на биолошката разновидност и нивна имплементација,• Националниот совет за одржлив развој во Владата на Република Македонија, во соработка со ресорните министерства и институции, да обезбеди усогласеност на мерките за зачувување на биолошката разновидност со останатите секторски стратешки и планските активности,• Меѓусекторска соработка и усогласување на правната рамка и стратешките определби во секторите,• Преиспитување на предвидените концесии и други форми на доделување земјиште или ресурс за користење во подрачја кои се

	<p>или се предвидуваат да бидат под режим на заштита, како и опсежна анализа на природните вредности на просторот, очекуваните придобивки и можните ризици,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Во постапката на доделување концесии за користење на земјиштето или ресурсите, задолжително да се избегнуваат локации кои се под режим на заштита или се во предлог фаза за заштита. • Имплементација на Законот за заштита на животна средина, особено поглавјата кои се однесуваат на СОЖС и ОВЖС за локациите кои располагаат со богата биолошка разновидност, а особено локациите кои се дел од Емералд подрачјата и Натура 2000. • Зајакнување на институционалните капацитети за инспекција и извршување, • Зајакнување на јавната свест и тренинг на одредени групи од задницата за искористување на екосистемските услуги.
--	---

СЕКТОР КОНТРОЛА НА ИНДУСТРИСКОТО ЗАГАДУВАЊЕ И УПРАВУВАЊЕ СО РИЗИКОТ								
Главна цел	Да се намали нивото на вкупните емисии во секој медиум од животната средина од индустриски извори.							
Конкретни цели	<ul style="list-style-type: none"> • Целосна усогласеност на законодавството-транспонирање на новата Директива за емисии од индустријата (ДИЕ) за контрола на индустриското загадување. • Издадени А-интегрирани еколошки дозволи за сите индустриски капацитети преку спроведување на Директивата за емисии од индустријата и обезбедување надзор над издавањето на дозволи-интегрирани дозволи за сите релевантни активности. • Донесени планови за спречување на индустриски несреќи и обезбеден интегриран пристап во нивната евалуација и инспектирање–спроведување контрола на хаварији. • Спроведување на законската регулатива за испарливи органски соединенија. • Донесување на критериуми за еколошкото означување и воспоставен систем за воведување на EMAS. 							
Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти								
Население	Здравје на население	Биолошка разновидност	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
+/-	+	+	+	+	+	+	+	0
Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	<p>За постигнување на овие цели, во Акциониот план од Стратегијата предвидена е Мерка 1.3 од групата 1-Техничка помош (2014-2020)-Преземање на мерки и активности во областите каде е потребно значителна промена во постапувањето, односно спроведувањето на законодавството.</p> <p>За постигнување на целите предвидени се активности како поддршка во имплементација на мерките за управување со емисиите од индустријата, спроведување на барањата од Директивата за емисии од индустријата, зајакнување на инспекцискиот надзор над ИСКЗ инсталациите, поддршка во изработка на планови за спречување на индустриски несреќи и обезбедување интегриран пристап во нивната</p>							

	<p>евалуација и инспектирање, поддршка за воведување на еколошкото означување и EMAS.</p> <p>Предвидените активности од акциониот план ќе преставуваат основа за преземање акции за заштита на животната средина во даден временски период и исполнување на барањата од Директивата за емисии од индустријата и Директивата за контрола на хаварии со присуство на опасни супстанции. Со имплементација на предвидените активности загадувањето од различни индустриски процеси и ризици од несреќи и хаварии ќе се сведе на минимум и ќе се постигне високо ниво на заштита на животната средина како целина и исполнување на обврските инсталациите да работат во согласност со издадената интегрирана дозвола и поставените барања.</p> <p>Исполнувањето на барањата од директивите ќе значи преземање мерки за подобрување на индустриските процеси, примена на најдобри достапни практики и мерки за почисто производство, намалување на потрошувачката на сировини, енергенци и генерирање на помали количини на отпад што е главен предуслов за одржлив развој во сите сектори, како и производство на високо квалитетни производи што ќе гарантира подобар пласман на пазарот.</p> <p>Воведување на еколошкото означување ќе допринесе компаниите да ги намалат трошоците и ризиците поврзани со заштитата на животната средина, а исто така да ја зголемат конкурентноста во деловното опкружување.</p> <p>Исполнувањето на барањата од директивите ќе допринесе за подобрување на состојбата со квалитетот на воздухот, ублажување на климатските промени, подобрување на квалитетот на почвите и водите, биолошката разновидност, како и подобрување на здравјето на населението и квалитетот на живот.</p> <p>Имплементацијата на активностите ќе допринесе за отворање можности за вработување, заработка, подобрување на социјалниот статус и добросостојбата.</p> <p>Мерките и активностите со кои ќе се постигнат барањата од директивите, може да предизвикаат и негативни влијанија од социо- економски аспект кај бизнис секторот, односно:</p> <ul style="list-style-type: none">• Финансиски издатоци за постигнување на барањата на директивите преку директни инвестирања во опрема, материјали, кадар, изработка на проекти и документација и сл.,• Затворање на инсталации кои нема да ги исполнат барањата од ИСКЗ дозволите, во дадениот рок или нема да ги задоволат зададените емисиони прагови,• Зголемувањето на финансиските трошоци може да доведе до затворање на инсталациите, намалување на производниот капацитет, намалување на бројот на работници, намален животен стандард кај граѓаните и сл.• Со воведувањето на ДИЕ ќе се зајакне мониторингот и инспекцискиот надзор што може да резултира со казни или зголемени давачки за предизвикани штети во животната средина и сл.
Мерки за намалување на влијанијата	<ul style="list-style-type: none">• Имплементација на барањата од директивите преку конкретни активности,• Воспоставување на ефективна институционална и организациона поставеност за имплементација на барањата од директивите,• Зајакнување на институционалните капацитети за инспекциски надзор,• Идентификација на сите Севесо капацитети во државата и преземање мерки за безбедност,• Зајакнување на институционалните капацитети на институциите за имплементација на индустриската политика, во однос на

	<p>развивање концепт за воведување на EMAS систем во Република Македонија,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Обезбедување на директна помош на правните субјекти за воведување на еколошкото означување, како и негово промовирање, • Зајакнување на капацитетите за управување со податоци и известување, • Подигнување на јавната свест за учество на јавноста за учество во мониторингот на индустријата и начинот на кој можат да дојдат до податоците за емисиите, односно пристап до информациите за животната средина во секторот контрола на индустриското загадување.
--	--

СЕКТОР ХЕМИКАЛИИ								
Главна цел	Примена на соодветно управување со хемикалиите преку контрола на етикетањето, увозот, складирањето и користењето на хемикалиите со цел да се избегнат штетните ефекти врз здравјето на луѓето и животната средина.							
Конкретни цели	<ul style="list-style-type: none"> • Целосна усогласеност на законодавството, • Воспоставен регистар на хемикалии со ефикасна администрација за регистрација, оцена и контрола на хемикалиите, • Решавање на историското загадување со хемикалии (НСН во Охис). 							
Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти								
Население	Здравје на население	Биолошка разновидност	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
+/-	+	+	+	+	+	+	0	0
Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	<p>За постигнување на овие цели, во Акциониот план од Стратегијата предвидена е Мерка 1.6 од групата 1-Техничка помош (2014-2020)-Преземање на мерки и активности во другите области регулирани со ЕУ законодавството од областа на животната средина (2017-2020). Оваа мерка опфаќа активности од другите области од поглавјето 27 - животна средина.</p> <p>За постигнување на целите за заштита на животната средина, предвидени се активности за воспоставување на регистар за хемикалии. Исто така, за исполнување на овие цели предвидени се активности во групата 2-Инвестиции во животната средина (2014-2020)-Мерки за поддршка и спроведување на директни инвестиции во животната средина кои најмногу ќе бидат фокусирани во областите за управување со води и отпад и за приоритетни проекти, утврдени врз основа на критериуми за оценка на приоритетноста. Во оваа група се предвидени и активности за отстранување на историското загадување во Република Македонија, односно отстранување на историското загадување од депонирањето на НСН-изомери и жива во Охис.</p> <p>Предвидените активности од акциониот план ќе допринесат за зајакнување на контролата за пристап на хемикалии на пазарот, подобрување на информациите за хемикалиите присутни на пазарот преку глобалниот хармонизиран систем, подобрување на безбедноста на хемикалиите и заштита на здравјето на професионалната и пошироката популација изложена на хемикалии, зајакнување и примена на добрите земјоделски практики и воспоставување правна рамка во врска со областите со висок ризик во контаминирани локации и застарени залихи.</p>							

	<p>Имплементацијата на активностите ќе допринесе за подобрување на состојбата со квалитетот на воздухот, ублажување на климатските промени, подобрување на квалитетот на почвите и водите, биолошката разновидност, како и подобрување на здравјето на населението, квалитетот на живот и подобрување на социјалниот статус и добросостојбата.</p> <p>Мерките и активностите со кои ќе се постигнат барањата од директивите може да предизвикаат негативни влијанија од економски аспект кај земјоделците заради зајакнатата контрола врз хемикалиите и нивната употреба од страна на инспекциските служби што може негативно да се одрази врз земјоделските приноси.</p>
Мерки за намалување на влијанијата	<ul style="list-style-type: none"> • Воспоставување на ефективна институционална и организациона поставеност за имплементација на активностите, • Зајакнување на институционалните капацитети за мониторинг и инспекциски надзор, • Зајакнување на капацитетите за управување со податоци и известување, • Подигнување на јавната свест за употребата на хемикалии и примена на добра земјоделска практика.

СЕКТОР БУЧАВА								
Главна цел	Да се намалат нивоата на стрес поврзани со бучавата во оние области што се опфатени со картите на бучава.							
Конкретни цели	<ul style="list-style-type: none"> • Имплементација на одредбите од важечката регулатива во областа на бучава во животната средина, • Донесени Стратешки карти за бучава и Акциони планови за заштита од бучава, • Воспоставен мониторинг систем за бучава во животната средина, • Дефинирање на мирни зони во и вон агломерациите. 							
Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти								
Население	Здравје на население	Биолошка разновидност	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
+/-	+	+	0	0	0	0	0	0
Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	<p>За постигнување на овие цели, во Акциониот план од Стратегијата предвидена е Мерка 1.4 од групата 1-Техничка помош (2014-2020)-Преземање мерки и активности за транспозиција и имплементација во други области (2015-2020). Оваа мерка опфаќа активности кои имаат за цел да го подобрат спроведувањето на законодавството во другите области од животната средина.</p> <p>За постигнување на целите за заштита на животната средина во секторот бучава, предвидени се активности за изработка на стратешки карти за бучава и акциони планови со програми на мерки за намалување на негативното влијание од бучавата.</p> <p>Предвидените активности ќе допринесат за усогласување на националното законодавство со останатите директиви на ЕУ кои се однесуваат на бучавата во животната средина, поконкретно, утврдување на посебните извори на бучава предизвикана од патен, железнички, воздушен и воден сообраќај и бучавата предизвикана од соседството, воспоставување на мониторинг на бучава кој претставува основа за изработка на стратешка карта на бучава и преземање мерки за намалување на нивото на бучава. Мониторингот на</p>							

	<p>бучавата и изработените стратешки карти ќе претставуваат основа врз која треба да се темели идното урбанистичко планирање во и надвор од агломерациите.</p> <p>Имплементацијата на активностите ќе допринесе за намалување на нивото на бучава во животната средина што позитивно ќе се одрази врз здравјето на населението и биолошката разновидност.</p> <p>Имплементацијата на активностите за постигнување на целите за заштита на животната средина од бучава ќе допринесе за отворање можности за вработување, заработка, подобрување на социјалниот статус и добросостојбата.</p> <p>Мерките и активностите со кои ќе се постигнат барањата од директивите за бучава може да предизвикаат негативни влијанија од економски аспект кај населението и бизнис секторот, пред се заради финансиски издатоци за постигнување на барањата на директивите преку директни инвестирања во опрема, изработка на проекти и документација, инвестирања во уреди, средства и апарати за домаќинство во поглед на стандардите за заштита од бучава, казни и сл.</p>
<p>Мерки за намалување на влијанијата</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Воспоставување на ефективна институционална и организациона поставеност за имплементација на активностите, • Меѓусекторска соработка со цел да се обезбеди усогласеност на мерките за намалување и контрола на бучавата во сите секторски стратешките и планските активности, • Зајакнување на институционалните капацитети за мониторинг и инспекциски надзор на национално и локално ниво, • Зајакнување на капацитетите за управување со податоци и известување, • Донесување програма за мониторинг на бучавата во која ќе се утврдат недостатоците во мерењето на нивото на бучава во животната средина, • Воспоставување на целосен мониторинг на бучавата и програма за работа на мониторинг мрежата за бучава во животната средина.

СЕКТОР ШУМАРСТВО								
<p>Главна цел</p>	<p>Шумите да се управуваат на одржлив начин, со што ќе се поддржат националните иницијативи за заштита на природата, со настојување потенцијалот на шумарството како апсорбент за стакленичките гасови да се издигне до максимум со што ќе се намалат емисиите на стакленички гасови.</p>							
<p>Конкретни цели</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Целосна усогласеност на законодавството (2018), • Воспоставување шумски информативен систем и спроведена инвентаризација на шумите во Република Македонија (2018), • Изграден капацитет за одржливо управување со шумите, • Идентификација на шумите богати со биолошка разновидност и сертификација на шумите. 							
Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти								
Население	Здравје на	Биолошка	Вода	Почва	Воздух	Климатски	Материјални	Културно

	население	разновидност				промени	добра	наследство
+/-	+	+	+	+	+	+	+	+
Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	<p>За постигнување на овие цели, во Акциониот план од Стратегијата предвидена е Мерка 1.6 од групата 1-Техничка помош (2014-2020)-Преземање на мерки и активности во другите области регулирани со ЕУ законодавството од областа на животната средина (2017-2020). Оваа мерка опфаќа активности од другите области од поглавјето 27 - животна средина.</p> <p>За постигнување на целите за заштита на животната средина, во секторот шумарство предвидени се активности за спроведување инвентаризација на шумските екосистеми во Македонија, воспоставување на шумски информативен систем, спроведување активности за заштита на шумските живеалишта во подрачјата на Натура 2000 и сл.</p> <p>Предвидените активности во секторот шумарство ќе допринесат да се направи оценка на националните шумски ресурси, односно инвентаризација на шумските екосистеми со цел да се постигне модернизирano управување и надминување на институционалните пропусти за спроведување на политики како предуслов за одржлив развој на шумарството, подобрување на целокупното управување со шумските ресурси, заштита на шумските живеалишта во подрачјата на Натура 2000, користење на шумските ресурси на одржлив начин, поврзување на политиката во шумарството со стратегиите за животната средина и политиките за рурален развој, интегрирање на мерките за приспособување кон климатските промени при стопанисувањето со шумите, придонес кон создавање на соодветен финансиски менаџмент, подобрување на мониторингот на шумите, намалување на загубите во шумарството како резултат на шумски пожари и сл.</p> <p>Имплементацијата на активностите ќе допринесе за подобрување на состојбата со шумарството, кое исто така ќе допринесе за подобрување на квалитетот на воздухот, подобрување на квалитетот на почвите и водите, биолошката разновидност, како и подобрување на здравјето на населението и квалитетот на живот.</p> <p>Одржливото управување со шумите ќе допринесе за намалување на стакленичките гасови од овој сектор и ублажување на климатските промени, што позитивно ќе влијае врз сите медиуми и области од животната средина идентификувани како ранливи на климатските промени.</p> <p>Имплементацијата на активностите за постигнување на целите за заштита на животната средина ќе допринесе за директни позитивни социо-економски влијанија кај населението, односно ќе допринесе за отварање можности за вработување, заработка, подобрување на социјалниот статус и добросостојбата.</p> <p>Предвидените активности за постигнување на целите во секторот шумарство може да предизвикаат негативни влијанија од економски аспект кај населението и бизнис секторот заради ограничување или забрана на сеча во подрачјата на Натура 2000.</p>							
Мерки за намалување на влијанијата	<ul style="list-style-type: none"> • Поттикнување на практиката за одржливо стопанисување на шумите, • Подигнување на јавната свест за вредноста за екосистемските услуги од шумите, одржување на заштитните функции на шумите и зголемување на позитивниот придонес на шумарскиот сектор во заштитата на животната средина, • Креирање правни и институционални капацитети за имплементација на предвидените активности, • Меѓусекторска соработка со цел да се обезбеди усогласеност на активностите за подобрување на состојбата со шумарството со останатите секторски стратешките и планските активности, 							

	<ul style="list-style-type: none"> • Зајакнување на институционалните капацитети за мониторинг и инспекциски надзор на национално и локално ниво, • Формирање на бази на податоци и нивно редовно ажурирање, • Формирање служби за заштита од пожари и јакнење на нивната интервентна моќ.
--	---

СЕКТОР КЛИМАТСКИ ПРОМЕНИ								
Главна цел	Да се потврди потребата за изработка на сеопфатна стратегиска и правна рамка за координирана акција за климата.							
Конкретни цели	<ul style="list-style-type: none"> • Да се придонесе кон процесот на пристапување во ЕУ со обезбедување на правна рамка за транспонирање на приоритетните елементи од <i>acquis</i> за климата, • Да се обезбеди усогласеност со обврската на земјата според РКОНКП. • Остварување на климатски флексибилни општество и економија преку постигнување на оптимален однос меѓу трошоците и добивките. • Да се придонесе кон глобалните напори за ограничување на емисиите на стакленички гасови. • Да се подигне свеста и да се зајакне соработката со засегнатите страни. 							
Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти								
Население	Здравје на население	Биолошка разновидност	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
+/-	+	+	+	+	+	+	+	+
Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	<p>За постигнување на овие цели, во Акциониот план од Стратегијата предвидена е Мерка 1.2 од групата 1-Техничка помош (2014-2020)-Имплементација на законодавството во областите каде се потребни значителни промени во апроксимацијата. Оваа мерка опфаќа активности кои имаат за цел да го забрзаат процесот на транспозиција и имплементација во областите каде транзициони периоди не се можни или се многу ограничени, како и да го поддржат спроведувањето на законодавството во оние области каде е потребно да се направат значителни промени во постапувањето. Исто така, активностите за климатските промени се вклучени во групата 3-Грант шеми (2014-2020)-Грант шема за имплементација на пилот мерки за климатски промени и енергетска ефикасност.</p> <p>За постигнување на целите за заштита на животната средина во секторот климатски промени предвидени се активности како зајакнување на административните капацитети за управување со климатските промени и транспозиција на законодавството, воспоставување систем за инвентаризација на стакленички гасови, воспоставување систем за мониторинг, проценка и известување за емисиите, зголемување на адаптивниот капацитет на ранливите сектори кон климатските промени.</p> <p>Имплементација на активностите ќе допринесе за воспоставување на инвентар на националните емисии на стакленички гасови за клучните сектори кој редовно ќе се ажурира, како и зајакнување на националните капацитети за мониторинг, моделирање, анализа и проектирање на емисиите на стакленички гасови и идентификување на потенцијалот за ублажување на климатските промени во сите сектори, како и</p>							

	<p>усвојување соодветни критериуми за приоритизација на мерките за ублажување на климатските промени. Имплементацијата на активностите ќе допринесе за подобрување на разбирањето за последиците од климатските промени, во однос на предизвиците и можностите, зајакнување на вештините и алатките на засегнатите страни потребни за адаптација кон климатските промени, интегрирање и адаптација кон климатските промени преку политики и регулативи.</p> <p>Имплементацијата на активностите генерално ќе допринесе за намалување на емисиите на стакленички гасови на национално ниво од секторите енергетика, отпад и земјоделство и адаптација на најранливите сектори кон климатските промени (водни ресурси, земјоделство, биолошка разновидност, шумарство, човеково здравје, културно наследство и туризам), но и за намалување на загадувањата во останатите медиуми и областите на животната средина.</p> <p>Преземањето мерки за намалување на емисиите на стакленички гасови во сите сектори ќе резултира со подобрување на работата на индустриските процеси, примена на најдобри достапни практики и мерки за почисто производство, намалување на потрошувачката на сировини, енергенси и генерирање на помали количини на отпад што е главен предуслов за одржлив развој во сите сектори.</p> <p>Врз основа на горенаведеното може да се заклучи дека сите идни активности кои ќе водат кон намалување на емисиите на стакленички гасови ќе допринесат за подобрување на здравствената состојба на населението и намалување на заболувањата, зголемување на животниот век на населението.</p> <p>Имплементацијата на активностите ќе допринесе за отворање можности за вработување, заработка, подобрување на социјалниот статус и добросостојбата.</p> <p>Меѓутоа, активностите со кои ќе се постигне намалување на емисиите на стакленички гасови и адаптација кон климатските промени може да предизвикаат негативни влијанија од економски аспект кај граѓаните и бизнис секторот, односно:</p> <ul style="list-style-type: none">• Финансиски издатоци за намалување на емисиите на стакленички гасови и имплементација на мерки за адаптација кон климатските преку директни инвестирања во опрема, материјали, промена на воспоставени практики и техники на оперирање, изработка на проекти и документација и сл.;• Промената во начинот и техниките на производство може да предизвика зголемување на цената на производите што може да има негативни финансиски импликации кај граѓаните и бизнис секторот.
Мерки за намалување на влијанијата	<ul style="list-style-type: none">• Да се обезбеди адекватна структура за планирање и вградување на аспектите за намалување на климатските промени, особено преку институционализирање на партнерствата помеѓу власта и академскиот сектор,• Ажурирање и одржување на Националниот систем на инвентарот на стакленички гасови,• Да се обезбеди континуитет на веќе изградениот капацитет за планирање, процени и изработка на инвентарите на стакленички гасови,• Зајакнување на капацитетите за управување со податоци и известување,• Националниот совет за одржлив развој во Владата на Република Македонија, во соработка со ресорните министерства и институции, да обезбеди усогласеност на мерките за намалување на стакленичките гасови и адаптација на најранливите сектори со сите релевантни секторските стратешки и планските активности,

	• Зајакнување на институционалните капацитети за мониторинг и инспекциски надзор на национално и локално ниво.

9 АНАЛИЗА НА АЛТЕРНАТИВИ

Стратегијата за секторот животна средина и климатски промени со акциски план содржи дефинирани цели од кои произлегуваат конкретни мерки и активности кои треба да се реализираат во периодот од 2014-2020 година. Стратегијата дава преглед на состојбите од животната средина во Република Македонија, каде главен акцент е ставен на хоризонталното законодавство, квалитетот на воздухот, управувањето со отпад, управувањето со води, заштита на природата и биолошката разновидност, контрола на индустриското загадување и управување со ризици, хемикалии, бучава, шумарство и климатски промени.

Во Стратегијата не се разгледувани алтернативни решенија за заштита на животната средина и климатските промени, туку предложените мерки и активности се базираат на утврдените недостатоци во секторите и истите се насочени кон потребите и барањата на национално ниво и барањата на директивите на ЕУ за заштита на животната средина и климатските промени.

Како резултат на погоре наведеното, во ова поглавје се разгледуваат две алтернативи, односно состојби без и со имплементација на Стратегија за секторот животната средина и климатските промени.

Алтернатива 0: Состојба без имплементација на Стратегијата за секторот животна средина и климатски промени

Врз основа на моменталните состојби во секторите за животна средина, утврдените недостатоци за усогласеноста на националното законодавство со барањата на директивите на ЕУ, степенот на транспозиција и имплементација на законодавството, состојбите во медиумите и областите од животната средина и климатските промени и анализата на активностите и мерките предвидени со Стратегијата, може да се констатирана дека без имплементација на Стратегијата состојбите во секторите кои ги опфаќаат медиумите и областите од животната средина ќе останат непроменети, со што ќе продолжат трендовите и заканите врз животната средина и социјалните аспекти.

Без имплементација на Стратегијата нема да се постигнат барањата од кандидатскиот статус на Р. Македонија за влез во ЕУ, заради нецелосната усогласеност на законодавството и неговата имплементација, односно неисполнување на барањата од „Поглавјето 27“ кое претставува едно од најкомплексните поглавја за преговори.

Алтернатива 1: Состојба со имплементација на Стратегијата за секторот животна средина и климатски промени

Со имплементација на активностите и мерките од Стратегијата, кои претставуваат и главни цели на истата, се очекува да се постигне:

- Усогласување на националното со ЕУ законодавството,
- Воспоставување ефикасен систем спроведување на законодавството и финансирање,
- Воспоставување ефикасен информативен систем за животна средина,
- Воспоставување интегриран систем за мониторинг во животната средина,
- Зајакнување на меѓусекторска соработка и усогласување на правната рамка и стратешките определби меѓу секторите,
- Активно вклучување на сите заинтересирани страни во постапката на изработка на правните акти, стратешките и плански документи,
- Подигнување на јавната свест за учество на јавноста во донесување одлуки во областа на животната средина, како и начинот за пристап до информации за животната средина,
- Зајакнување на институционалните капацитети за имплементација на процедурите и мерките за заштита на животната средина,

- Воспоставување на институционални и технички капацитети за интегрирано управување со отпад,
- Интегрирано управување со речни сливови, подобрување на квалитетот на водите и обезбедување квалитетна вода за водоснабдување што ќе резултира со подобрување на состојбата на животната средина и зачувување на човековото здравје,
- Подобрување на квалитетот на воздухот,
- Намалување на емисиите во медиумите од животната средина од индустриските капацитети и контрола на ризиците,
- Одржување и унапредување на статусот на биолошката разновидност,
- Одржливо управување со шумите,
- Соодветно управување со хемикалиите,
- Намалување и контрола на нивоата на бучава во животната средина,
- Ограничување на емисиите на стакленички гасови и преземање акции за адаптација кон климатските промени,
- Подобрување на здравјето на населението.

Имплементацијата на Стратегијата ќе предизвика промена во другите секторски политики и донесени стратегии, кои треба да се прилагодат во функција на обезбедување соодветна заштита на медиумите и областите од животната средина и преземање чекори за ублажување и адаптација кон климатските промени.

Заклучок: Разгледуваната алтернатива да се имплементира Стратегијата е прифатлива алтернатива.

10 ПЛАН ЗА МОНИТОРИНГ ВРЗ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА СТРАТЕГИЈАТА ОД АСПЕКТ НА ЖИВОТНА СРЕДИНА

Стратегиската оцена на животната средина вклучува следење на спроведувањето на планираните активности и примена на мерките за намалување на сите значајни идентификувани позитивни и негативни влијанија кои би произлегле од имплементација на Стратегијата за секторот животна средина и климатски промени. Во табелата што следува е прикажан Планот за мониторинг.

Табела 10 План за мониторинг

Цели	Предмет	Мониторинг	СОЖС индикатори	Извори на верификација
Унапредување на животните услови на населението	Сите медиуми на животната средина Население	<ul style="list-style-type: none"> -Следење на процесот на усогласување на националното со законодавството на ЕУ за животна средина и климатски промени, -Следење на усогласувањето на стратешките цели од животна средина и климатски промени со оние на другите секторски стратегии (главно: енергетика, градење, земјоделство, рурален развој, просторно планирање и сл.), -Следење на воспоставувањето и оперативноста на системот за мониторинг во животната средина и достапноста на податоци во информативниот систем, -Следење на учеството на јавноста во донесувањето одлуки во секторот за животна средина и климатски промени, -Следење на воспоставувањето и оперативноста на институционалните капацитети и инфраструктура за регионално управување со отпад и плановите за затворање на депонии и решавањето на проблемите од историското загадување, -Следење на имплементација на мерките за управување со речните сливови, -Следење на изградбата и оперативноста на системите за водоснабдување и собирање и третман на отпадни води, -Следење на емисиите од индустриските капацитети, -Следење на употребата и управувањето со 	<ul style="list-style-type: none"> - Степен на усогласеност на националното со законодавството на ЕУ, -Број на кампањи и обуки за подигнување на јавната свест за следење на состојбата во животната средина и учество во донесување одлуки, -Тренд на општествена одговорност во областа на животната средина и климатските промени, -Достапни податоци од мониторинг за сите медиуми и области во животната средина, -Трендови на загадување во медиумите од животната средина, -Број на изградени системи за третман на отпадни води, отпад и емисии во воздух, -Тренд на емисии на стакленички гасови, -Број на издадени А и Б ИСКЗ дозволи, -Број на изработени планови и програми за заштита на водите, воздухот, биолошката разновидност, за управување со отпад, бучава, хемикалии, -Тренд на меѓусекторска соработка за прашања од различни секторски области, -Тренд на зајакнати институционални капацитети на државно и локално ниво, -Стапка на вработеност и животен стандард, -Стапка на заболувања. 	<ul style="list-style-type: none"> -Влада на РМ, -Министерство за животна средина и просторно планирање, преку редовни извештаи, -Министерство за здравство, -Институт за јавно здравје, -Министерство за труд и социјална политика, -Центри за социјална работа, -Агенција за вработување на РМ, -Министерство за внатрешни работи, -Министерство за надворешни работи, -Дирекција за радијациона сигурност, -Министерство за економија, -Министерство за финансии, -Министерство за транспорт и врски; -Агенција за катастар на недвижности, -Државен завод за статистика, - УХМР, -Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство,

Цели	Предмет	Мониторинг	СОЖС индикатори	Извори на верификација
		<p>хемикалии,</p> <ul style="list-style-type: none">-Следење на состојбата со климатските промени, примената на мерките за намалување на стакленичките гасови и примената на мерките за адаптација,-Следење на состојбата на медиумите и областите во животната средина,-Следење на здравствената состојба на населението,-Следење на демографската состојба,-Следење на не-/вработеноста,-Следење на буџетот и приходите на локално и национално ниво,-Следење на економските параметри на локално и национално ниво.		<ul style="list-style-type: none">-Центар за управување со кризи,-Извештаи од Единиците на локалните самоуправи,-Извештаи од Центрите за управување со планските региони,-Извештаи од Регионалните центри за управување со отпад,-Јавни комунални претпријатија,-Финансиски извештаи,-Здравствено статистички извештаи,-ИСКЗ дозволи/елаборати.
Заштита и унапредување на биолошката разновидност	Флора, фауна и живеалишта	<ul style="list-style-type: none">-Следење на усогласувањето на националното со законодавството на ЕУ за животна средина и климатски промени,-Следење на интегрирањето на биолошката разновидност во останатите сектори,-Следење на воспоставениот мониторинг за биолошка разновидност и достапноста на податоци во информативниот систем,-Следење на воспоставувањето заштитени подрачја од национална, европска и меѓународна важност и нивна функционална поврзаност,-Следење на состојбата со биолошката разновидност,-Следење на управувањето со заштитените	<ul style="list-style-type: none">-Степен на усогласеност на националното со законодавството на ЕУ,-Трендови во интегрирање на вредностите на биолошката разновидност и екосистемските услуги во секторските и развојните политики на државата,-Подготвена програма за мониторинг на природни живеалишта и видови во Македонија и воспоставен мониторинг,-Достапни податоци од мониторинг на биолошката разновидност и останатите медиуми и области од животната средина,-Тренд на мрежата на заштитени подрачја (број и површина на ЗП),-Број на изработени планови за управување со	<ul style="list-style-type: none">-Влада на РМ,-Министерство за животна средина и просторно планирање,-Министерство за финансии,-Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство,-ЈП „Македонски шуми“,-Национална Комисија на УНЕСКО,-Министерство за економија,-Министерство за транспорт и врски,

Цели	Предмет	Мониторинг	СОЖС индикатори	Извори на верификација
		<p>подрачја,</p> <ul style="list-style-type: none"> -Следење на управувањето со шумите, нивната инвентаризација и сертификација, -Следење на состојбите во медиумите и областите од животната средина, -Следење на управувањето со речните сливови, -Следење на состојбата со климатските промени и примената на мерките за адаптација. 	<p>заштитени подрачја,</p> <ul style="list-style-type: none"> -Трендови во управувањето, инвентаризацијата и сертификацијата на шумите, -Тренд на имплементација на мерките за адаптација кон климатските промени. 	<ul style="list-style-type: none"> -Државен завод за статистика, -Центар за управување со кризи, -Извештаи од Единиците на локалните самоуправи, -Извештаи од Центрите за управување со планските региони, -Извештаи од Регионалните центри за управување со отпад, -Јавни комунални претпријатија, -ИСКЗ дозволи/елаборати.
Подобрување на квалитетот на воздухот и намалување на емисиите на стакленички гасови	<p>Квалитет на воздух</p> <p>Климатски фактори</p> <p>Квалитет на почва</p> <p>Квалитет на вода</p> <p>Здравје на население</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Следење на усогласувањето на националното со законодавството на ЕУ за животна средина и климатски промени, -Следење на воспоставувањето и оперативноста на системот за мониторинг на воздухот и достапноста на податоци во информативниот систем, -Следење над извршувањето на обврските од ИСКЗ дозволите од страна на индустрискиот/стопански сектор, -Следење на квалитетот на воздухот, -Следење на емисиите во воздух од сите сектори, -Следење на емисиите на стакленички гасови, -Следење на управувањето со шумите, -Следење на воспоставувањето и 	<ul style="list-style-type: none"> -Степен на усогласеност на националното со законодавството на ЕУ за заштита и квалитет на воздухот, -Достапни податоци од мониторинг на воздухот и инвентарот на стакленички гасови, -Изработени планови и програми за заштита на воздухот и редукација на емисиите, -Број на изградени системи за третман на отпад и емисии во воздух, -Тренд на управување со отпад, -Тренд на емисии на стакленички гасови, -Број на издадени А и Б ИСКЗ дозволи, -Тренд на употребата на хемикалии, -Тренд на ублажување на последиците од климатските промени, -Тренд на заболувања. 	<ul style="list-style-type: none"> -Влада на РМ, -Министерство за животна средина и просторно планирање, преку редовни извештаи, -Министерство за здравство, -Институт за јавно здравје, -Министерство за економија, -Министерство за финансии, -Министерство за транспорт и врски, -Државен завод за статистика, -Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство, -Центар за управување со

Цели	Предмет	Мониторинг	СОЖС индикатори	Извори на верификација
		<p>оперативноста на институционалните капацитети и инфраструктура за регионално управување со отпад, како и управувањето со разни фракции отпад на национално ниво и затворање на депонии и решавањето на проблемите со историското загадување,</p> <p>-Следење на примената и управувањето со хемикалии,</p> <p>-Следење на состојбата со климатските промени, примената на мерките за намалување на стакленичките гасови и примената на мерките за адаптација.</p> <p>-Следење на здравствената состојба на населението.</p>		<p>кризи,</p> <p>-Извештаи од Единиците на локалните самоуправи,</p> <p>-Извештаи од Центрите за управување со планските региони,</p> <p>-Извештаи од Регионалните центри за управување со отпад,</p> <p>-Јавни комунални претпријатија,</p> <p>-Здравствено статистички извештаи,</p> <p>-ИСКЗ дозволи/елаборати.</p>
Заштита и подобрување на квалитетот на водата и почвата	<p>Квалитет и квантитет на води</p> <p>Квалитет на почва</p> <p>Здравје на население</p> <p>Биолошка разновидност</p>	<p>-Следење на усогласувањето на националното со законодавството на ЕУ,</p> <p>-Следење на управувањето со речните сливови,</p> <p>-Следење на квалитетот на водите и ризиците од поплави,</p> <p>-Следење на изградбата на системите за собирање и третман на отпадни води,</p> <p>-Следење на изградбата на системи за водоснабдување,</p> <p>-Следење на воспоставувањето и оперативноста на системот за мониторинг на водите и почвата и достапноста на податоци во информативниот систем,</p> <p>-Следење на воспоставувањето и оперативноста на институционалните</p>	<p>-Степен на усогласеност на националното со законодавството на ЕУ,</p> <p>-Број на изработени планови за управување со речните сливови,</p> <p>-Број на изградени системи за водоснабдување и третман на отпадни води,</p> <p>-Број на системи за заштита од поплави и тренд на поплави,</p> <p>-Достапни податоци од мониторинг на површински и подземни води,</p> <p>-Тренд на одржани водни живеалишта,</p> <p>-Тренд на загадување во медиумите од животната средина,</p> <p>-Број на затворени и ревитализирани депонии,</p> <p>-Број на издадени А и Б ИСКЗ дозволи,</p> <p>-Тренд во употребата на хемикалии,</p>	<p>-Влада на РМ,</p> <p>-Министерство за животна средина и просторно планирање, преку редовни извештаи,</p> <p>- Министерство за финансии,</p> <p>-Министерство за здравство,</p> <p>-Институт за јавно здравје,</p> <p>-Министерство за економија,</p> <p>-Министерство за транспорт и врски;</p> <p>-Државен завод за статистика,</p> <p>- УХМР,</p> <p>-Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство,</p>

Цели	Предмет	Мониторинг	СОЖС индикатори	Извори на верификација
		<p>капацитети и инфраструктура за регионално управување со отпад, како и управувањето со разни фракции отпад на национално ниво, затворање на депонии и решавањето на проблемите со историското загадување,</p> <p>-Следење над извршувањето на обврските од ИСКЗ дозволите од страна на индустрискиот/стопански сектор,</p> <p>-Следење на состојбата со климатските промени, примената на мерките за намалување на стакленичките гасови и примената на мерките за адаптација,</p> <p>-Следење на здравствената состојба на населението.</p>	<p>-Тренд на имплементација на мерки за адаптација кон климатските промени,</p> <p>-Стапка на заболувања поврзани со вода за пиење,</p>	<p>-Центар за управување со кризи,</p> <p>-Извештаи од Единиците на локалните самоуправи,</p> <p>-Извештаи од Центрите за управување со планските региони,</p> <p>-Извештаи од Регионалните центри за управување со отпад,</p> <p>-Јавни комунални претпријатија,</p> <p>-Здравствено статистички извештаи,</p> <p>-ИСКЗ дозволи/елаборати.</p>
Заштита на материјалните добра	Сите медиуми на животната средина Население	<p>-Следење на имплементација на системите за водоснабдување, третман на отпадни води,</p> <p>-Следење на управувањето со отпадот (користење на природните ресурси и материјални добра),</p> <p>-Следење на користењето на постојната инфраструктура.</p>	<p>-Број на системи за заштита од поплави и тренд на поплави,</p> <p>-Број на изградени системи за водоснабдување и третман на отпадни води,</p> <p>-Тренд на загадување во медиумите од животната средина,</p> <p>-Тренд на одржливо искористување на природните ресурси,</p> <p>-Тренд на изградена инфраструктура и имплементирани мерки за заштита на животната средина и ублажување на климатските промени,</p> <p>-Број на издадени А и Б ИСКЗ дозволи.</p>	<p>- Влада на РМ,</p> <p>-Министерство за животна средина и просторно планирање,</p> <p>-Министерство за здравство,</p> <p>-Министерство за економија,</p> <p>-Министерство за транспорт и врски,</p> <p>-Министерство за финансии,</p> <p>-Државен завод за статистика,</p> <p>-Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство,</p> <p>-Центар за управување со кризи,</p> <p>-Извештаи од Единиците на</p>

Цели	Предмет	Мониторинг	СОЖС индикатори	Извори на верификација
				локалните самоуправи, -Извештаи од Центрите за управување со планските региони, -Извештаи од Регионалните центри за управување со отпад, -Јавни комунални претпријатија, -Финансиски извештаи, -Здравствено статистички извештаи, -ИСКЗ дозволи/елаборати.
Заштита и унапредување на културното наследство	Културно наследство	-Мониторинг над имплементацијата на активностите, предвидени во Стратегијата, кои може да го засегнат културното наследство (на ниво на конкретна планска/проектна документација), -Мониторинг на имплементација на активностите предвидени во Стратегијата за намалување на емисиите на стакленички гасови и адаптација кон климатските промени.	-Имплементирани мерки и активности за заштита на културното наследство, -Имплементирани мерки и активности за адаптација и намалување на стакленичките гасови.	-Министерство за култура, -Управа за заштита на културното наследство, -Музеи и конзерваторски институции, -Комисија за УНЕСКО.

11 ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ

11.1 Заклучоци

- Стратегијата дава преглед на состојбите со животната средина и климатските промени во Република Македонија, каде главен акцент е ставен на хоризонталното законодавство, квалитетот на воздухот, управувањето со отпад, управувањето со води, заштита на природата и биолошката разновидност, контрола на индустриското загадување и управување со ризици, хемикалии, бучава, шумарство и климатски промени.
- Во Стратегијата се идентификувани недостатоци и пропусти во специфичните области и потреба од подобрување на нивниот статус, како и целите кои треба да се постигнат со приоритети за развој на политиките за животна средина и климатските промени за периодот 2014-2020 година.
- Акциониот план опфаќа мерки, активности и индикатори за следење на имплементацијата на мерките одредени во поделни сектори, поделени во три категории: техничка помош, директни инвестиции во животната средина и грант шеми.
- Република Македонија е земја кандидат за полноправно членство во ЕУ од 2005 година. Во согласност со достигнувањата во процесот на европските интеграции, државата го очекува датумот на отворање преговори за приклучување во ЕУ. Во оваа смисла врвен приоритет на земјата е да ги мобилизира сите свои напори во обезбедување на поголем степен на усогласување на домашното со законодавството на ЕУ и негова имплементација.
- Секторот животна средина, односно „Поглавјето 27“ е едно од најкомплексните поглавја за преговори, кое бара силни напори за координација, инвестиции и огромни одговорности на централно и локално ниво.
- Хоризонталното законодавство е транспонирано во Законот за животната средина и соодветните подзаконски акти. Во целост се транспонирани Директивата за ОВЖС, Директивата за СОЖС, Директивата за пристап до информации и Директивата за учество на јавноста. Фокусот во идниот период треба да биде ставен на: Директивата за воспоставување на инфраструктура за просторни податоци, Директивата за кривични дела врз животната средина, Директивата за одговорност за штети во животната средина. Истовремено, потребно е надградување на постоечкото законодавство во согласност со измените на одредени директиви.
- Во секторот отпад, потребно е да се финализира транспонирањето на законодавството на ЕУ, вклучувајќи Регулативата за извоз на отпад, увоз и транзит и донесување на подзаконски акти во согласност со Директивите за отпад од ОЕЕО.
- Квалитетот на воздухот ќе биде значително подобрен со целосна имплементација на Директивата за гасови од индустријата и Директивите за квалитет на горивата, превозните средства и машини. Исто така, потребно е целосно транспонирање на Директивите за испарливи органски соединенија (ИОС) и гранични вредности.
- Спроведувањето на Рамковната директива за вода е во рана фаза во Република Македонија. Неопходно е да се посвети посебно внимание на спроведување на законодавството за управување со водите, особено преку донесување усогласени програми за мониторинг на водите и планови за управување со речни сливови и спроведување на мерките предвидени во истите.
- Релевантните директиви на ЕУ за природа и заштита на биолошката разновидност не се транспонирани во целост. Утврдени се недостатоци во инвентаризација и процена на природните живеалишта и дивите видови; нема студии за процена на био-

потенцијалот за комерцијалните диви видови во нивните природни живеалишта, а со тоа нема квоти за нивно одржливо користење; не е изработена Црвена Листа и соодветна Црвена Книга на загрозуени видови и заштита и зачувување на дивите видови; не е завршен процесот на валоризација на природното наследство и ревалоризација на заштитените подрачја.

- Индустрискиот сектор е еден од најзначајните учесници во економскиот развој на државата, но истовремено е сектор кој што има големо влијание врз животната средина. Директивата за интегрирано спречување и контрола на загадувањето (ИСКЗ) е целосно транспонирана во Законот за животна средина и соодветните подзаконски акти. Во делот на спречување на индустриските несреќи, кои вклучуваат опасни супстанции, постигната е висока стапка на приближување кон Директивата (78%), преку транспонирање во Законот за животната средина и повеќе подзаконски акти. Во националното законодавство, не постои пропис во кој целосно се транспонира Директивата за индустриски емисии (ДИЕ).
- МЖСПП е надлежно за еколошко означување на производи и услуги, во согласност со Законот за животната средина. Досега се усвоени осум еколошки критериуми и тоа за: детергенти за рачно миење садови, туристичко сместување, мебел, текстилни производи, бои и лакови, хигиенска хартија, обувки и сапуни, шампони и регенератори за коса. Сепак, до овој момент не е издадена ниту една еколошка ознака на производ или услуга.
- Со донесувањето на Законот за хемикалии во 2010 година, поставена е база за адекватна транспозиција на европската REACH Регулатива, како и обврските за усогласена класификација и обележување на хемикалиите.
- Во претстојниот период потребно е усогласување со останатите директиви на ЕУ кои се однесуваат на бучавата во животната средина, поконкретно утврдување на посебните извори на бучава предизвикана од патен, железнички, воздушен и воден сообраќај, како и бучавата предизвикана од соседството.
- Во секторот шумарство приоритет е оцена на шумските ресурси, односно инвентаризација на шумите, што ќе има за цел модернизирање на управувањето со шумските ресурси во Македонија и ќе биде предуслов за одржлив развој на шумарството во Македонија.
- Во секторот климатски промени, препознаена е потребата за постепени измени и усогласувања на законодавството, а барањата што произлегуваат од *acquis* на ЕУ се дел од проектните задачи на сегашните и идни проекти. Областите со најмногу предизвици од аспект на спроведување на релевантното законодавство, во однос на климатските промени, се: управување со води и со отпад, заштита на природата, енергетика, ублажување на климатските промени и приспособување кон нив.
- Во Стратегијата за секторот животна средина и климатски промени, секторот животната средина ги опфаќа сите области кои се дел од „Поглавје 27“ од политиката на ЕУ за животна средина, вклучувајќи ги и климатските промени. Презентацијата на приоритетите кореспондира со законодавството на ЕУ за животна средина.
- Стратегијата директно не го обработува секторот почви, меѓутоа предвидените активности и мерки во останатите сектори ќе придонесат за реализација на целите за подобрување на состојбата на почвите и исполнување на обврските на Република Македонија кои произлегуваат од ратификуваната Конвенција на ОН за борба против опустинување.

11.2 Препораки

- Зајакнување на меѓусекторска соработка и усогласување на правната рамка и стратешките определби меѓу секторите,
- Активно вклучување на сите заинтересирани страни во постапката на изработка на правните акти и стратешките и плански документи,
- Воспоставување на ефективна институционална и организациона поставеност на државно и локално ниво за имплементација на предвидените активности,
- Зајакнување на институционалните, финансиски и техничките капацитети за ефикасно воспоставување на мониторинг на површински и подземни води, биолошка разновидност, бучава и воздух,
- Зајакнување на институционалните капацитети за инспекциски надзор и извршување на национално и локално ниво, управување со податоци и известување,
- Подигнување на јавната свест за учество на јавноста во донесување одлуки во областа на животната средина и климатските промени, како и начинот за пристап до информации за животната средина,
- Подигнување на јавната свест за одлуките кои треба да се донесат во однос на целосно усогласување на националната со ЕУ легислативата и нејзина примена, особено на онаа која се однесува на штети во животната средина,
- Избраните системи за третман на отпадните води и отпад да бидат прифатливи од сите заинтересирани страни на регионално и локално ниво,
- Изборот на локации за поставување на системите за водоснабдување, третман на отпадни води и отпад да се темели на детални испитувања и анализи со цел да се избегнат негативните влијанија врз чувствителните медиуми и области од животната средина и здравјето на населението,
- Имплементација на процедурите за СОЖС и ОВЖС на ниво на конкретна планска/проектна документација,
- Да се подготви Закон и Стратегија за климатска акција,
- Да се обезбеди адекватна структура за планирање и вградување на аспектите за намалување на климатските промени, особено преку институционализирање на партнерствата помеѓу власта и академскиот сектор,
- Да се донесе законска регулатива, која ќе овозможи соодветно управување со почвите, како медиум на животната средина.

12 КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

- Нацрт Стратегија за секторот животна средина и климатски промени;
- Директива за СОЖС (2001/42/ЕС);
- Имплементација на Директивата 2001/42/ЕС за оцена на влијанијата на одредени планови и програми врз животната средина (ЕУ Упатства);
- Национални и меѓународни правни документи, стратегии, планови и програми презентирани во Поглавје 3 и Прилог 2 од овој документ;
- Податоци од Државниот завод за статистика;
- Квалитет на животната средина во Република Македонија, Годишен Извештај, 2012;
- Годишен извештај од обработени податоци за квалитетот на животната средина 2013;
- Други достапни практики и искуства.

Прилог 1 Мислења од надлежни органи

Република Македонија
Министерство за животна средина и просторно планирање
Булевар Гоце Делчев 18
1000 Скопје

Архивски бр. 15-10531/3

Дата: 31.10.2014

До: Министерство за животна средина
и просторно планирање
Сектор за одржлив развој
Булевар Гоце Делчев 18
1000 Скопје

Република Македонија
Министерство за
животна средина
и просторно планирање

Бр. "Мислешење" 08
1000 Скопје
Република Македонија
Тел: (02) 3251 900
Факс: (02) 3220 165
Е-пошта: info@mdp.gov.mk
Сит: www.mdp.gov.mk

Предмет: Мислење

Врска: Вашбр.08-10531/1 од 17.10.2014; нашбр.15-10531/2 од 27.10.2014

Почитувани,

Во врска со Вашето барање бр. 08-10531/1 од 17.10.2014 година поврзано со постапка за носење на Национална Стратегија за животна средина и климатски промени (2014-2020), - Министерство за животна средина и просторно планирање сектор одржлив развој, Ве известуваме дека согласно Законот за животната средина („Службен весник“ бр: 53/5, 81/5, 24/7, 159/8, 83/09, 48/10, 124/10 51/11, 123/12, и 93/13), Вашата Одлука за спроведување на Стратегиска оцена за влијание на животната средина и формуларот, Министерството за животна средина и просторно планирање ги прифаќа. Одлуката заедно со формуларите задолжително се објавуваат на веб-страницата на органот кој го подготвува и носи планскиот документ.

Со почит,

Изготвил: Мислешење
Проверил: Сашо Апостолов

Одобрил: Виолета Дракуловска

Прилог 2 Национална и меѓународна правна рамка од областа на животната средина

Национални планови, програми и стратегии	Цели и барања на плановите/програмите и стратегиите на национално ниво	Како целите и барањата на плановите/програмите и стратегиите се вградени во Стратегијата или ќе бидат постигнати при имплементација
<p>Национална Програма за развој на земјоделството и рурален развој (2013-2017)</p>	<p>Целите на националната земјоделска политика се насочени кон:</p> <ul style="list-style-type: none">-Обезбедување стабилно производство на квалитетна и поевтина храна и обезбедување на населението со доволни количини храна;-Зголемување на конкурентната способност на земјоделството;-Обезбедување на стабилно ниво на доход на земјоделското стопанство;-Одржлив развој на руралните подрачја и-Оптимално искористување на природните ресурси со почитување на начелата за заштита на природата и животната средина.	<p>Од аспект на притисок врз животната средина и климатските промени, секторот земјоделство има влијание преку емисии од амонијак во воздухот и емисии од стакленички гасови: CH₄, N₂O and CO₂. Овие емисии се генерираат од: ентерична ферментација од домашни животни, емисии од ѓубрива-азотни и органски соединенија, емисии од оризови полиња, директни емисии од земјоделски почви, како и индиректни емисии од азот кој се користи во земјоделството и емисии од горење на земјоделски отпад.</p> <p>Емисиите во воздухот и водите, како што е утврдено со Стратегијата за секторот животна средина и климатски промени, ќе се контролираат преку користење на „најдобри земјоделски практики“ во согласност со Директивата 767/91/ЕС за нитрати.</p> <p>Со имплементација на активностите предвидени со Стратегијата за секторот животна средина и климатски промени, индиректно ќе се влијае на исполнување на целите кои се идентификувани со националната земјоделска политика.</p> <p>Мерките и активностите за намалување на штетните емисии во воздухот ќе се одразат позитивно и на земјоделскиот сектор.</p> <p>Позитивни влијанија се очекувани и од имплементација на интегриран систем за управување со отпад во државата.</p> <p>Усогласувањето на законодавството од областа на хемикалиите и имплементацијата на законските обврски директно позитивно ќе влијае на земјоделството и ефектите кои овој сектор ги има врз климатските промени.</p> <p>Со имплементација на активностите кои се предвидени во Стратегијата од областа на водите, се очекува дека ќе се подобри квалитетот и количините на земјоделските производи.</p>

Национални планови, програми и стратегии	Цели и барања на плановите/програмите и стратегиите на национално ниво	Како целите и барањата на плановите/програмите и стратегиите се вградени во Стратегијата или ќе бидат постигнати при имплементација
<p>Национална Стратегија за развој на туризмот (2009-2013)</p>	<p>Главната цел на овој плански документ во однос на животната средина е подобрување на заштитата, унапредувањето и управувањето со природното наследство и, генерално, управувањето со отпад. Некои од целите/препораките утврдени со стратегијата се:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Јасно дефинирање на надлежности за зачувување и управување со природните богатства; -Прашањата за климатските промени да бидат вклучени во сите идни развојни планови и туристички практики; -Ниското ниво на јавна и институционална свест треба да се подобри со обука на засегнатите страни (особено на лицата одговорни за управување и заштита на локациите со природно наследство); -Да се воспостави национален мониторинг систем за биолошка разновидност; -Спроведување на активностите во Националната стратегија за биолошка разновидност и Вториот Национален Еколошки Акционен План. 	<p>Основната цел на СЖСКП е да се зачува, заштити и унапреди животната средина и животот на луѓето, со што ќе се обезбеди и одржлив раст и развој.</p> <p>Други цели на СЖСКП кои се во корелација со целите на Стратегијата за развој на туризмот се:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Зајакнување на институционалните капацитети за транспонирање и следење на имплементацијата на законодавството; -Подобрување на административните капацитети за спроведување на стратешките приоритети/мерки; -Воспоставување на интегриран систем за мониторинг во животната средина; -Вклучување на аспектите/целите на животната средина и климатските промени во сите идни национални/ регионални и локални плански документи.
<p>Стратегија за развој на енергетиката во Република Македонија за период 2008-2020, со визија до 2030 година</p>	<p>Стратегијата за развој на енергетиката потенцира дека Владата треба да даде висок приоритет на влијанијата врз животната средина и на климатските промени што се поврзани со произведувањето и употребата на енергија. Особено треба да се насочи на следните области:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Имплементација на Националниот акционен план за животна средина, како и усвојување и имплементација на меѓусекторни планови за управување со квалитетот на воздухот со квантитативни цели и соодветен мониторинг; -Примена на релевантните регионални и меѓународни договори, во прв ред ЕУ стандардите (вклучително ЕУ Директивата за 	<p>Секторот енергетика, од една страна, негативно влијае врз животната средина и климатските промени, а од друга страна нуди најголеми можности за унапредување на истите преку користење на обновливите извори на енергија.</p> <p>Подобрувањето на квалитетот на воздухот е директно или индиректно поврзано со имплементација на бројни национални стратегии и програми. Успешната имплементација на мерките за енергетска ефикасност и развојот на обновливи извори на енергија ќе доведе до намалување на емисиите од термоелектраните и други инсталации кои продуцираат енергија.</p>

Национални планови, програми и стратегии	Цели и барања на плановите/програмите и стратегиите на национално ниво	Како целите и барањата на плановите/програмите и стратегиите се вградени во Стратегијата или ќе бидат постигнати при имплементација
	<p>големи постројки за согорување) и граничните вредности на урбаните загадувачи, како и Конвенцијата за прекугранично загадување на воздухот;</p> <p>-Имплементација на планот за ублажување на климатските промени од националните извештаи кон Конвенцијата за климатски промени;</p> <p>-Имплементација на поголем број CDM проекти;</p> <p>-Институционална, законодавна и техничка подготовка за учество во европската шема на тргување со емисии.</p>	<p>Со имплементација на мерките за енергетска ефикасност и користење на обновливи или почисти извори на енергија директно се влијае на намалувањето на емисиите на стакленички гасови.</p> <p>СЖСКП предлага изработка на Национален план за заштита на воздухот (2017-2022) и ревизија на Националната програма на емисии на загадувачки супстанции во воздухот, во чија изработка треба да бидат вклучени надлежните органи од електро-енергетскиот сектор, а особено ќе се посвети внимание на влијанието на климатските промени.</p>
Стратегија за искористувањето на обновливите извори на енергија (ОИЕ) во Република Македонија до 2020 година	<p>Главната цел на Стратегијата за искористувањето на обновливите извори на енергија (ОИЕ) во Република Македонија до 2020 година е да се добијат информации за потенцијалот и можната експлоатација на обновливи извори на енергија во државата. Аспектите на животната средина се опфатени главно преку оценка на околинската ефективност на ОИЕ со определување на вкупните емисии на стакленички гасови кои можат да се редуцираат со примена на ОИЕ.</p>	<p>Исто така, особено треба да се посвети внимание на влијанието на секторот енергетика врз биолошката разновидност. Потребно е да се утврдат мерки и активности кои ќе обезбедат заштита и унапредување на состојбата со биолошката разновидност, а од друга страна нема да предизвикаат стагнација во реализација на проектите планирани во енергетскиот сектор.</p>
Стратегија за управување со податоци во областа на животната средина (2005)	<p>Основни стратешки цели:</p> <p>-Обезбедување на структури за сместување податоци од повеќе регулаторни програми - сектори, како што се контрола на загадување на воздухот, водата и почвата, бучавата и управувањето со опасниот отпад; и</p> <p>-Обезбедување на интегриран (меѓусекторски) пристап до податоците.</p> <p>Оваа Стратегија исто така го опфаќа човечкиот фактор, односно како да се избегнат спорови помеѓу вклучените страни и да се изгради соработка, а во исто време да се мотивираат корисниците на податоците.</p>	<p>Стратегијата за секторот животна средина и климатски промени особено внимание посветува на воспоставување на интегриран систем за управување со податоци во областа на животната средина.</p> <p>Истовремено, Стратегијата ја акцентира потребата за зголемена соработка помеѓу секторите во МЖСПП, како и меѓу органите на централно и локално ниво.</p> <p>Овие активности ја потврдуваат корелацијата со целите на Стратегијата за управување со податоците во областа животна средина.</p>

Национални планови, програми и стратегии	Цели и барања на плановите/програмите и стратегиите на национално ниво	Како целите и барањата на плановите/програмите и стратегиите се вградени во Стратегијата или ќе бидат постигнати при имплементација
Стратегија и акционен план за имплементација на Архуската конвенција (2005)	Владината политика за оваа Стратегија е да спроведе детална анализа за статусот на имплементација на Конвенцијата, да обезбеди насоки и препораки за надминување на проблемите кои произлегуваат од имплементацијата на Конвенцијата и да препорача акционен план за спроведување на предложените мерки и следење на дадените насоки.	Идентификуваните активности за подобрување на информирањето и навремено вклучување на населението за време на процесот на усвојување на планскиот документ, односно обезбедување на соодветни услови за учество на населението во јавни дебати и можноста да се даваат коментари, мислења и препораки во врска со презентирани документи, укажуваат на постоечка корелација меѓу Стратегијата за секторот животна средина и климатски промени и главните цели на Стратегијата за имплементација на Архуската конвенција.
Национален здравствено - еколошки и акционен план (1999)	-Ефикасна превенција и здравствена контрола и стабилен еколошки развој.	Имплементацијата на планираните активности со Стратегијата за секторот животна средина и климатски промени ќе имаат влијание врз здравствениот сектор и ќе придонесат кон реализација на една од главните цели на НЗЕАП-стабилен еколошки развој.

Меѓународна политика	Цели и барања кои произлегуваат од документите за меѓународна политика	Како целите и барањата се вградени во Стратегијата или ќе бидат постигнати преку нејзина имплементација
ХОРИЗОНТАЛНО ЗАКОНОДАВСТВО		
Директива за ОВЖС (2011/92/EU)	Главната цел на Директивата за ОВЖС е да се спроведе постапка за оценување на влијанијата врз животната средина за оние јавни и приватни проекти, кои би можеле да имаат значителни влијанија врз животната средина.	Стратегијата за секторот животна средина и климатски промени предвидува активности кои претежно се однесуваат на донесување на идни плански документи. За проектите кои ќе бидат предвидени во овие плански документи ќе треба да се спроведе постапка за ОВЖС.
Директива за СОЖС (2001/42/ЕС)	Целта на оваа Директива е да се обезбеди високо ниво на	Директивата е целосно транспонирана во националното

Меѓународна политика	Цели и барања кои произлегуваат од документите за меѓународна политика	Како целите и барањата се вградени во Стратегијата или ќе бидат постигнати преку нејзина имплементација
	заштита на животната средина и да се придонесе за интеграција на прашањата за животна средина при подготовка и донесување на плановите и програмите, со цел да се промовира одржлив развој, обезбедувајќи дека во согласност со оваа Директива, оцена на животната средина се врши за одредени планови и програми кои би можеле да имаат значително влијание врз животната средина.	законодавство во Глава X од Законот за животната средина и соодветните подзаконски акти. Исто така, врз основа на спроведена анализа, МЖСПП донесе одлука за спроведување на постапката за СОЖС за Стратегијата за секторот животна средина и климатски промени.
Директива 2003/4/ЕС за пристап на јавноста до информации	Целите на оваа Директива се: -Да се гарантира правото на пристап до информации за животната средина, која ја имаат или за потребите на јавните органи, како и да се постават основните услови за и практични уредувања за негова примена/ спроведување; и -Да се осигура дека информациите за животната средина постепено се достапни и доставени до јавноста, со цел да се постигне најширока можна систематска достапност и дистрибуција на информации за животната средина до јавноста.	Правото на пристап до информации и учеството на јавноста во донесувањето одлуки кои се однесуваат на состојбите на животната средина, како и обезбедување на правото јавноста да даде мислење во постапката за донесување на овие одлуки, како начело е утврдено со член 17 од Законот за животната средина. Истовремено, во смисла на обезбедување на правото на пристап до информации, се применува и Архуската конвенција. И една од главните цели на Стратегијата е да се обезбеди пристап до голем број податоци за животната средина за сите засегнати страни и јавноста.
Директива 2003/35/ЕС за обезбедување учество на јавноста при изработка на одредени планови и програми, поврзани со животната средина	Целта на оваа Директива е да придонесе за спроведување на обврските кои произлегуваат од Архуската конвенција, особено преку: -Обезбедување на учество на јавноста при изработка на одредени планови и програми кои се однесуваат на животната средина; -Подобрување на учеството на јавноста и утврдување одредби за пристап до правна заштита во рамките на Директивата на Советот 85/338/ЕЕС и 96/61/ЕС.	Пристапот на јавноста е обезбеден во текот на изработката на Стратегијата за секторот животна средина и климатски промени, како и Одлуката за спроведување СОЖС и придружните документи. Покрај тоа, Нацрт Извештајот за СОЖС, како и нацрт Стратегијата ќе бидат јавно достапни и за нив ќе се одржи јавна расправа во согласност со роковите и постапката утврдени со Законот за животната средина и соодветните подзаконски акти. Исто така, во рамките на постапката за СОЖС ќе се изработи посебен Извештај од консултациони со јавноста.

Меѓународна политика	Цели и барања кои произлегуваат од документите за меѓународна политика	Како целите и барањата се вградени во Стратегијата или ќе бидат постигнати преку нејзина имплементација
Директива за одговорност за штети во животната средина (2004/35/EC)	Директивата поставува рамка за одговорност за штетите кои се предизвикани врз животната средина врз основа на начелото „загадувачот плаќа“. Директивата има за цел да се осигура дека финансиските последици од одредени видови штета предизвикани врз животната средина ќе бидат на товар на економскиот оператор кој ја предизвикал истата.	Потребата за рана имплементација на оваа Директива е идентификувана со Стратегијата. При тоа, неопходно е да се утврдат и применат соодветни финансиски механизми, со цел да се избегне одговорноста за штетата врз животната средина да падне на товар на националниот буџет, во најголема можна мера. Една од главните цели на Стратегијата во оваа област е спроведување ефикасен систем за контрола над имплементација на законодавството преку инспекциски надзор и ефикасни судски постапки.
Директива за воспоставување на Инфраструктура за просторни информации INSPIRE (2007/2/EC)	Целта на оваа Директива е да утврди општи правила во насока на воспоставување инфраструктура за просторни информации во европската заедница, за политики или активности кои може да имаат влијание врз животната средина.	Како што е утврдено со Стратегијата, оваа Директива е транспонирана во националното законодавство со Законот за национална инфраструктура на просторните податоци во Република Македонија. Меѓутоа, во насока на целосна имплементација, потребно е воспоставување на ефикасен систем за просторни податоци преку GEOPORTAL, почнувајќи првенствено од изработка на база на податоци (metadata) за животната средина.
Директива за заштита на животната средина преку кривичното право (2003/104/EC)	Оваа Директива ги утврдува мерките поврзани со кривичното право заради заштита на животната средина на поефикасен начин.	За потребата од заштита на животната средина, Кривичниот Законик одредува соодветни казни. Меѓутоа, имплементацијата на овие одредби е на многу ниско ниво заради недостаток на капацитети за водење на постапките. Спроведување на криминалната политика за заштита на животната средина подразбира воспоставување јасни правила и процедури за ефикасна координација и соработка меѓу надлежните органи со цел да се осигура дека кривичните дела се казнуваат со ефикасни и соодветни санкции.
ВОЗДУХ		

Меѓународна политика	Цели и барања кои произлегуваат од документите за меѓународна политика	Како целите и барањата се вградени во Стратегијата или ќе бидат постигнати преку нејзина имплементација
Рамковна директива за воздух (96/62/EC) Директива за квалитет на амбиентен воздух и почист воздух во Европа (2008/50/EC)	Директивата утврдува мерки насочени кон: -Дефинирање и воспоставување цели за квалитет на амбиентниот воздух со цел да се избегнат, спречат или намалат штетните влијанија врз здравјето на луѓето и животната средина, како целина; -Оценување на квалитетот на амбиентниот воздух во земјите членки врз основа на заеднички методи и критериуми; -Обезбедување информации за квалитетот на амбиентниот воздух, со цел да помогне во борбата против загадувањето на воздухот и следење на долгорочните трендови; -Обезбедување ваквите информации во врска со квалитетот на амбиентниот воздух да бидат ставени на располагање на јавноста; -Одржување на квалитетот на воздухот, каде што е добар и подобрување во другите случаи; -Промовирање на зголемена соработка помеѓу земјите членки во намалувањето на загадувањето на воздухот.	Главните цели на Стратегијата во областа заштита на амбиентниот воздух се: -Ефикасен и функционален систем за мониторинг на квалитетот на воздухот и информативен систем за управување со податоци за квалитет на воздухот; -Имплементација на мерките утврдени со планските документи со цел да не се надминат граничните вредности за заштита на амбиентниот воздух; -Зајакнување на административните капацитети, соработката и континуирано подигнување на јавната свест во врска со улогата на квалитетот на воздухот во социо-економските аспекти и благосостојбата на луѓето; -Национално законодавство целосно усогласено со ЕУ законодавството и соодветните меѓународни стандарди. Истите се во корелација со целите на Националниот план за заштита на амбиентниот воздух.
Директива за арсен, кадмиум, жива, никел и полициклични ароматични јаглеводороди во амбиентниот воздух (2004/107/EC)	Цели на Директивата: -Да се воспостави целна вредност за концентрацијата на арсен, кадмиум, никел и бензо(а)пирен во амбиенталниот воздух со цел избегнување, спречување или намалување на нивните штетни ефекти врз човековото здравје и животната средина; -Да обезбеди дека квалитетот на амбиентниот воздух се одржува каде што е добар и се подобрува во други случаи; -Да утврди заеднички методи и критериуми за оценување на концентрациите на овие тешки метали и талогот во амбиентниот воздух; -Да осигура дека соодветните информации за концентрациите	Директивата 2004/107/EC е речиси целосно транспонирана во националното законодавство (98%). Сепак, имплементацијата на истата е делумна. Утврдени се надлежни органи, воспоставени се соодветни бази на податоци и известувања. Меѓутоа, мерењата на овие загадувачи ќе се целосни, најмногу заради недостаток на финансиски средства и капацитети. Истовремено, со преземање на низа активности за заштита на квалитетот на воздухот и реализација на целите на Стратегијата, ќе овозможи реализација и на целите на Директивата.

Меѓународна политика	Цели и барања кои произлегуваат од документите за меѓународна политика	Како целите и барањата се вградени во Стратегијата или ќе бидат постигнати преку нејзина имплементација
	на тешките метали во амбиентниот воздух се достапни до јавноста.	
Директива за намалување на количините на сулфур во одредени течни горива (1999/32/EC)	Целта на оваа Директива е да се намалат емисиите на сулфур диоксид што резултираат од согорувањето на одредени видови течни горива, а со тоа да се намали штетното влијание на таквите емисии врз човекот и животната средина.	Директивата е речиси целосно транспонирана преку Правилникот за квалитет на течни горива (92.5%). Со преземање на низа активности за заштита на квалитетот на воздухот и реализација на целите на Стратегијата, ќе се овозможи реализација и на целите на Директивата.
Директива за контрола на емисиите на испарливи органски соединенија (VOC) кои произлегуваат од складирање на бензин и негова дистрибуција од терминалите на услужните пумпи (94/63/EC)	Оваа директива се применува на операции, инсталации, возила и садови кои се користат за складирање, утовар и транспорт на гориво од еден терминал на друг или од терминал на сервисна станица.	Во февруари, 2014 година, донесен е Закон за контрола на ИОС од користење на бензин, во насока на воспоставување систем за намалување на загадувањето на воздухот, со кој е транспонирана оваа Директива. За целосна имплементација на истата, во иднина ќе се преземат соодветни активности.
ОТПАД		
Рамковна директива за отпад (2008/98/EC)	Рамковната Директива за отпад (2008/98/EC) е сеопфатна законодавна рамка и е од особено значење за развивање на Стратегијата. Директивата поставува некои основни принципи за управување со отпад: таа бара отпадот да биде управуван без притоа да се загрози човековото здравје и животната средина, особено без ризик по водите, воздухот, почвата, растенијата и животните, без да се предизвика вознемирување преку бучава или мириси и без притоа да влијае на природата или местата од посебен интерес. Главна компонента е новата хиерархија на отпад, чија примарна цел е да се минимизираат негативните ефекти врз животната средина од отпадот и да се зголеми ефикасноста на ресурсите во управувањето со отпадот и спроведената политика. Исто така, содржи мерки за одделно собирање на	Главната цел на Стратегијата за секторот животна средина и климатски промени е воспоставување институционални капацитети и соодветни инфраструктурни објекти за регионално управување со отпад и имплементација на мерки за посебни текови отпад. Специфични цели во секторот отпад: -Целосна апроксимација на законодавството; -Воспоставување регионални центри за управување со отпад во сите региони преку усвојување и имплементација на регионални планови за управување со отпад; -Поддршка за имплементација на регионалните планови

Меѓународна политика	Цели и барања кои произлегуваат од документите за меѓународна политика	Како целите и барањата се вградени во Стратегијата или ќе бидат постигнати преку нејзина имплементација
	<p>отпад кој може да се рециклира, барем хартија, метал, стакло и пластика до 2015 година, со цел да се оптимизира рециклирањето.</p> <p>Директивата бара од земјите членки да преземат мерки, ако е потребно, за да го охрабрат одделното собирање на биоразградливиот отпад со нови можности за компостирање и дигестија на истиот.</p> <p>Директивата го воведува и начелото „загадувачот плаќа“ и „зголемена одговорност“ на оние кои произведуваат отпад. Таа вклучува одредби за опасниот отпад и отпадни масла и предвидува постигнување на две нови цели за рециклирање и преработка, кои треба да бидат постигнати до 2020 година.</p> <p>Директивата бара земјите членки да ги прифатат плановите за управување со отпад и плановите за превенција на отпадот.</p>	<p>за управување со отпад;</p> <p>-Усвоени планови за управување со посебни видови отпад и имплементација на идентификувани мерки за овие видови отпад;</p> <p>-Листа на инфраструктурни проекти која содржи прецизно и правилно утврдени мерки за изградба на нови и затворање на неусогласените депонии, како и изградба на инфраструктура за собирање, селекција и рециклирање на отпадот и намалување на количините на биоразградлив отпад;</p> <p>-Воспоставен систем за управување со опасен отпад.</p> <p>Со преземање на соодветни мерки и активности, ќе се придонесе кон реализација на целите на Стратегијата, а со тоа и целите на Рамковната директива за отпад.</p>
Директива за батерии и акумулатори (2006/66/ЕС)	<p>Целта на оваа директива е да се минимизираат негативните влијанија на батериите и акумулаторите врз животната средина и, исто така, усогласување на барањата за непречено функционирање на внатрешниот пазар. За да се постигнат овие цели, Директивата воведува мерки за забрана на продажба на некои батерии кои содржат опасни супстанции. Директивата содржи мерки за воспоставување на шеми, поставувајќи високо ниво на собирање и рециклирање на батериите со квантифицирани цели за собирање и рециклирање. Директивата поставува минимални правила за одговорност на производителот и одредби за означување на батериите и нивното отстранување од опремата.</p>	<p>Оваа Директива е речиси целосно транспонирана во македонското законодавство преку Законот за управување со батерии и акумулатори и отпад од батерии и акумулатори, како и неколку подзаконски акти. Имплементацијата е во напредна фаза и мерките и активностите кои се преземаат се во корелација и придонесуваат за исполнување на целите поставени на национално и ЕУ ниво.</p>
Директива за пакување и отпад од пакување (94/62/ЕС, изменета со Директивата 2004/12/ЕС)	<p>Оваа Директива има цел да ги усогласи националните мерки кои се однесуваат на управувањето со пакување и отпад од пакувањето. За таа цел, Директивата ги утврдува мерките за</p>	<p>Оваа Директива е транспонирана во националното законодавство преку Законот за управување со пакување и отпад од пакување, додека целосна</p>

Меѓународна политика	Цели и барања кои произлегуваат од документите за меѓународна политика	Како целите и барањата се вградени во Стратегијата или ќе бидат постигнати преку нејзина имплементација
	спречување на производство на вишок отпад од пакување, негова повторна употреба, рециклирање, како и други форми на преработка на отпадот од пакување. Таа поставува цели, изразени во проценти, за преработка на отпадот од пакување и неопходните барања кои пакувањето мора да ги исполни.	имплементација и реализација на поставените цели се очекува до крајот на 2020 година
Директива за отстранување на ПХБ/ПХТ (96/59/ЕС)	Целта на оваа Директива е да се усогласат законите на земјите-членки за контролирано отстранување на ПХБ, деконтаминација или отстранување на опремата која содржи ПХБ и/или отстранување на искористените ПХБ, во насока на целосно елиминирање врз основа на одредбите од оваа Директива.	Националните правни акти од областа на ПХБ/ПХТ се очекува да бидат целосно имплементирани до крајот на 2015 година, што подразбира и исполнување на целите кои ги поставува и оваа Директива.
Директива за стари возила (2000/53/ЕС)	Оваа Директива ги утврдува мерките кои имаат за цел, како прв приоритет, спречување на отпад од возила и дополнително, нивна повторна употреба, рециклирање и други форми на преработка на искористените возила и нивните компоненти, за да се намали отстранувањето на отпад, како и да се подобрат еколошките перформанси на сите економски оператори кои се вклучени во животниот циклус на возилата и посебно операторите кои се директно вклучени во третманот на искористените возила.	Стратегијата за секторот животна средина и климатски промени предвидува активности за измени и дополнувања на законодавството за стари возила и други посебни текови отпад. Меѓутоа, не е утврдена временска рамка за обврските кои произлегуваат од националното законодавство во корелација со временската рамка поставена со Директивата.
Директиви за отпад од електрична и електронска опрема (ОЕЕО) (2002/96/ЕС, 2012/19/EU)	Целта на Директивата за ОЕЕО е да се зачува депонијата и за сметка на тоа да се поддржи одржливиот развој преку обезбедување поттик за зголемување на рециклирањето. Производителите на електронска и електрична опрема и увозниците ќе бидат најпогодени од Директива и ќе се бара да преземат одговорност за третирање и рециклирање на нивните производи, кога тие стануваат отпад. Директивата не се однесува само на нови производи. Производителите ќе бидат одговорни целосно и за стоките кои веќе се пуштени на	Во Република Македонија е донесен Закон за управување со електрична и електронска опрема и отпад од електрична и електронска опрема. Меѓутоа, само многу мал дел од обврските се имплементирани. Целосна имплементација се очекува до крајот на 2020 година.

Меѓународна политика	Цели и барања кои произлегуваат од документите за меѓународна политика	Како целите и барањата се вградени во Стратегијата или ќе бидат постигнати преку нејзина имплементација
	пазарот.	
Директива за забрана на користење на одредени опасни супстанции во електрична и електронска опрема (2011/65/EU)	Оваа Директива ги утврдува правилата за ограничување на употребата на опасни супстанции во електричната и електронската опрема со цел да се придонесе за заштита на човековото здравје и животната средина, вклучувајќи еколошка преработка и отстранување на отпадот од електрична и електронска опрема.	
Директиви за депонии (99/31/EC)	<p>Целта на Директивата е да се избегнат или намалат негативните ефекти врз животната средина од депониите за отпад, со воведување на строго ограничени технички барања за отпад и депонии.</p> <p>Директивата е наменета за избегнување или намалување на негативните ефекти на депониите врз животната средина, особено на површинските води, подземните води, почвата, воздухот и човековото здравје. Ова треба да биде имплементирано низ менување на начинот на отстранување на отпадот и постигнување прогрес во хиерархијата за управување со отпад, преку намалување на отпадот кој завршува на депонија.</p> <p>Директивата поставува цели за намалување на биоразградливиот отпад, кој завршува на депонија за 75 % создаден во 1995 година до 2010 година, 50 % создаден во 1995 година до 2013 година и за 35 % создаден во 1995 година до 2020 година.</p>	Во Стратегијата за секторот животна средина и климатски промени констатирано е дека ниту една општинска депонија не ги исполнува санитарните услови и условите за заштита на животната средина. Потребно е да се донесат посебни планови за имплементација на Директивата и да се предвидат мерки за изградба на нови и затворање на старите, неусогласени депонии. Истовремено, посебно внимание се става на мерката за намалување на количините отпад кој се одлага и отстранува на депонија, како и количините на биоразградлив отпад.
Директива за управување со отпад од рударство (2006/21/EC)	Оваа директива предвидува мерки, постапки и насоки за да се спречат или намалат што е можно повеќе било какви негативни влијанија врз животната средина, особено водата, воздухот, почвата, флората и фауната и пејзажот, како и сите ризици по човековото здравје, предизвикани како резултат на	Временска рамка за имплементација на оваа Директива во националните плански документи не е евидентирана. Меѓутоа, имплементацијата на мерките и активностите предвидени со Стратегијата ќе придонесе за реализација на целите на оваа Директива.

Меѓународна политика	Цели и барања кои произлегуваат од документите за меѓународна политика	Како целите и барањата се вградени во Стратегијата или ќе бидат постигнати преку нејзина имплементација
	управувањето со отпад од рударството.	
ВОДИ		
Рамковна директива за вода (2000/60/ЕС)	Целта на оваа Директива е да се воспостави рамка за заштита на сите површински води и да се подобри нивниот квалитет. Директивата може да придонесе за прогресивно намалување на емисиите на опасни супстанции во водата.	Со националниот Закон за водите се врши транспонирање на споменатите директиви. Со законот се уредуваат прашања кои се однесуваат на површинските води, вклучувајќи и постојни водотеци или водотеци во кои повремено тече вода, езера, акумулации и извори, подземни води, крајбрежно земјиште и водни живеалишта и нивно управување, вклучувајќи распределба, заштита и зачувување на водите, заштита од штетните влијанија на водите, организација и финансирање, како и услови и постапки за користење и испуштање на водите. Целосната имплементација на законот ќе придонесе за исполнување на целите на овие директиви.
Директива за подземни води (2006/118/ЕС)	Оваа Директива воспоставува режим, кој ги поставува стандардите за квалитет на подземни води и воведува мерки за спречување или ограничување на внесувањето на загадувачки материји во подземните води.	
Директиви за вода за пиење (98/83/ЕС)	Оваа Директива се однесува на квалитетот на водата за пиење за пиење. Целта на директивата е да се заштити човечкото здравје од негативните влијанија од било какво загадување на водата за пиење, обезбедувајќи чиста и здрава вода.	
Директива за вода за капење (2006/7/ЕС)	Директивата содржи одредби кои се однесуваат на: мониторинг и класификација на квалитетот на водата за пиење; управување со квалитетот на водата за пиење и одредби за информации достапни до јавноста во врска со квалитетот на водата за пиење.	
Директива за урбани отпадни води (91/271/ЕЕС)	Оваа Директива се однесува на собирање, третман и испуштање на урбани отпадни води и третманот и испуштањето на отпадните води од одредени индустриски сектори. Целта на оваа Директива е да се заштити животната средина од штетните влијанија на споменатите испуштања на отпадните води.	

Меѓународна политика	Цели и барања кои произлегуваат од документите за меѓународна политика	Како целите и барањата се вградени во Стратегијата или ќе бидат постигнати преку нејзина имплементација
		Во насока на целосна имплементација, една од целите на Стратегијата е зголемени инвестиции за изградба на системи за собирање и третман на урбани отпадни води.
Директива за управување со ризици од поплави (2007/60/ЕС)	Целта на оваа Директива е да се воспостави рамка за процена и управување со ризици од поплави, со цел намалување на штетните последици по здравјето на луѓето, животната средина, културното наследство и економската активност, поврзани со поплавите во Заедницата.	Најмал процент на транспонираност во националното законодавство е забележан за оваа директива и истата најмалку се имплементира. Стратегијата утврдува дека е потребно да се спроведе прелиминарна процена на ризикот од поплави, да се подготват мапи за ризици од поплави и планови за управување со ризици од поплави кои ќе бидат фокусирани на превенција, заштита и подготвеност за справување со поплави.
ЗАШТИТА НА ПРИРОДАТА		
Директива за зачувување на живеалиштата и на дивата флора и фауна (92/43/ЕЕС)	Целта на Директивата е зачувување на природните живеалишта и на дивата флора и фауна на европско тло. Мерките кои треба да се преземат во согласност со оваа Директива ги земаат предвид економските, социјалните и културните барања/услови, како и регионалните и локалните карактеристики.	Со Директивата за диви птици е постигнат највисок степен на транспонираност, односно 81%. По неа следи Директивата за зачувување на живеалиштата и дивата флора и фауна со 55% и ЗОО Директивата со само 20%. Процесот треба да продолжи во периодот што следи. Од аспект на активности за имплементација, неопходно е да се идентификуваат специфични подрачја за заштита и зачувување, спроведување на процесот за развој на еколошка мрежа (Натура 2000), подготовка на планови за управување со заштитени подрачја, како и воведување на мониторинг на природните живеалишта и видови и идентификација на заштитени видови (2020-2022). Со имплементација овие и низа други активности, ќе се придонесе кон реализација на целите и на споменатите директиви.
Директива за диви птици (2009/147/ЕС)	Основна цел на оваа Директива е зачувување на сите птици во дивината, вклучувајќи заштита, управување и контрола, како и нивна експлоатација. Ова се однесува на птиците, нивните јајца, гнездата и живеалиштата.	
ЗОО Директива (1999/22/ЕС)	Заштита на дивите животни и зачувување на биолошката разновидност преку преземање мерки за лиценцирање и инспекција на зоолошките градини, со што би се зајакнала нивната улога во зачувувањето на биолошката разновидност.	
ИНТЕГРИРАНО СПРЕЧУВАЊЕ И КОНТРОЛА НА ЗАГАДУВАЊЕ		

Меѓународна политика	Цели и барања кои произлегуваат од документите за меѓународна политика	Како целите и барањата се вградени во Стратегијата или ќе бидат постигнати преку нејзина имплементација
Директива за емисии од индустрија (2010/75/EU)	Оваа директива ги утврдува правилата за интегрирано спречување и контрола на загадувањето кое произлегува од индустриските активности. Таа, исто така, ги утврдува правилата со цел да се спречат или, кога тоа не е можно, да се намалат емисиите во воздухот, водата и почвата и да се спречи создавањето отпад, со цел да се постигне високо ниво на заштита на животната средина.	Во секторот интегрирано спречување и контрола на загадување, основна цел е да се намалат вкупните емисии во секој медиум во животната средина кои произлегуваат од индустриски извори/загадувачи. За да се постигне тоа, потребно е да се преземат следните активности: -Целосна усогласеност на законодавството; -А-ИСКЗ дозволи да се издаваат во согласност со Директивата за емисии од индустријата, но истовремено потребен е надзор над спроведувањето на дозволиите; -Потребно е да се донесат планови за спречување на индустриски несреќи. Исто така, потребно е да се спроведува контрола/истрага за главните индустриски несреќи; -Неопходно е донесување на критериуми за еколошкото означување и воспоставување систем за воведување на EMAS.
Seveso III Директива (2012/18/EU)	Директивата поставува правила за заштита од големи несреќи (хаварији) кои вклучуваат опасни супстанции и намалување/ограничување на нивните последици на човечкото здравје и животната средина.	
ХЕМИКАЛИИ		
Регулатива за регистрација, евалуација, овластување и ограничување на хемикалии (REACH) (ЕС) бр. 1907/2006	Главните цели на оваа Регулатива се да се осигура висок степен на заштита на човечкото здравје и животната средина од ризиците кои може да ги предизвикаат хемикалиите, воведување алтернативни методи за тестирање, слободно движење на супстанции на внатрешниот пазар и зајакнување на конкуренцијата и иновацијата.	Регулативата е целосно транспонирана во Законот за хемикалии донесен 2010 година. Истиот треба да придонесе за намалување на негативните влијанија од користењето на хемикалии врз здравјето на луѓето и животната средина.
Директива за класификација, пакување и означување на опасни супстанции и смеси (67/548/ЕЕС)	Целта на Директивата е да се хармонизираат националните мерки за класификација, пакување и означување на опасни супстанции и смеси со цел да се олесни воспоставувањето на единствен пазар и да се овозможи заштита на човековото	Во Законот за хемикалии се транспонирани одредбите на Директивата за класификација, пакување и означување, Директивата за воведување биоциди на пазарот и Регулативата за увоз и извоз на опасни

Меѓународна политика	Цели и барања кои произлегуваат од документите за меѓународна политика	Како целите и барањата се вградени во Стратегијата или ќе бидат постигнати преку нејзина имплементација
	здравје.	хемикалии.
Регулатива (ЕС) бр. 689/2008 за увоз и извоз на опасни хемикалии	Основни цели: -Имплементација на Ротердамската Конвенција; -Промовирање на одговорностите и соработката во процесот на движење на опасни хемикалии, со цел заштита на животната средина и човековото здравје од можна штета; -Безбедно користење на опасните хемикалии од аспект на животната средина.	Во иднина треба да се воспостави регистар на хемикалии, со соодветен институционален капацитет заради регистрација, оцена и контрола на хемикалиите. Врз основа на Национален акционен план за стратешко управување со хемикалиите, неопходно е да се зајакне контролата над пристапот до хемикалии на пазарот, да се подобра информациите за хемикалиите достапни на пазарот, да се зголеми заштитата на човекот и животната средина од изложеност на штетни хемикалии, да се применуваат добри земјоделски практики и да се постави правна рамка за регулирање на областите со висок ризик на контаминирани локации
Директива за воведување биоциди на пазарот (98/8/ЕС)	Директивата се однесува на: -Овластувања и пуштање на пазарот на биоцидни производи; -Прифаќање на овластувањата на ниво на Заедницата; -Воспоставување на позитивна листа на активни супстанции на ниво на Заедницата, кои можат да се користат во биоцидни производи.	
Регулатива (ЕС) бр. 850/2004 за перзистентни органски загадувачи	Целта на Регулативата е заштита на човековото здравје и животната средина од перзистентни органски соединенија, преку забрана или рестрикција во производството, пуштање на пазарот и користење на супстанции, предмет на Стокхолмската Конвенција.	Во смисла на перзистентните органски соединенија, Стратегијата предвидува дека целосната транспозиција на оваа Регулатива и имплементација во согласност со активностите предвидени со Национален акционен план за стратешко управување со хемикалиите.
БУЧАВА		
Директива за бучава во животната средина (2002/49/ЕС)	Целта на Директивата е да се дефинира заеднички пристап за избегнување, спречување или намалување, на приоритетна основа, на штетните влијанија, вклучувајќи ги и непријатностите кои се должат на изложеноста на бучава во животната средина. Во согласност со нејзините главни цели, оваа Директива се однесува на бучава, на кои се изложени луѓето, особено во изградени области, јавни паркови или други тивки области во	Намалување на нивото на стрес предизвикано од бучава во оние области кои се покриени со карти за бучава е основната цел од овој сектор предвидена со Стратегијата. Истата ги предвидува и следните специфични цели: -Целосна апроксимација на законодавството и негова имплементација;

Меѓународна политика	Цели и барања кои произлегуваат од документите за меѓународна политика	Како целите и барањата се вградени во Стратегијата или ќе бидат постигнати преку нејзина имплементација
	агломерација, тивки области на отворено, во близина на училишта, болници и други објекти и области чувствителни на бучава.	-Подготовка на Стратешки карти за бучава и Акциони планови за заштита од бучава; -Воспоставување на мониторинг систем за бучава во животната средина; -Дефинирање мирни зони во и вон агломерациите. Овие цели се во корелација со целите на Директивата за бучава во животната средина.
КЛИМАТСКИ ПРОМЕНИ		
Директива за воспоставување на шеми за трговија со стакленички гасови (2003/87/ЕС)	Директивата поставува шеми за тргување со емисии на стакленички гасови во рамките на Заедницата, со цел да се промовира редуцијата на емисиите на стакленички гасови на ефективен и економски ефикасен начин.	Во Република Македонија изработен е документ (Road map) кој дава препораки, насоки, можни идни чекори за инкорпорирање на оваа Директива во националното законодавство. Исто така, овој документ укажува на неопходните институционални промени, како и потребата за вклучување на засегнатите страни во целиот процес.
Регулатива (ЕС) бр.1005/2009 за супстанции кои ја осиромашуваат озонската обвивка	Оваа Регулатива ги поставува правилата за производство, увоз, извоз, пуштање на пазарот, користење, преработка, рециклирање, рекламација и уништување на супстанциите што ја осиромашуваат озонската обвивка, пријавување на информации поврзани со тие супстанции и за увоз, извоз, пласирање на пазар и употреба на производи и опрема што ги содржи овие супстанции.	Стратегијата планира активности и мерки кои ќе овозможат подобрување на квалитетот на воздухот преку намалување на супстанциите кои ја осиромашуваат озонската обвивка и на тој начин ќе обезбеди заштита на истата.

Ратификувани конвенции	Цели на конвенцијата	Како целите и барањата се вградени во Стратегијата и/или ќе бидат постигнати преку нејзина имплементација

Ратификувани конвенции	Цели на конвенцијата	Како целите и барањата се вградени во Стратегијата и/или ќе бидат постигнати преку нејзина имплементација
Базелска Конвенција за контрола на прекугранично пренесување на опасен отпад и негово отстранување	<p>Општата цел на Базелската конвенција е заштита на човековото здравје и животната средина од негативните влијанија од опасниот отпад. Во делокругот на применливост опфатени се различни видови отпад, дефиниран како „опасен отпад“, врз основа на нивното потекло и/или состав и нивните карактеристики, како и два вида на отпад дефиниран како „друг отпад“ - отпад од домаќинствата и пепел од инцинератор.</p> <p>Одредбите на Конвенцијата се насочени кон следните главни цели:</p> <ul style="list-style-type: none">-Намалување на генериран опасен отпад и промовирање на еколошки стабилно управување со опасниот отпад, без оглед на местото на негово отстранување;-Ограничување на прекуграничните движења на опасниот отпад, освен таму каде што се смета дека е во согласност со принципите на управување со животната средина; и-Регулаторен систем применетво случаите кога се дозволени прекугранични движења.	<p>При планирање на активностите во Стратегијата, земена е предвид главната цел на Конвенцијата, односно заштитата на човековото здравје и животната средина од негативните влијанија на опасниот отпад. Една од целите утврдени со Стратегијата е воспоставување систем за управување со опасен отпад.</p> <p>Сепак, одредбите од Конвенцијата ќе се применуваат особено во случаи поврзани со контрола на прекуграничните движења на опасниот отпад и негово отстранување.</p>
Конвенција за биолошка разновидност (Рио)	<p>Цели на оваа Конвенција се зачувување на биолошката разновидност, одржливо користење на нејзините компоненти и чесната и праведна распределба на придобивките настанати како резултат на користењето на генетичките ресурси. Истата ги опфаќа сите екосистеми, видови и генетски ресурси.</p>	<p>Целите за заштита на биолошката разновидност утврдени со Стратегијата се во корелација со Конвенцијата (пр. Воспоставување национален мониторинг систем, донесување планови за управување со заштитени подрачја и сл.)</p>
Конвенција за заштита на дивиот растителен и животински свет и природните живеалишта во Европа (Берн)	<p>Бернската Конвенција е обврзувачки меѓународен правен инструмент во областа на заштитата на природата, кој покрива голем дел од природното наследство на европскиот континент, а се однесува и на некои африкански држави. Нејзина цел е зачувување на дивите растенија и животни и нивните природни живеалишта, како и промовирање на европска соработка во таа област. Конвенцијата нагласува дека од особена важност е</p>	<p>Една од главните цели кои ги поставува Стратегијата за секторот животна средина и климатски промени е воспоставување на заштитени подрачја од национално, европско и меѓународно значење и нивна функционална поврзаност во насока на задржување барем на постојната состојба со биолошката разновидност, како и да се охрабри подобрувањето на</p>

Ратификувани конвенции	Цели на конвенцијата	Како целите и барањата се вградени во Стратегијата и/или ќе бидат постигнати преку нејзина имплементација
	потребата да се заштитат загрозените природни живеалишта и загрозените ранливи видови, вклучувајќи ги и миграторните видови.	состојбата со биолошката разновидност преку ефективна имплементација на други релевантни стратегии. Реализацијата на оваа и останатите цели за зачувување и заштита на биолошката разновидност ќе придонесат кон реализација на целите на Конвенцијата.
Конвенција за пристап до информации, учество на јавноста во одлучувањето и правна заштита за прашањата поврзани со животната средина (Архус)	Архуската конвенција востановува бројни права за јавноста (поединци и нивните здруженија) кои се однесуваат на животната средина. Страните на Конвенцијата бараат да се утврдат неопходните одредби од страна на јавните власти (на национално, регионално и локално ниво) што ќе овозможи остварување на овие права. Конвенцијата обезбедува: -Право секој да добива информации за животната средина, кои ги имаат јавните власти; -Право да се учествува во донесувањето на одлуки во врска со животната средина; -Право да ги прегледаат процедурите за преиспитување на одлуките на широката јавност, донесени без почитување на двете претходно споменати права.	Одредбите за пристап до информации се применуваат од почетокот на подготовка на Стратегијата (на пример, организирани се работилници со општините, здруженијата на граѓани и пошироката јавност за запознавање со содржината на нацрт Стратегијата). Покрај тоа, пристапот до информации, правната заштита и учеството на јавноста ќе се обезбедат и низ постапката за спроведување на СОЖС за Стратегијата.
Конвенција за оценка на прекуграничните влијанија врз животната средина (Еспо)	Еспо Конвенцијата ги поставува обврските на Страните за оценка на влијанието на одредени активности на животната средина во рана фаза на планирање. Исто така, Конвенцијата утврдува генерална обврска на државите да известуваат и да се консултираат едни со други за сите поголеми проекти што се разгледуваат, за кои е веројатно да имаат значителни прекугранични негативни влијанија врз животната средина.	Обврските од оваа Конвенција ќе бидат применливи за проекти кои во иднина ќе произлезат од Стратегијата, а кои би можеле да имаат влијание во прекуграничен контекст (низ спроведување на ОБЖС постапката во прекуграничен контекст).
Виенска Конвенција за заштита на озонскиот слој	Според целите на Конвенцијата, Страните треба ја унапредат соработката со помош на систематско набљудување, истражување и размена на информации за ефектите од	Стратегијата планира активности кои ќе овозможат подобрување на квалитетот на воздухот преку намалување на супстанциите кои ја осиромашуваат

Ратификувани конвенции	Цели на конвенцијата	Како целите и барањата се вградени во Стратегијата и/или ќе бидат постигнати преку нејзина имплементација
	човековите активности врз озонската обвивка и да усвојат законодавни или административни мерки против активности кои може да имаат негативни ефекти врз озонската обвивка.	озонската обвивка и на тој начин ќе обезбеди заштита на озонската обвивка.
Стокхолмска конвенција за неразградливи органски загадувачи	Целта на Конвенцијата е преземање мерки и активности за заштита на здравјето на луѓето и животната средина од неразградливите органски загадувачи.	Во смисла на оваа Конвенција, Македонија има донесено Национален план за намалување и отстранување на НОЗ и преземени се бројни активности за идентификација и отстранување на ПХБ. Со цел да се имплементираат активностите и мерките од Националниот план, започната е процедура за сузбивање на проблемот со историското загадување (НСН во ОХИС). Со преземање на понатамошни активности, ќе се придонесе кон понатамошно реализирање на целите кои ги поставува Конвенцијата, која е ратификувана и во државата.
Конвенција за далекусежно прекугранично загадување на воздухот (Женева)	Целта на Конвенцијата (заедно со своите 8 протоколи) е Страните да вложат напори да се ограничи и, колку што е можно, постепено да се намали и спречи загадувањето на воздухот, вклучувајќи далекусежно прекугранично загадување на воздухот. Страните развиваат политики и стратегии за борба против испуштање на загадувачки материји во воздухот, преку размена на информации, консултации, истражувања и мониторинг.	Една од главните цели на Стратегијата е минимизирање на негативните влијанија врз квалитетот на воздухот и здравјето на луѓето, како и подобрување на квалитетот на воздухот и намалување на емисиите на стакленички гасови. Овие цели се поддржани од потребата за спроведување на соодветни мерки и активности, односно зајакнување на административните капацитети, зголемување на бројот на мониторинг станици, донесување и имплементација на Програма за мониторинг на квалитетот на воздухот и сл.
Конвенција на Обединетите Нации за борба против опустинување	Конвенцијата на Обединетите Нации за борба против опустинување е единствен правно-обврзувачки меѓународен документ кој ја поврзува животната средина и развојот со	Република Македонија ја ратификуваше Конвенцијата во 2002 година и оттогаш направен е значаен напредок во областа на законодавството, политиките,

Ратификувани конвенции	Цели на конвенцијата	Како целите и барањата се вградени во Стратегијата и/или ќе бидат постигнати преку нејзина имплементација
	одржливото управување со земјиштето, а целта е да се спречи деградација на земјиштето и да се ублажат влијанијата од сушите во засегнатите области.	националните стратегии и планови и усвоени се бројни меѓународни стандарди. Во тек е изработка на Национален акционен план за борба против опустинување со кој се предвидуваат мерки и активности кои ќе придонесат за подобрување на состојбата со почвите во државата. Оваа Стратегија директно не го обработува секторот почви, меѓутоа предвидените активности и мерки во останатите сектори ќе придонесат за реализација на целите и обврските на РМ кои произлегуваат од Конвенцијата.
Рамковна конвенција ОН за климатските промени	Целта на Конвенцијата е стабилизирање на гасовите (CO ₂ , CH ₄) во атмосферата на ниво што ќе го спречи антропогеното влијание врз климата.	Стратегијата идентификува мерки и активности за подобрување на квалитетот на воздухот и намалување на емисиите на стакленички гасови, а истите ќе придонесат за реализација на целите на Конвенцијата и Протоколот, на пример:
Кјото протокол	Кјото Протоколот се стреми кон намалување на емисиите на стакленички гасови, како и: -Заштита и подобрување на системот за складирање на стакленички гасови, нагласувајќи ја важноста на промовирање на одржливо стопанисување со шумите и пошумувањето; -Водотеците (на пр. недостаток на чиста вода), екстремните временски услови и суша ќе го зголемат притисокот од аспект на финансирање и несигурност во снабдувањето, додека адаптирањето кон овие закани е клучна активност за секоја земја; -Утврдени се обврски за индустријализираните земји за намалување на емисиите на стакленички гасови, додека земјите во развој немаат таква обврска, но од друга страна тие треба да известуваат за нивоата на своите емисии и да развијат национални програми за намалување на климатските	-Постепено изменување и хармонизација на законодавството од областа климатски промени; -Воспоставување на систем за регистар на емисии на стакленички гасови; -Воспоставување на систем за мониторинг, процена и известување за емисиите; -Зајакнување на можноста за прилагодување на ранливите сектори на климатските промени; -Подигнување на свеста и зајакнување на соработката со засегнатите страни и сл.

Ратификувани конвенции	Цели на конвенцијата	Како целите и барањата се вградени во Стратегијата и/или ќе бидат постигнати преку нејзина имплементација
	промени; -Одржливо управување со шумите или ефикасно користење на земјиштето - подготовка на стратегии за прилагодување и поголема прилагодливост кон промените.	